48

ŞERİF HULUSİ AHMET HAŞIM

AKŞAM yiNe AKŞAM yiNe aksam...
daha Na langün dogdu yakarak
Güller gibi fecr oldu Dünüm alemleri Mizden sefeğinin
Güller gibi fecr oldu Dünüm alemleri Mizden sefeğinin
KAMıştaN

BILGI YAYINLARI 48
DENEME, ANI, İNCELEME DİZİSİ : 9

İkinci Basım
Mayıs 1967

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi No. 6
Yenişehir, Ankara
Telf. 17 74 03 - 17 89 30

Şerif Hulûsi

AHMET HAŞİM
Hayatı, Sanatı ve Seçilmiş Şiirleri

Bilgi Yayınevi

Kapak Düzeni: Ozan SAĞDIÇ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1967

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 7

1. Ahmet Haşim'in hayatı 9
2. Ahmet Haşim'in şiiri ... 20
3. Ahmet Haşim'in şiirlerinin baskıları ve hazırladığımız metin, notlar vb. 41

AHMET HAŞİM'İN SEÇİLMİŞ ŞİİRLERİ 47

A. **Göl Saatleri**... 49

1. Göl saatleri 51
2. Göl kuşları. 57
3. Serbest müstezat nazımları 63
4. Muhtelif şiirler 79

B. **Piyâle** 93

1. Piyâle 95
2. Şi'r-i kamer 107

C. **Son şiirler** 127

D. **Gençlik şiirleri** 131

NOTLAR VE VARİYANTLAR 155

BİBLİYOGRAFYA 187

GİRİŞ

GİRİŞ

1. AHMET HAŞİM'İN HAYATI

Ahmet Haşim, Hicri 1301 (Miladi 1883-1884) yılında [1] Bağdat'ta doğmuştur. Babası Arif Hikmet bey Bağdat'ın pek tanınmış arap ailelerinden olup, birçok alimler yetiştiren Alûsîzadeler'dendir. [2] Annesi ise yine Bağdat'ın

[1] İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, Cüz 3, İstanbul 1932, s. 567. İbnülemin bu bilgiyi, Ahmet Haşim'in kendi tercümei hali hakkında yazdığı bir mektuptan nakletmiştir. Başka yerlerde bu tarih hicrî şemsî olarak alınıp yanlış olarak kaydedilmiştir : Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934 ün kapağında doğum tarihini 1885 olarak göstermiş; Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim*, Hayat Ansiklopedisi, IV, 1895; İsmail Habib, *Yeni Edebi Yeniliğimiz*, s. 452; Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İstanbul 1941, s. 96, not 2 de; Yusuf Ziya, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1937, s. 3 te bu tarihi tenkitsiz nakletmişlerdir. Ahmet Haşim'in verdiği bu tarihi, onun Bağdat'ta ve Arap çevresinde doğduğunu dikkate alarak, Hicrî kamerî gibi kabul etmek gerekir.

Diğer taraftan bu doğum tarihini H. W. Duda, Ahmet Haschim, s. 203 de Hicrî 1303; Matbuat Umum müdürlüğünün yayımladığı *Anthologie des écrivain turcs d'aujourd'hui*, 1935, s. 10 da, şairi 47 yaşında ölmüş göstermekle Milâdî 1886; E. Saussey, *Prosateurs turcs contemporains*, 1935, s. 245 te Milâdî 1889 tarihlerini hiç bir kaynak göstermeksizin kaydetmişlerse de, yukarıki izahımıza göre, bunların yanlış olduğu meydandadır.

[2] Şerefettin Yaltkaya, *İslâm Ansiklopedisi'ne* yazdığı *Âlûsî* maddesinde bu aileden olanlar arasında Ahmet Haşim'den bahsetmemiştir.

soylu ailelerinden biri olan Kâhyazadeler'dendir. Annesinin büyük babası Bağdatlı Emin Efendi bilim adamlarından, ve ilk Meclis-i Âyân âzasındandır. Ahmet Haşim'in babası Bağdat vilâyetindeki mutasarrıflıklardan[3] başka bir çok memuriyetlerde bulunmuştur. Şairin babası ve annesi hakkındaki bütün bilgimiz bundan ibarettir. Arif Hikmet bey doğrudan doğruya Alûsî ailesinden mi geliyor, yoksa evvelce Bağdat'ta yerleşmiş herhangi bir Türk'ün Alûsîzadeler ailesine onlardan kız almak suretiyle katılmış bir kolundan mı geliyor, bunları bilmiyoruz. Yalnız Ahmet Haşim'in çocukluğunu Bağdat'ta tam bir Arap çevresi içinde geçirdiğini, sonraları babasiyle İstanbul'a geldiği sıralarda türkçeyi hemen hemen hiç bilmemesinden anlıyoruz.

Ahmet Haşim, Arif Hikmet beyin biri kız, ikisi erkek üç çocuğundan en büyüğüdür. Şairin çocukluğunu herhalde hastalıklı bir anne ile, karısının bu hastalığından daima üzüntü duyan bir babanın hüzünlü şefkatleri arasında karanlık ve sessiz olarak[4] geçirdiği tahmin edilebilir. Gerçekten, çok sonraları Ahmet Haşim, bu çocukluk hatıralarının hüzünlerini, Dicle üzerindeki gamlı gezintileri, bütün eşyayı hüzün, gam, keder içinde sarı ziyalara bürünmüş haliyle *Annemin*

---

[3] H.W. Duda, *Ahmet Haschim*, 1928, s. 203 te bunu "Bağdat mutasarrıfı" (?) olarak kaydediyor.

[4] Ahmet Haşim, *Şi'r-i Kamer*'lerin *Hasta İken* adlı olanında şunları söyler:

Bir valide bir zevc-i mükedder sonra müphem
Bir ince çocuk çehresi-ben- muzlim-ü-ebkem

ve Diclenin Hatıraları = Şi'r-i Kamer'de dile getirecektir.

Ahmet Haşim annesini hangi tarihte kaybetti, kesin olarak bilmiyoruz. Yalnız *Şi'r-i Kamer*'lerin dördüncüsü olan *Hazan* şiirinin yedinci, dokuzuncu, on dördüncü mısralarından anladığımıza göre [5], şair bu şiirin yazılışından aşağıyukarı on beş yıl önce, yani 1310 Hicrîden önce [6] annesini kaybetmiştir. *Şi'r-i Kamer*'lerin hüzünlü edasına girince, anlaşılıyor ki, bu ölüm şairin genç kalbinde ümitsizlik, dehşet, korku, gayız, nefret vb. gibi, sonraları Ahmet Haşim'de tenakuzlar haline gelecek, derin izler bırakmıştır.

Ahmet Haşim, hicrî 1312 (1894 1895) yılında babasıyle beraber İstanbul'a gelmiştir [7] Arif Hikmet bey birçok memuriyetlerde kaza ve vilâyetleri durmadan dolaştığı için, çocuğunun öğrenimi hep kesintilere uğramıştı. Ahmet Haşim'in İstanbul'a geldiği zamana kadar türkçeyi iyi öğrenememesinde bu kesintilerin herhalde büyük etkisi olmuştur. Bu sebeple, İstanbul'a

---

[5] *"On beş sene evvelki hakikat hep o gündür"*, *"On beş senedir, ufka güneş kanlı düşerken"* ve *"yerlerde yatan sisli, donuk hüsn-ü tebâha"*.

[6] *Hazan* şiiri ilk defa *Resimli Kitap*. II, 1325, s. 656, 657 de çıkmıştır. (Bakınız: *Notlar ve Variyantlar*).

[7] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, ayni yerde. Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İstanbul 1941 de Haşim'in on bir; Murat Uraz, *Edebiyat Antolojisi*, II, 1938. s. 12 de ve *Ahmet Haşim*, İstanbul 1941, s. 3 te on yaşında İstanbul'a geldiğini yazarlar. Bunu on iki yaşında diye düzeltmelidir.

gelince, onu sırf türkçe öğrenmesi için bir yıl Numunei Terakki mektebine göndermişlerdi. Bir yıl sonra, yani 1313 (1895-1896) te Ahmet Haşim, Mektebi Sultani'ye (bugünkü Galatasaray lisesine) yazdırıldı. [8]

Haşim, Mektebi Sultani'deki ilk yıllarında, edebiyattan ziyade riyaziyeye merak etmişti. Onun edebiyat ve şiir yazmak hevesi, arkadaşlarından Bedii isminde birinin [9] verdiği Van Bever ve Paul Léautaud'nun o zamanlar bir cilt olan *Anthologie des poëtes d'aujourd'hui*'sini [10] okuduktan sonra başladığını Haşim daima söylermiş. [12]

Ahmet Haşim'in Mektebi Sultani'de tanıdığı edebiyat heveskârı arkadaşlarından biri de İzzet Melih'tir. İzzet Melih'in söylediğine göre, bu tanışma 1899 yılında olmuştur. İki arkadaşın teşkil ettiği bu dar edebiyat çevresi sonraları Hamdullah Suphi, Emin Bülend ve Abdülhak Şinasi'nin katılmasıyle daha fazla genişlemiştir. Bu genç heveskâr arkadaşlar teneffüs zamanlarında heyecanlı edebiyat tartışmaları yaparlar

---

[8] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, aynı yerde.

[9] Bu zat şimdi Amerika'daki Türk konsolosluklarından birinde yüksek bir memurdur.

[10] H. W. Duda, *Adı geçen eseri*, s. 203 de Haşim'in ilk defa Ephraim Mikhael'in bir şiir kitabıyle Fransız sembolizmini tanıdığını söylerse de, hiç bir kaynak zikretmez. Ed. Saussey, *Adı geçen eseri*, s. 247 de bu bilgiyi tenkitsiz naklet-miştir.

[11] Bu bilgiyi bana şair bay Salih Zeki vermiştir. Bu antolojinin ilk baskısı 1900 dedir. (Bak: G. Lanson, *Manuel bibliographique de la litt. fr.* s. 1282., No. 18439).

ve gelecek için projeler hazırlarlarmış.[12] Yine Ahmet Haşim öğrenciliğinin bu devrelerinde o zaman Mektebi Sultani'nin edebiyat öğretmeni olan Ahmet Hikmet'in, edebî zevkinin gelişmesi üzerinde büyük bir etkisi olduğunu, hatta ona Fransız edebiyatını daha iyi tanımakta yardım ettiğini de söylermiş.[13]

Bu edebiyat heveskârı öğrenciler içinde şiirini bir edebiyat dergisinde ilk yayımlayan Ahmet Haşim olmuştur. Rumî 1316, Hicrî 1318 (Miladî 1899 - 1900) yıllarında İstanbul'da çıkan *Mecmuai Edebiye*[14] de onun ilk şiiri olan *Hayal-i Aşkım*'ın 22 Şubat 1316 tarihinde yayımlandığını görüyoruz. Ahmet Haşim'in, hikâyeci Ömer Seyfettin'in de şiirlerini yayımlayan bu dergide on üç şiiri çıkmıştır. Abdülhak Şinasi'nin söylediğine göre, o *Şi'ri Kamer*'in bazı kısımlarını da bu mektep sıralarında iken yazmıştır.[15] Genç şairin bu devirde Fransız şairlerini, Tevfik Fikret'i, Cenab Şehabeddin'i ve Abdülhak Hamid'i hararetle okuduğu anlaşılıyor.

---

[12] İzzet Melih, *Eski Mektep Arkadaşım Ahmet Haşim*, ds. *Yeni Türk Mecmuası*: Ahmet Haşim nüshası, Temmuz 1933, s. 861.

[13] Bu bilgiyi bana şair bay Salih Zeki vermiştir.

[14] Bu derginin ilk sayısı 12 Teşrinevvel (Ekim) 1316 da çıkmıştır.

[15] Abdülhak Şinasi, *Ahmet Haşim'in Son Zamanları*, ds. *Varlık* dergisi, sayı 42, 1935, s. 274 - 75: "Mektepte onun ilk şiirlerini ve hele bazı kısımları tâ o zaman yazılmış olan o pek sevdiğim *Şi'ri Kamer*'ini okuyarak kendisiyle tanıştığım vakit" diyor.

Ahmet Haşim, Hicri 1323 (1905-1906) yılında Mektebi Sultani'den mezun olmuş[16] ve Reji idaresinin açtığı giriş imtihanını kazanarak 400 kuruş maaşla bu idarede memur olmuş ve bir taraftan da Hukuk mektebine devam etmiştir[17] Fakat, Ahmet Haşim reji idaresinde uzun zaman kalamadığı gibi[18], Hukuku da bitiremeiştir.

Rejide çalıştığı zamanlar Ahmet Haşim'in edebiyat meseleleriyle çok uğraştığı, okuduğu bir devirdir. Halit Ziya Uşaklıgil'in söylediğine göre, "o garbın şiir zemininde en mütebahhir, en mütetebbi bir vâkıfiydi. Ben bizzat ona borçluyum: Bir zaman oldu ki, Fransa'da şiir hareketlerini, romantik ve parnasyen devirlerinden sonra pek ârızî fasılalarla takip edebiliyordum. Ahmet Haşim bana karşı sonradan gelen şair nesilleri için bir müfit rehber vazifesini ifa etmiş oldu, ve bunu yaparken pek nazikti. Daima koltuğunun altında, cebinde taşıdığı şiir kitaplarını bana getirir: "Bunları görmüş müydünüz?" sualiyle yazı masamın üzerine bırakırdı. Ver-

---

[16] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, aynı yerde; İzzet Melih, *Adı geçen makalesi*, aynı yerde, 1906 da Mektebi Sultani'den beraber mezun olduklarını söylüyor. Bu iki tarihin birbirine çok yakın olması, bizim yukarıda Hicrî tarihlere karşılık verdiğimiz Miladî tarihlerin doğruluğunu ispat etmektedir. Diğer taraftan Murat Uraz, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1941 s. 3 te, şairin mektebi 1907 de bitirdiğini söyler.

[17] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, aynı yerde. H. W. Duda, *Adı geçen eseri*, s. 204 te Ahmet Haşim'in Mülkiye Mektebine devam ettiğini söylerse de, hiç bir kaynak göstermez.

[18] Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk yıl, V*, İstanbul 1936, 157.

haeren, Rodenbach, Samain, Viele-Griffin kabilinden şairleri onun delâletiyle okudum". [19]

Ahmet Haşim'in arkadaşları arasında edebî zevki ve bilgisiyle olduğundan çok şairliği ile şöhret kazanması da bu devirlerdedir. Yine Halit Ziya Uşaklıgil'in anlattığına göre; "Bu kadar şiire meyyal olan ve her mânasıyle şair olarak yaradılan Hamdullah Suphi bir gün bana, yine duygularını anlatırken dedi ki: – Bundan sonra şiir söylemiyeceğim. Ben bir şeyi akranımdan daha iyi yapabildiğime inanmazsam, müsterih olamam. Benden çok daha iyi şair Ahmet Haşim'dir. Onun için şiiri bırakıyorum". [20]

Ahmet Haşim bu sıralarda İzmir Sultanisi'ne Fransızca öğretmeni tayin edilmiş olacak [21] Orada uzun müddet kalamıyan genç şair iki yıl sonra İstanbul'a dönmüştür. İstanbul'a döndüğü sıralarda veya biraz sonra 1908 meşrutiyeti ilân edilmiş olmalıdır. Bu yıllarda Ahmet Haşim *Aşiyan*, *Musaver Muhit* gibi dergilerde şiirlerini yayımlamağa, melâli, hüznü, şüpheyi, ve ölüm haşyetini terennüm eden şiirleri yanında akşamın "Kanlı" tablolarını çizmeye başlıyor.

Şair bu sıralarda Maliye nezaretine tercüman tayin edilmiştir. [22] Bu memuriyette ne kadar

---

[19] Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk yıl*, V, İstanbul 1936, s. 157 - 158.

[20] Halit Ziya Uşaklıgil, *Aynı eser*, aynı yerde, s. 155.

[21] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, aynı yerde.

[22] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, aynı yerde.

zaman kaldığım bilmiyoruz. Rumî 1325 (milâdi 1909) yılında Fecriâti denilen edebî okul kurulduğu zaman, Ahmet Haşim bu grupun en mühim şairi olarak derhal dikkati çekmişti. Fakat, Yakup Kadri'nin söylediğine göre,[23] Ahmet Haşim bu okulun toplantılarında hemen hemen hiç bulunmamıştır. Yalnız bir defa bulunmuş, onda da şair grupa yeni giren bir şairin nutkunu söylemiş. Fakat, nutku arkadaşları tarafından beğenilmeyince, kızmış, bir daha da oraya ayak basmamış. Buna rağmen, Ahmet Haşim şiirlerinden önemli bir kısmını bu okulun organı olan *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlamıştır.

1328 yılında Fecriâti'nin iflâsından sonra, Ahmet Haşim uzun bir süre susmuş olmalı. Birinci Cihan Savaşı yıllarında onu ihtiyat zabiti olarak Yakup Kadri ile beraber İzmir'de buluyoruz. Bu devre zarfında Ahmet Haşim herhalde şiir ve edebiyatla pek az uğraşmış görünüyor.[24]

Savaştan sonra bu uzun susuşu önemli bir faaliyet evresi takip ediyor. Ahmet Haşim giriş imtihanını kazanıp Duyunu Umumiye'ye girdiği gibi, Güzel Sanatlar Akademisi'ne estetik ve mitoloji öğretmeni tayin ediliyor. Ve o zaman çıkmağa başlayan *Akşam* Gazetesine fıkra tar-

[23] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934.

[24] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 12 de şöyle diyor: "Ahmet Haşim'le İzmir'de bütün bir yıl geceli gündüzlü bir arada yaşadık. Bu müddet içinde bir defa ne bir tek mısra yazdığını, ne de bir tek şiir okuduğunu gördüm". Acaba bunlar Haşim'in İzmir'deki fransızca öğretmenliği zamanına mı, yoksa İzmir'deki ihtiyat zabitliği zamanına mı aittir?

zında birçok yazılar, tenkitler ve kronikler yazıyor. Ahmet Haşim bu gazetede yazdığı makalelerin bir kısmını sonra *Gurabahanei Laklakan*'ında toplıyacaktır.

1337 (1921) yılı Ahmet Haşim'in hayatında önemli bir dönüm noktasıdır. Bu devirde onu şiir dilini daha çok türkçeleştirmiş, ayni zamanda sanatında daha olgunlaşmış buluyoruz. Bu yıl *Dergâh* dergisinin çıktığı yıldır. Bu derginin çıkacağı günlerde Ahmet Haşim, Yahya Kemal, ve o zamanın genç şairleri Nuruosmaniye'deki İkbal kıraathanesinde toplanırlardı.[25] Uzun süren bu edebiyat sohbetlerinde bir edebiyat dergisi çıkarma işi kararlaştırılmıştı. Birtakım tartışmalardan sonra, Ahmet Haşim'in "Haşhaş" ismini teklif etmesine rağmen, dergiye "Dergâh" adı verildi.[26] Derginin ilk sayısı 15 Nisan 1337 de Haşim'in *Bir Günün Sonunda Arzu* şiiriyle çıktı.[27] Derginin çıkması bir hadise

[25] Ahmet Hamdi, *Ahmet Haşim'e Ait Hatıralar*, ds. *Yeni Türk Mecmuası*, Temmuz 1933, s. 667. Toplantıların yapıldığı İkbâl kıraathanesi, İstanbul'da, Cağaloğlu'nda, Nuruosmaniye caddesi no. 83 tedir. Burası 1966 da halı mağazası olmuştur.

[26] Ahmet Hamdi, *Aynı makale*, s. 667.

[27] Derginin çıktığı sıralarda *Ay Dede*, sayı, 4, 1922 de Çimdik imzasıyle *Yahya Baba* adlı bir şiir yayımlanmıştı. Bunun bazı parçalarını alıyoruz:

İp üstünde oynatır bütün dünyayı fendi,
Habbeyi kubbe yapar şair Kemal efendi!

Açıldı himmetiyle "Dergâh" erenler için
Pîre ezelden beri gönül verenler için!

Yürür arkası sıra Ahmet Haşim Çelebi,
Eş'arında yaşatır bütün Şamı, Halebi!

olduğu gibi, bu dergideki şiir de bir hadise oldu ve özellikle bu şiirin:

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

beyti lüzumundan fazla karanlık bulunmuş, birçok tenkitlerle ve alaylarla karşılanmıştı.[28] Ahmet Haşim bu sebeple, *Şiirde Mâna ve Vuzuh* adlı ünlü makalesini yazmaya mecbur kalmıştı.[29] Aynı yıl içinde, yani 1337 (1921) de Ahmet Haşim'in ilk şiir kitabı *Göl Saatleri* çıktı.[30] Bu şiir kitabı da edebiyat çevrelerinde büyük yankılar yaptı. Aptülhak Şinasi, *Yarın* ve *Dergâh* dergilerinde, Nurullah Ata *Dergâh* dergisinde Haşim'in bu eseriyle Türk edebiyatına getirdiği yenilikleri, ve şairin sanatını izaha çalıştılar.[31]

Haşim bu yıllarda *Dergâh*'ta şiirlerini ve makalelerini yayımlamağa devam ettiği gibi, *Yeni Mecmua*'da da bir iki şiirini çıkardı. Yine bu yıllarda hiç bir sonuç vermeyen bir evlenme teşebbüsüne girişti.[32]

Onun Paris'e ilk yolculuğu galiba 1924 yılındadır.[33] Orada iken, sembolist edebiyat

[28] Bk. *Notlar ve Variyantlar.*

[29] Bu makale *Dergâh*, c. I, 1337, s. 113 te çıkmış, sonra *Piyâle*'nin 1926 ve 1928 baskılarıyle *Ahmet Haşim'in Şiirleri*, İstanbul 1933 ün başında *Şiir Hakkında Bazı Mulâhazalar* adıyle yayımlanmıştır.

[30] İsmail Habib, *Yeni Edebi Yeniliğimiz*, İstanbul 1940, s. 455 te bu kitabın çıkışını 1923 yılı olarak kaydetmiştir.

[31] Aptülhak Şinasi'nin ve Nurullah Ata'nın bu makaleleri için *Bibliyoğrafya*'ya bakınız.

[32] Aptülhak Şinasi, *Ahmet Haşimin Son Zamanları*, ds. *Varlık* dergisi, sayı 42, 1935, s. 275 ve Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 20.

[33] H. W. Duda, *Ahmet Haschim*, 1928, s. 208.

okulunun kurulduğu sıralarda çıkmağa başlayan *Mercure de France*'ın 1 Ağustos 1924 tarihli sayısında *Les tendances actuelles de la littérature turque* adlı önemli makalesini yayımladı. Bu yazısında Haşim Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatının geçirdiği türlü sahfaların genel bir bilânçosunu veriyor. [34]

Galiba Paris'ten döndükten sonra, Ahmet Haşim Düyunu Umumiye'den çıkmış, Osmanlı Bankası'na girmiştir. Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik hocalığı yapmakta devam etmiş, aynı zamanda Mülkiye Mektebi'ne fransızca öğretmeni olmuştur.

Ahmet Haşim 1926 yılında, *Dergâh* ve *Yeni Mecmua*'da çıkan şiirlerine, vaktiyle *Resimli Kitap*'ta yayımladığı *Şi'r-i Kamer*'leri de katarak *Piyâle*'yi çıkardı. Bu yıldan sonra onu yine gayet verimli buluyoruz. *İkdam*'ın fıkra yazarlığını yaptığı gibi, *Meşale* adlı bir dergi etrafında toplanan yedi gencin de, bayağı edebî patronudur. *Bize Göre* adlı sütunda günün meselelerine dair kıvrak bir uslupla yazdığı makalelerin bir kısmını, aynı yılda Paris'e yaptığı ikinci yolculuğuna ait hatıralarla birlikte *Bize göre* (1928) adlı bir kitapta topladı. Yine aynı yıl içinde *Piyâle*'nin ikinci baskısını (1928) yaptı, *Akşam*'da ve *Dergâh*'ta çıkmış makalelerini *Gurabahâne-i Laklakan* (1928) da yayımladı.

Bu tarihten sonra, Ahmet Haşim'in ölümüne kadarki beş yılı hastalıklı geçmiştir. Osmanlı

[34] Bu makalenin özeti için bakınız: H. W. Duda, *Ahmet Haschim*, 1928, s. 208.

Bankası'ndan ayrıldı ve galiba bu sırada Anadolu Demiryolu İdare Meclisi'ne üye oldu.[35] 1932 yılında tedavi için Frankfurt'a gitti. Dönüşünde yolculuk hatıralarını *Mülkiye* dergisinde ve *Milliyet* gazetesinde tefrika etti, aynı yıl içinde bunları *Frankfurt Seyahatnamesi*[36] adlı kitabında topladı.

Ahmet Haşim son günlerinde yalnız kıtalardan ibaret bir şiir mecmuası hazırlıyordu.[37] Bugün bunlardan elimizde üçü tam, ikisi noksan beş şiir vardır. Bundan başka Ovide'den yaptığı *L'Art d'aimer* tercümesini gözden geçirmişti ve basılması için Milli Eğitim Bakanlığına verecekti.[38] Şüphesiz Haşim sanatının yeni devresinde en olgun meyvalarını vereceği bir zamanda, 4 Haziran 1933 te[39] Kadıköy'deki evinde öldü, kızgın bir yaz gününde Eyüp'teki mezarına gömüldü.

2. AHMET HAŞİM'İN ŞİİRİ

a. Ahmet Haşim'in şiirinin gelişmesi.

Ahmet Haşim'in şiirinde birbirinden farklı üç önemli devre ayırmak mümkündür. Birinci

---

[35] İbnülemin Mahmut Kemal, *Adı geçen eseri*, s. 567.

[36] Yusuf Ziya, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1937, s. 4 te bu eserin adını *Frankfurt mektupları* olarak kaydetmiştir.

[37] Ahmet Hamdi, *Ahmet Haşime Ait Hatıralar*, ds. *Yeni Türk* dergisi, Temmuz 1933, s. 662.

[38] Ahmet Hamdi, *Adı geçen makalesi*, s. 662.

[39] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim* Hayat ansiklopedisi, IV, 1935, s. 1895 te Ahmet Haşim'i Mayıs 1933 de ölmüş gösterir.

devre şairin türlü etkiler arasında yolunu aradığı devredir. İkinci devrede kişiliği biraz belirmiştir, ve şiirinde en çok senbolist Fransız şairi Régnier'-nin etkisi vardır. Üçüncü devrede ise şair bir çeşit klasisizme yükselmeğe çalıştı.

Ahmet Haşim'in bugün elimizde bulunan en eski şiirleri, Mektebi Sultani'de iken yazılmış ve *Mecmuai Edebiye*'de yayımlanmış şiirlerdir. O, bu şiirlerinde, hemen o devrin bütün genç şairleri gibi, Serveti Fünun edebiyatının en mühim şairi Tevfik Fikret ve Cenab Şehabettin'in etkisi[40] altındadır. Bu şiirlerde de, onun sonradan yine işleyeceği hüzünlü kamerler, ümmidi muhâller, müphem mânalı hayaller, v.b. vardır. Fakat bunlarda Haşim'in o kendisine has olan edasını, görüş ve resim kabiliyetini bulmak mümkün değildir. Bu devrede o aşk peşinde koşan, fakat aşkla kucaklaşmaktansa, onun hayaliyle avunmayı seven bir delikanlıdır. Onda, aşk hiç bir devirde büyük bir ıstırap olmamış, o hiç bir devirde büyük aşkı tanımamıştır.[41] Onca sevmekten, sevginin ıstırabını duymaktan çok, hayali kıymetlidir. Muhayyel sevgililer için yazdığı aşk şiirlerinde bu hayalin parçalanmasından duyduğu üzüntü, sevgilinin uzaklaşmasından, kaçmasından duyduğu üzüntüden daha kuvvetlidir.

---

[40] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim*, Hayat Ansiklopedisi, IV, 1935, s. 1895 de "o da bütün Fecri Âti şairleri gibi evvelâ Tevfik Fikret ve Şahabettin Süleyman'ın tesiri altında kalmıştır." diyor. Bu cümlede Şahabettin Süleyman dalgınlıkla Cenap Şahabettin yerine anılmıştır. Bunu düzeltmek gerekir.

[41] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 54 - 55.

Dostlarının da anlattıklarına göre, Ahmet Haşim okul sıralarında iken, bazan İstanbul'un ıssız, kenar mahallelerinde kendi başına dolaşır, kafes arkalarında gizlenen "müterediddit" gözler arar, kafesler arkasında saklanan muhayyel sevgilileri ziyaret edermiş. Bundan pek büyük bir haz duyar, bunları birer macera olarak okul arkadaşlarına anlatırmış.[42] Fakat, bu kafes arkasındaki o muhayyel sevgililer karşısına çıkınca, onlara ne elini, ne de gözlerini uzatabilirmiş. Hatta utancından kaçarmış.[43]

Sevgililerinden bu kadar ürken Haşim, onların hayali karşısında gayet cesurdur. Bazı şiirlerinde bu hayallere öğütler verir, kendisine acımalarını rica eder. *Hayal-i Aşkım* şiirinin şu mısralarında:

Kırdığın, sonra attığın ey mâh!
O, benim aşkımın hayalidir, âh!..

Girye-i Niyâz şiirinde ise:

Seni mağrur eden bu hüsn-ü şebâb,
Bir zaman sonra bad-ı meşîp ile
Solacaktır: ve sen nedâmet ile
–Arayıp umk-u târı mâzîden–
Dökeceksin sirişk-i renc-i firâk!..

der.

Bu ürkek, bu kendi içine kapanmış hülyalı aşk hayatı yanında, daha pek küçük yaşta bile Haşim'in ruhunu tenakuzlar, tezatlar sarmıştır.

---

[42] Aptülhak Şinasi, *Ahmet Haşimin Son Zamanları*, ds. *Varlık* dergisi, sayı 42, 1935, s. 274 - 75.

[43] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 16 - 19.

Onun ruhu daimi bir gece, daimi bir keder hali yaşamaktadır. Fakat, bütün bu sıkıntı içinde, o kendine has şiir havasını yaratmaya, onu dış âlemle meşgul olmaktan alıkoyan bu iç âlemle, burada olup bitenlerle, burada gayz, kin, nefret, isyan, keder, gam, vb. arasındaki sonsuz cenklerle karşı karşıya kalmasına imkân verecek bir şiir havası bulmaya çalışır. Onun "Sanat sanat için" nazariyesine bağlanması, ve sembolik şiire kayması, denebilir ki, sosyal kudretsizliğinden gelmiştir. Daha genç yaşta yazdığı *O Hücreye Benzer ki* şiirinde:

Ziyâ-yı şemse kapanmış bütün derîçeleri,
Bir öyle hücreye benzer ki ömrümün kederi.

derken bize bu yaratmak istediği ferdî şiir çevresini anlatmak ister. Orada ışık yoktur; çünkü, içindeki tezatların kuduruşunu bu ışıkta seyretmeğe tahammülü yoktur; bunların cenkleri alaca karanlıkta olup bitmelidir. Bu sebeple, ömrünün bütün pencereleri ışığa, güneşe karşı kapalıdır.

Bu devrin hülyalı şairi, zamanın birçok Fransız şairlerini zevkle okuyor; onu, Tevfik Fikret, Cenap, hattâ Aptülhak Hâmit'e hayran görüyoruz. Sonraları uzun uzun tasvirlerini yapacağı "kamer"i, renklerini, ağaçları, dış aleme ait izlenimlerini bile tantanalı, belâgatli bir dille antır.

İkinci devrede veya *Göl Saatleri* devrinde ise, Ahmet Haşim yavaş yavaş kendini bulmaktadır. *O Belde* şiirinde, o:

Melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz!

diyor. Fakat, şair bir taraftan melâlinin en iyi ifadesini aramağa çalıştığı gibi, bir taraftan da kendine has olan şiir havasını durmadan bulmağa gayret eder. Diğer taraftan, annesinin ve Dicle'nin elem, keder, hüzün, gam vb. hislerini telkin eden ve bütün hayal âlemini melâl rengine bürüyen hatıraları yanında, melâlin bir nevi transfiguration'u olan akşamları, akşamların kızıl renklerini yakalamakla, veya bu renkler üzerinde işlemekle uğraşır. Sanatçının bu ikinci devresi, aynı zamanda Fecriâti okuluna girdiği devredir. Onda artık Hâmidâne belâgat yavaş yavaş yerini, Cenap'ın az samimi olan ifadesini daha tıraşide ve işlenmiş hale getirmeğe bırakır. Cenap'ın mecazlarına ve istiarelerine hayran olduğu gibi, Şeyh Galip'in kırmızı, mercan, âteşîn, ve cihansûz renkleriyle[44] fırçasını boyamaya başlar. Renklerine vereceği hafif sönüklüğü, veya yarı aydın turnürü Régnier'nin, Verlaine'in şiirlerinde arar. Bütün gayretlerine rağmen, henüz Mal-

[44] Feyzullah Sacit Ülkü, *Ahmet Haşim Hayallerini kimlerden aldı*, Ülkü dergisi XVII, 1941, s. 17 - 24. Serveti Fünun okulunun yaşadığı ve onu takip eden Fecriâti okulu devirlerinde Şeyh Galip taklitçiliği moda olmuştu. Aptülhak Hamit'le başlayan bu moda sonraları çok geliştiği gibi, hakkında bazı yazılar da yazıldı. Bunların en önemlilerini buraya alıyoruz: Ahmet Hikmet, *Şeyh Galip*, ds. *İlavei Hak*. no. 12; Velet Çelebi, *Şeyh Galip Kimdir*, ds. *İlavei Hak*, no, 11; Köprülüzade Mehmet Fuat, *Şeyh Galip*, ds. *Serveti Fünun*. XLIII, 1328, s. 414 - 17, 467 - 71, 495, 579 - 82, ve 611 - 16. Bunlardan başka yine Köprülüzade Mehmet Fuat'ın *Şeyh Galip* adlı bir şiiri (*Mehasin* dergisi, sayı 1, Eylül 1324), ve Tahsin Nahit'in Şeyh Galip'in:

Şemîm-i gül getürür bağa kârbân-ı bahâr

mısraını tahmis eden *Bahar* adlı bir şiiri vardır (*Serveti Fünun* XLII, 1327, s. 78)

larmé'nin şiirindeki "ibhama" varmamıştır.[45] Ruhunun daima içinde çalkandığı tezatlar ve ibhamlar havası gibi karmakarışık bu etkiler altında şairin hiç de bunalmadığını, aksine bunlar arasından sanatkâr yüzünün yükseldiğini görüyoruz. Ve bu baş sanki mücadelelerden yaralı çıkmış bir "Batan Güneş"tir. Şair bize sanatının sırrını bu devirde veriyor:

Seyreyledim eşkâl-i hayâtı
Ben havz-ı hayâlin sularında
Bir aks-i mülevvendir onunçün
Arzın bana ahcâr-ü nebâtı

Artık Ahmet Haşim kendine has olan havayı bulmuştur. Hayat, ve hayatın bütün olayları, bütün şekilleri ne olursa olsun, onca önemli olan bunların hayal sularındaki, kendi muhayyilesindeki yankılarıdır. Bu devrede Ahmet Haşim, Nurullah Ataç'ın söylediği gibi[46] edebiyatımızın ufkunu genişletmiştir. Yalnız bu sözü, ferdî şiiri genişletmiş mânasında anlamalıdır. Ona bir sembolistten çok, bir empresyonist, görülen ânı derhal yakalamak, tespit etmek hususunda harikulade vizyoner bir ressam demek daha doğru olur.

Bu devrede Ahmet Haşim bir taraftan melâli ve hazin aşkını, diğer taraftan hayatın akislerini çizmeğe ve şiir sanatını, birinci devrede

[45] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim*, ds. *Hayat Ansiklopedisi*, IV, 1935, s. 1895.

[46] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim'in Sanatı*, ds. *Kaynak*, 1938, s. 114.

olduğu gibi, gönül dertlerini beligane anlatan bir şiir değil, zekânın ve muhayyilenin bir nevi oyunu, bir uğraşısı ve bir eğlencesi haline getirmeğe gayret eder.[47] Dili birinci devreye nispetle daha az pürüzlüdür.

Üçüncü devre *Piyâle* devresidir. Ahmet Haşim bu devrede daha durgunlaşmıştır. Melâlini gizlemeğe, hüzünlerini boğmağa çalışmış, veya bunlara daha canlı renkler vermesini bilmiştir. Dili daha sihirli ve yakıcı, görüşü daha keskindir. Muhayyilesi şiir oyununun bütün hünerlerini öğrenmiştir. Ahmet Haşim kelimelerini sanki iksir dolu eski bir şark, bir Divan edebiyatı *piyâlesine* batırmış gibidir. Mercan dallara dizdiği kelimelerin ötüşleri daha canlıdır. Bunların tüyleri, yakıcılığı biraz Şeyh Galip'in "Afitâb-ı Temmuz'undan, Şûle-i Cihânsûz'undan" gelir.

Piyâle devresinde Haşim üzerinde Yahya Kemal etkisi pek bellidir. Gönlünün sevdiği, beğendiği renkleri dilediği yerden almakta daima cesurdur. Bir bakarsınız, Japon şiirinin sihirli güzelliğine kapılmıştır. Bu şiirlerin nar rengini alır. Bir bakarsınız, Yunan mitolojisine kadar çıkar, Yahya Kemal'de bir zamanlar görüp ürktüğü "hendesî zevki"[48] şiirine sokmakta tereddüt etmez. Hasılı, onun piyâlesi, içinde her türlü yakıcı içkinin bulunduğu sihirli bir kadeh haline gelmiştir.

---

[47] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934. s. 11 - 12; Ruşen Eşref, *Diyorlar ki*, İstanbul 1334, s. 114.

[48] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 41.

Ahmet Haşim bu devrede sanatının hakikî edasına, Haşimâne edasına varmıştı. Onda yavaş yavaş, çağrışımlar zenginliğine dayanan bir klasisizme varmak hevesleri uyanmıştı. Uzun şiirlerden mümkün olduğu kadar uzaklaşıp, Hayyam'ın rubaileri gibi, iksirini dört mısrada bütün kesinliğiyle vermeğe çalışıyordu. En çok da son günlerinde, 1918 yılında başlayan Japon şiiri zevki daha fazla artmıştı. Hatta *Süvarî* şiirinin:

Şu bakır zirvelerin ardından
Bir süvârî geliyor kan rengi

mısralarında belirli bir Japon etkisi göze çarpmaktadır.[49] Bununla o şiirini mümkün olduğu kadar zaman ve mekân kayıtlarından uzaklaştırmak istiyordu. Yakaladığı ve renklerini ve konturunu çizdiği tablolar ânın füsununu ve demin ruhunda kanattığı zengin hisleri birbirine kaynaştırarak, aynı zamanda bir nevi soyut veya biraz mânasını özelleştirdiği bir saf şiire, bir sembolizm ibhamına varmak istiyordu. Klâsik edayı bulmakla beraber, soyutlamaya ve ibhama bir türlü varamamıştı.

b. Ahmet Haşim'in şiir anlayışı

Ahmet Haşim'in şiir anlayışını anlatmadan önce, onun kâinat görüşünü anlamak gerekir. Bu görüşü anlatmağa çalışalım: Onda, genel olarak ilme, sistem halini almış her şeye karşı bü-

[49] Bakınız: *Notlar ve Variyantlar.*

yük bir nefret vardı. Onca kâinat, bizim boşuna açıklamağa çalıştığımız gibi, bir düzene göre, bir evvelden kurulmuş manzume halinde teşekkül etmemiştir, Onca Allah-şairin Allahı- bu âlemi aklına estiği bir zamanda, kaprisli ve fantazili bir anında yaratıvermişti. Onun için, bu tesadüfî eserde bir mâna aramak, birtakım kanuniyetler keşfetmek pek boşuna bir uğraşmadır. Hele hakikat denilen şeyin ardında koşmak budalalıktan başka bir şey değildir. Hakikatı arayan ilim de zaten bütün izahlarına bir faraziye ile başlamıyor mu? Müspet, maddî denilen deliller, hadiseler hep bu faraziyenin ispatı için kullanılan birtakım pasif ve şahsiyetsiz unsurlardan başka bir şey değildir. Gerçi ilimde aynı hadiselerin, aynı delillerin büsbütün aksi iddiaları da ispat ettikleri vakidir. Çünkü bunlar onları ellerine alan âlimlerin kendi tefsir ve tariflerine tabidirler.[50] Görülüyor ki, Haşim bu hususta tamamiyle şüphecidir ve bu şüphecilik onda şahsiyetindeki kararsızlığın, hattâ kültürsüzlüğünün tabiî bir sonucudur.

İnsana gelince, o da, tıpkı kâinat ve hayat gibi, tezatlar, tenakuzlar, doğrular ve yalanlarla doludur. Ondaki hakikatler izah edilmekten çok yaşanmağa lâyıktır. Bir nefreti izah etmektense, onu yaşamalıdır. Bir gayzı başkasına anlatmaktansa, "evzâk-ı gayzü - kîn" [51] le mest olmalı-

[50] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934 te muhtelif vesilelerle şairin bu fikirlerine temas etmiştir. Bu fikirlerin önemli bir kısmı oradan alınmıştır.

[51] Şimdi (XXXIII) şiirinin on ikinci mısraı.

dır. İnsanın cemiyetteki rolü ise, ferdî rolünü en yükseğe çıkarmaktan ibarettir. Bizim etrafla münasebetlerimizi içgüdülerimiz idare eder. Eğer kaprisimiz o gün için sevda nöbetini yaşıyorsa, bütün insanlara karşı sevgi duyarız. Fakat, bu hal yarın onlara karşı derin bir isyan duymaktan, veya onlardan uzaklaşarak "fildişi kulemize" çekilmekten bizi alıkoymaz. Onun için, toplum insana karşı değil, insan topluma karşıdır. Bu sebeple, Haşim'in sanatı hiç bir zaman toplumun içine girmemiş, çarpan bir kalbe sahip olmamış, kuru bir soyutlama denemesinden öteye geçememiştir. [52]

Onun için, Haşim: "mademki böyledir, derdi, gelin kâinatı izah ve tefsire çalışacağımıza, onun zevkini sürmesini bilelim. Bakınız yıldızlar ne güzel... Bunlar, belki bizim cetlerimizin sandığı gibi, lacivert kubbeye çakılı birtakım altın başlı çivilerdir. Ay, belki güneş, eskilerin inancına göre bir ilahtır. Belki, yeryüzü yuvarlak bile değildir". [53] Görülüyor ki, artık o kâinat karşısında her türlü ilmî bilgilerden uzak bir insandır. Sadece onu kavramağa, zekâsiyle ve muhayyilesiyle onu sarmağa boşuna çalışır.

Bu görüşe göre, Ahmet Haşim'in şiiri bütün kâinatı izah etmeden, yani güzelliklerini bozmadan

[52] Ahmet Haşim'in şiirinin bu toplum dışı, ferdiyetçi tarafına ilk hücumu yapan Nâzım Hikmet olmuştur. Gerçekten sanatını toplumun emrine veren, mısralarında insanların feryatları, sevinçleri, ümitleri, ıstırapları inleyen bu orijinal sanatkârın, o kuru, zihin oyunlarından ibaret şiiri hucumlarına hedef yapmasından daha tabiî bir şey olamazdı.

[53] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 40 - 41

sarmağa, kucaklamağa varan bir özelliğe sahip olacaktır. Bu türlü bir şiirin karakterlerini o, *Bir Günün Sonunda Arzu* şiiri ilk çıktığı zaman[54] fazla müphem bulunması üzerine önce *Dergâh* mecmuasında[55] çıkarıp sonra *Piyâle*'nin 1926 ve 1928 baskıları başına koyduğu *Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar* adlı yazısında göstermeğe çalışmıştır.

Ahmet Haşim'e göre "her şeyden evvel, şiir bir hakikat habercisi değildir. Şiirin dili anlaşılmaktan çok, duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden çok musikiye yakın aracı bir dildir. Bu dil idrâk mıntıkaları dışında esrar ve meçhulâtın geceleri içine gömülmüş, yalnız aydın sularının ışıkları arasıra ufk-u mahsûsâta akseden kudsî ve isimsiz menbadır. Şiirde, her şeyden evvel, ehemmiyeti olan kelimenin mânası değil, cümledeki telâffuz kıymetidir. Şairin hedefi, her kelimenin cümledeki yerini, diğer kelimelerle olacak temas ve tesadümden ve esrarengiz izdivâçlardan mütehassil tatlı, mahrem, havai veya haşin sese göre tayin ve dağınık kelime ahenklerini mısraın genel gidişine uyduracak dalgalı ve akıcı, karanlık veya aydınlık, veya serî hislere, kelimelerin mânası üstünde mısraın musiki dalgalarından sınırsız ve müessir bir ifade bulmaktır.

"Kelime tahavvülâtı ve ahenk endişeleri arasında mâna küsûfa uğrarsa, ruh onu âhengin

---

[54] *Dergâh* dergisi, c. I, No. 1, 1337, s. 7.
Dergâh dergisi, c. I, 1337, s. 113.

lezzetiyle telâfi eder. Esasen, mâna ahengin telkinatından başka nedir? Şiirde mevzu şair için ancak terennüm ve tahayyüle bir sebeptir.

"Şiirde bazı kısımların şüphe ve müphemiyette kalması bir hatâ ve kusur teşkil etmek şöyle dursun, bilâkis şiirin bediiyeti nokta-i nazarından elzemdir. Uslûba körletici bir sarahat verilince, muhayyileye yapacak iş kalmaz. O zaman, sanatkâr en kıymetli müttefiki olan kariin ruhundan gelecek yardımı kaybetmiş olur. Eser-i sanatın en büyük hedefi muhayyileyi kendine râmetmektir. Buna muvaffak olmıyan eserin diğer bütün mezâyâ ve fezâili onu bir eser-i sanat olmamaktan kurtaramaz.

"Mevzu gece içinde güller gibi, cümlenin ahenkli karanlığında ve muattar heyecanı içinde bir nîm-şekil gibi ancak sezilir bir halde bırakılırsa, muhayyile onun eksik olan aksamını ikmal eder ve ona hakikatten bin kere daha müheyyiç bir vücut verir.

"Hasılı, şiir, Resullerin sözü gibi, muhtelif tefsirata musait bir vus'at ve şümulü haiz olmalı. Bir şiirin mânası diğer bir mâna olmağa müsait oldukça, her okuyan ona kendi hayatının da mânasını izafe edebilir, Bu suretle şiir, şairlerle insanlar arasında bir müşterek teessür lisanı olmak payesini kazanabilir. En zengin, en derin ve en müessir şiir, herkesin istediği tarzda anlıyacağı ve binaenaleyh nâmütenahi hassasiyetleri istiab edecek bir vus'ati olanıdır." [56]

---

[56] *Ahmet Haşim'in Şiirleri*, İstanbul 1933, s. 5 12.

Şairin bu yukarıya aldığımız fikirleri şiirin Mallarmeen ve saf şiir anlayışına uymaktadır. Fakat, bu fikirlerin izahında Haşim'in ısrarla ileri sürdüğü iddiaların çoğunu eserinde bulmak güçtür. Onun şiirde aydınlık hakkında söylediği şeyler, kendi eseri için lüzumundan fazla mübalâgalıdır. Nurullah Ataç'ın söylediği gibi [57] "o hiç bir zaman müphemiyete, yani Mallarmeen şiirin kelimelerle yaptığı uzak ve çok zıt tedailere" varamamıştır. Bir çok kimseler şairin bu fikrini eserine de uygulamışlar, şairin az veya çok aydın şiirlerini karanlık görmek istemişlerdir. [58] Bu şairin şiirindeki iphamdan çok şiire garp sembolizmiyle beraber, yeni değerler getirmesinden , yani şiiri bir teessürler hikâyesi olmaktan çıkarıp, onu fikrî bir eylem [59] haline getirmesinden doğuyor. Sembolizmin tedailer sanatını, yeni Türk edebiyatının mecaz ve istiare sanatıyle birleştirmesini başaran o olmuştur. Şiirinde ise, Fransız sembolizminin mutedil şairlerinden Régnier'nin karanlık olmaktan çok, yarı aydınlık ya da alaca karanlık atmosferi vardır. Zaten hayatının sonuna kadar Fransız sembolizminin bu az konulu, az kelimeli, yumuşak, serbest nazımlı [60]

[57] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim*, ds. *Hayat Ansiklopedisi*, IV, 1935, s. 1895.

[58] İsmail Habip, *Yeni Edebi Yeniliğimiz*, s. 452, 454; Murat Uraz, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1941, s. 5 - 6. Mustafa Nihat da "Onun şiirlerini anlamak için, hususi bir zevk sahibi olmak lazımdır" derken, aşağıyukarı aynı yanlış fikri tekrarlamış oluyor. (*Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1941, s. 97).

[59] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşim'in Sanatı*, ds. *Kaynak*, İstanbul, 1939. s. 114.

[60] Albert Thibaudert, *Histoire de la littéreture française*, Paris, s. d., s. 489.

şairini sevmiş, *Elégie* adlı şiirini bir "Yunan kâhini gibi okumuş"tur.[61] Onun için, Régnier'den gelme bu sembolizme daha çok bir empresyonizm diyebiliriz.

Şiirde musikinin önemine gelince, yine Nurullah Ataç'ın haklı olarak söylediği gibi,[62] bunu şiire musikiyi getirmek mânasında almamalıdır. Çünkü, şiir musiki olamıyacağı gibi, mesela resim de musiki olamaz. Bunu daha çok şiirin içten ahengi, ya da kelimelerin yanyana gelmesinden husul bulan mesut ahenk diye izah etmek gerekir. Nasıl sembolizm şiirin kendine has ahengini yeniden canlandırmayı parnasyen ve romantik şiirin belâgatli dili karşısında lüzumlu saymışsa, Haşim de aynı şeyi Fecriâti'nin yapmacık ve Serveti Fünûn'un ve Tanzimat devrinin belâgatli dili karşısında duymuştur. Gerçi, onun gençlik şiirlerinde de bu belâgat vardır, ama sonraları o bundan kurtulmuş, hele *Piyâle* devresinde bu sihirli dile yükselebilmiştir.

Şiir dilinin Resûllerin sözü gibi türlü tefsirlere elverişli olacak bir enginliği ve genişliği olması, saf şiirin bir anlayışıdır. Rahip Henri Bremond'un ortaya attığı şiir ve dua anlayışından gelen bu fikir, şüphesiz Haşim'in daha çok plâstik olan şiiri için pek söz konusu değildir. Dış âlemi düşüncenin ve muhayyilenin uğraşılarına, eğlencelerine en yakın bir ânında tesbit etmek, duyulan bir şeyi doğrudan doğruya duyurmaktan

---

[61] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1934, s. 25.

[62] Nurullah Ataç, *Ahmet Haşimin Sanatı*, ds. *Kaynak*, İstanbul 1939, s. 111

çok, bunu vasıtalarla, mecazlarla anlatmak tarzındaki Haşimâne sanat anlayışı bu saf şiir yanında şüphesiz daha az tefsirlere elverişli düşer. Birçok kimseler onun şiirinde bu hususiyeti bulduklarını sanmışlardır.[63] Ama, bütün iddialarına rağmen, Haşim buna yükselememiştir. Ahmet Haşim son zamanlarda, bir nevi klasisizme, Yunan sanatına hayranlığından doğan empresyonist bir klasisizme doğru gidiyordu. Hatta, bunda Yahya Kemal'in de etkisi olduğu iddia edilebilir. *Göl Saatleri*'ndeki şiirlerden biri olan *Batan Ayın Kenarına Satırlar*, Yunan mitolojisinde tanrılarla titanların cenklerine ait efsanenin hikâyesi yerine, bu cengin izlenimlerini anlatmak için yazılmıştı.[64] Şair bu mitolojik sahneleri tasvir eden birkaç empresyonist şiir yazmaya niyetlenmişse de, bunlardan ancak birini yazabilmiştir.

Hulâsa, Ahmet Haşim, Baudelaire gibi "aynı zamanda hem mevzuu, hem de müessiri, yani hem dış âlemi, hem de sanatkârı ihtiva eden bir sihir yaratmak"[65] istiyordu. Bu, onca, şiirinin bir nirengi noktası idi. *Piyâle* bu devrin müjdecisi olan şiirleri ihtiva eder. Fakat şiirin bu "firâz-ı zirve-i Sinâ-yı kahr"ına yükselemedi, ve "cevf-i ye's-âşinâ-yı husrâna" düştü.

[63] İsmail Habip, *Yeni edebi Yeniliğimiz*, İstanbul. 1941.

[64] Bu şiir hakkında bakınız: *Notlar ve variyantlar.*

Oeuvres Complètes de Baudelaire: *Les fleurs du Mal*, Ed. Maynial, bas., Paris. Société les Belles-Lettres. 1929. Giriş, s. XVIII.

c. Ahmet Haşim'in şiir âlemi

Ahmet Haşim'in şiir anlayışını anlattıktan sonra, şimdi de onun şiir âlemini, şiir atmosferini anlatmağa çalışalım.[66] Ahmet Haşim'in şiirinde kendine özgü bir âlem, ve özel bir saat vardır. Hakikatı açık gösteren ve hayale elverişli olmayan, güneşin ufka veda ederek çekildiği ve kızıllığının aksiyle bütün tabiatın, suların, ağaçların ve kuşların tutuşmuş gibi göründükleri ve kanıyor hissini verdikleri bir zaman yok mudur? İşte Ahmet Haşim'in sevdiği saat bu andır. O, şiirlerinde hep bu gurubun döktüğü kanları, suların alevini, dalların ve ağaçların yanan hallerini, ve kuşların alevden yaratılmış gibi görünmelerini tasvir etmiş, hep bu "Bir günün sonundaki akşamın" kanayarak geceye döküldüğü zamanların şairi olmuştur. O, hep la'lden kelimeler kullanıyor. Yine o bir çeşit Şule-i Cihânsûz içiyor gibidir. Onun her mısraı kızıl bir ziya gibi yanıyor ve ruhu tutuşturuyor.

Onun yaratmış olduğu bu âlemde göller, dereler, havuzlar, bülbül-i âb, şûle halinde âfâka sürüklenen sular, Suyu yakuta döndüren bir hazan, Ağızlarında güneşten birer kızıl dürr-ü nâb taşıyan kuşlar, Suların ateşinde hareketsiz sallanan kuşlar, Aydın suya akan bir hûn-i âteşîn, Ateş gibi nehirler, Ateş dolu gülgûn piyâleler, Fuzulî'nin içmiş olduğu alev, Mercan

[66] Ahmet Haşim'in şiir âlemi hakkında en güzel tahlili Aptülhak Şinasi, *Ahmet Haşimin Şiir Alemi*, ds. *Yeni Türk mecmuası*, Temmuz, 1933, s. 854 - 58 de yapmıştır. Biz burada onun bu tahlilindeki fikirlerini kâh olduğu gibi aldık, kâh özetledik.

dallar, Bir katre alev olan karanfiller, Ateşli havalar, Kızıl havalar, Eğilmiş arza kanar, muttasıl kanar güller, Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller var; her kelimenin ayrı ayrı tutuşturduğu bir kızıllıkla hep yanan şeyler ve zamanlar var.

Ahmet Haşim'in sanatkâr gözleri tabiatı ve hayatı insanların çoğundan başka türlü, yani daha renkli ve daha hisli gören gözlerdi. Ve o gördüğü bakir bir manzara ile bir tablo çizen büyük ressamlar gibi, tasvir ettiği manzarayı bize bir sanat eseri halinde göstermeyi bilirdi; çünkü, bu manzaralara kendi cevherinden bir ruh vermesini bilir.

Nasıl ki, her resimlerinde tekerrür eden yeni motiflerle kâinatın belli bir halini, mevsimin ve günün aynı bir saatini, tabiatın benzerliklerini tasvir etmiş, dünyada resmetmek için hep kendi ruhlarını ifade eden manzaraları bularak ve tabiatı kendi gönüllerinin dili ile söyleterek zenginleştirmiş ve isimlerini âdeta bu manzaralarla karıştırmış büyük ressamlar vardır. Ve nasıl ki, bunlardan birinin ismini söyler , meselâ, Corot dersek, derhal sakin semaları, sisli ziyaları ve asil ağaçları ile muayyen yüzlü ve için için şiir dolu bir tabiat manzarasını hatırlatırız. İşte, böylece Ahmet Haşim de, durmadan kendi ruhunda bulduğu bir gurubun kamından ve alevlerinden renkler alarak ve kendi fırçasını içindeki yangına batırarak dünyada ancak sanatkârlara nasip olmuş bir muvaffakiyetle hep kendi peyzajlarını resmetmiştir.

Onun âlemi sınırlıdır. Ama, hayatın bütün hassasiyeti sanki akşamın bu kırmızı saatine yığılmış ve toplanmış, ve dünyanın bütün etkilenici ve etkileyici güzellikleri sanki bu dar ve kırmızı çevreye gelmiş ve sığınmış gibidir.

Onun edebî dili, şiirinin sevdiği kelimeler pek zengin değildi. Şairin manzumeleri az, bu şiirler hep az mısralı ve bu mısralar hep kısadır. Onun motifleri aslında bir kaç taneden ibarettir, ve bunları küçük farklarla hep tekrar edip durmuştur. Mısraını mutlaka kızıl bir renge boyamak ister ve bunu başardığı da olurdu. Âlemini boyadığı renk hep bu alev, hep bu kan kızıllığıdır. Ve bizi gittikçe bunlara alıştırmış ve ısmdırmıştı. Mısraları da azçok kusurludur. Onun malzemesi bunlardan ibaretti. Ama, bütün bunlara rağmen, terennümünde bir şey vardı, ve boşlukların sükûnuyla kaynaştırdığı bu sesi o bir sihirbaz edasıyle söyler, ve güya "aşkın bu karanlık gecesinde" veya bir "gamlı hazanın seherinde ısrar" eden bülbül, hep mahrem kâinatını, özel âlemini, gönlünün iklimini sesleriyle ruhumuza işlerdi. Durmadan o gurup zamanlarını ve muhitini tekrar eden Ahmet Haşim sanki bir resim çizerken, bize bir de ahenk dinletiyordu. ve ruhundan sızıp geçen bütün bu tasvirler, şiirlerinde hisler haline inkılâp etmiş oluyor ve resmettiği manzaraların mânaları hep ruhun hislerinden doğuyordu.

Onun tasvir ettiği bu göller, havuzlar, ırmaklar hiç de mahalli değildir, bunlarda soyut bir özellik vardır. Fakat, o bu soyutluğa bile

göbek atan hayatın[67] kıvraklığını verebilmiştir. Şairin ruhu bahsettiği ay gibi, âlemine özel bir ışık ve bir mana vermiştir. Bu âlemdeki özellik onun ruhundan gelmedir. Ahmet Haşim bu gerçek olmıyan manzaralara ruhunun derin hakikatını karıştırdığı için, belki hakiki olmıyan bu zaman ve mekân tasvirleri ile hakiki diye vehmettiği bir âlem meydana getirdi.

Ahmet Haşim'in asıl özelliği ve samimiyeti, böyle bir sanatkârâne gerçek dışını ve hakikati böyle kendi hayaline göre tasvir etmeğe cesaretinden, varsa asıl büyüklüğü ve üstünlüğü bunda bu kadar ısrar edişinden gelir. Onun şiirindeki bu görüş ve eda, edebiyatımızda herhalde Haşimâne vasfıyle anılacaktır.

Onun şiirinde bellediğimiz bu manzaraları, evvelce gördüklerimizden daha canlı, daha doğru ve daha güzel bulmamız, ve daha candan hatırlamamızda bu Haşimâne görüş ve edanın üzerimizdeki etkisine büyük bir pay ayırmak gerekir, "Sanki Japonyalı bir ressamın siyah mürekkeple çizdiği müphem ve yarım kalmış âlem"in resimleri hep hafızamızda nakşolmuştur. Bu Japonkârî manzaralar şimdi bize ne kadar yaşanmış ve dâüssılalı geliyor!

Edebiyatta ve şiirde böyle özel bir tabiatın, belli bir saatın eda ve tasvirinde erbap olmak güç bir iştir; ama, bu, şairlerin kişiliğini yapan büyük bir sırdır. Ve onların eserleri ancak bu sayede insanlar üzerinde büyük etkilerini yapar. Bir

[67] Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1939, s. 43.

merdivenin ışıkları, biten bir günün arzusu, ufukta yara gibi kanayan güneş, vb. derhal bize Haşimâne şiirlerin edasına bürünmüş görünür, veya Haşim'in şiirleri bu ânın sözcüsü olurlar. Meselâ bu akşam manzaralarını görünce Haşim'i, Haşim'i okuyunca bu akşam manzaralarını hatırlamamak mümkün mü?

d. **Nazım tekniği.**

Ahmet Haşim bütün şiirlerinde daima aruz veznini kullanmış, ve hece vezninin son zamanlarda aruzun yerini tamamile almasına rağmen, o, aruzu hiç bir zaman bırakmamıştır. Onun bundaki ısrarını izah etmek biraz güçtür. Mısralarının fazla arapça ve iranca kelimelerle yüklü olması, bu ısrarı izah için yeter bir sebep teşkil etmez; çünkü, *Piyâle*'deki ve *Piyale*'den sonra yazdığı şiirlerinde yabancı kelimeler pek azalmıştır. Bu olsa olsa mısrada konuya uygun bir ahenk aramak ihtiyacıyle izah edilebilir. Çünkü, Türk şiirinin hece vezni, kısa zamanda gelişerek, konunun bütün kıvraklıklarını aksettirecek bir kıvraklığa yükselmesi, Haşim'e göre oldukça müşküldü.

Ahmet Haşim'in ilk şiirlerini bir tarafa bırakacak olursak, aruzun en kıvrak ve ahenkli kalıplarını kullandığını görüyoruz. Ama, bu vezinleri kullanışta bazı kusurlar göze çarpmakla beraber, bunların bazıları da sırf konusuna aradığı eğilip, bükülmeyi vermek için, bilerek yapılmış kusurlardır. Meselâ, *Mehtapta Leylekler* şiirinin:

Füsûn-u mâha dalan pür hayâl leylekler

mısraının *hayâl* kelimesindeki imale, sanki bu hülyanın devamını göstermek için; *Piyâle* mukaddimesinin:

Karşında şu gülgûn piyâle....

mısraının *gülgûn* kelimesindeki imale, kadehteki içkinin ağırlığını, koyu rengini, yakıcılığını ve durgunluğunu hissettirmek için kullanılmış gibidir.

Ahmet Haşim'in en çok *Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feulün* veznini, ve bunun kısa şekillerini kullanmaya karşı bir zaafı vardır. Bu veznin yapmacık ahenginden şair ancak *Piyâle*'deki şiirlerinde sıyrılabilmiştir. Bundan başka, *Mefâilün feilâtün mefâilün feilün*, *Mef'ûlü fâilatü mefâîlü fâilün* vezinlerini ve bunların türlü parçalarını kullanmıştır. Serbest nazımlarında ise hep *Mefâilün feilâtün mefâilün feilün* veznini ve bunun muhtelif şekilleriyle, parçalarını kullanmıştır.

Nazım şekillerine gelince, Ahmet Haşim'in çok sevdiği şekillerden biri dörtlüktür. Bu şekli son zamanlarda büyük bir tekâmüle vardırmıştı. Geçici ve uçucu bir ânın güzelliğini bütün yoğunluğu ve bütün kıvraklığı ile dört mısraa sığdırmakta oldukça hüner gösterebilmişti. Bu şekilde, o, aynı zamanda, şiirine tam bir zihnî uğraş, muhayyilenin bir hüneri özelliğini de vermiş oluyordu. Şiirlerinin hemen çoğunda dörtlüğü kullanmıştır.

Başarıyla kullandığı diğer bir nazım şekli de serbest nazım, Haşim'in deyişiyle serbest

müstezat nazımdır. On iki şiirinde kullandığı bu nazım şeklini şair, Serveti Fünûn okulunun nazm-ı serâzâdına, Fransız sembolistlerinin, en çok Henri de Régnier'nin serbest nazmının kıvraklığını vererek, başarıyla işlemiş, ve bu nazım şekline kesin şeklini vermiştir. *Yollar*, *O Belde* ve *Ölmek* şiirleri, Türk şiirinin serbest nazımla verdiği başarılı örneklerdir. [68]

Bundan başka, Ahmet Haşim soneyi, üçlüyü, beşliyi, altılıyı, vb. kullanmıştır. Üçlü, dörtlü, beşli ve altılı şekilleri, aynı şiir içinde karıştırarak kullandığı da olur. Ama, eski bir hatırayı, uzun tasvirleri denediği zaman, hep mesneviye başvurmuştur. *Şi'r-i Kamer*'lerde, birçok kusurlarına rağmen, Haşim mesneviyi başarıyla kullanmasını bilmiştir.

3. AHMET HAŞİM'İN ŞİİRLERİNİN BASKILARI VE HAZIRLADIĞIMIZ METİN, NOTLAR, vb.

a. Göl Saatleri.

Ahmet Haşim, *Resimli Kitap*, *Musavver Muhit*, *Aşiyan*, *Serveti Fünûn* ve *Rübap* dergilerinde yayımladığı şiirlerinin büyük bir kısmını 1337 (1921) yılında *Göl saatleri* adı altında toplamıştır.

[68] Profesör Fuat Köprülü, *İslâm Ansiklopedisi*'nde yazdığı *Türk aruzu* makalesinin bir yerinde (I, s. 653), Ahmet Haşim "serbest nazım cereyanını Türk şiirinde de uyandırmaya çalıştıysa da, muvaffak olamadı" der. Oysa, serbest nazım Ahmet Haşim'den sonra pek çok taraftar bulduğu gibi, Nâzım Hikmet'le de son derece gelişmiş, ve yeni şiirimizde tamamiyle yerleşmiştir.

Bu kitap küçük boyda 63 sayfadır, ve İstanbul'da *Dergâh* dergisi tarafından yayımlanmıştır. Bu küçük mecmuada otuz dört şiir vardır (bizim metnimizde I XXXIV numaralarda). Bu baskıda şiirler *Göl Saatleri*, *Göl Kuşları*, *Serbest müstezat nazımları*, *Muhtelif şiirler* adıyle dört kısma ayrılmıştır. *Göl Saatleri* altı, *Göl Kuşları* sekiz , *Serbest müstezat nazımları* dokuz, ve *Muhtelif şiirler*'de de on şiir vardır. Bu baskıda fazla dizgi yanlışları vardır.

b. Piyâle.

Ahmet Haşim, *Resimli Kitap*, *Dergâh ve Yeni Mecmua*'da yayımladığı şiirlerini de 1926 yılında *Piyâle* adlı kitabında topladı. Küçük boyda olan bu kitap 52 sayfadır ve İstanbul'da İlhami-Fevzi matbaasında basılmıştır. Bu küçük mecmuada yirmi yedi şiir vardır (Bizim metnimizde XXXV LIX numaralarda; fakat XLV numaralı şiir yok). Bu baskıda şiirler *Piyâle* ve *Şi'r-i Kamer* adıyle ikiye ayrılmıştır. *Piyâle*'de on beş, *Şi'r-i Kamer*'de on iki şiir vardır. Kitabın başında şairin "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı bir yazısı vardır. Kitap "şair ve münekkit Abdülhak Şinasi'ye ithaf" olunmuştur. Bu baskıda fazla dizgi yanlışları vardır.

Piyâle'nin bu ilk baskısı kısa zamanda tükenince, şair bunun ikinci baskısını 1928 de çıkardı. Bu yeni baskıda da kitap küçük boyda ve 63 sayfadır, İstanbul'da Muallim Ahmet Halit ve İkbal kütüphaneleri tarafından yayım-

lanmıştır. Bu kitap ilk baskısı gibi, aynı tasnife tâbi tutulmuştur, içindeki şiirlerin sayısına, ilk baskıda bulunmayan ve *Hayat* dergisinde çıkan *Başım* şiiri (Bizim metnimizde XLV numarada) eklenmiştir. Kitap yine "şair ve münekkit Abdülhak Şinasi'ye ithaf" edilmiştir. Başında şairin birinci baskıdaki "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" yazısı ile, Yakup Kadri'nin "Alp Dağlarından" yazısı vardır. Ama, bu baskıda da birçok dizgi yanlışları vardır.

c. Ahmet Haşim'in Şiirleri.

Ahmet Haşim'in Şiirleri ölümünden biraz evvel, *Göl Saatleri* ve *Piyâle*'yi bir araya getirmek üzere 1933 yılında yayımlanmıştır, Bu son baskıkıda kitap orta boyda, ve 150 sayfadır. İstanbul'da Semih Lütfi Kütüphanesi tarafından bastırılmıştır. Bu baskı şairin *Göl Saatleri* ve *Piyâle*' de yayımlanmış bütün şiirleriyle üç yeni şiirini, tamamlanmamış iki şiirini bir araya toplar (Bunlar bizim metnimizde sırasıyle LX, LXI LXII numaralarda gösterilmiştir). Bu baskıda kronolojik sıraya uyulmamış, evvelâ *Piyâle*'deki şiirler, sonra da *Göl saatleri*'ndeki şiirler sıralanmıştır. *Piyâle*'nin başında Ahmet Haşim'in "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" yazısıyle, Yakup Kadri'nin "Alp dağlarından" yazısı konmuştur. *Göl Saatleri* başında eserin "şair ve münekkit Abdülhak Şinasi'ye ithaf" edildiği gösterilmemiştir. Bundan başka bu baskıda birçok okuyuş ve dizgi yanlışlarına raslanıyor.

d. Bizim hazırladığımız metin.

Biz bu metni hazırlarken şairin kendisi tarafından yapılmış *Göl Saatleri*, ve *Piyâle* baskılarındaki sıraya uyduk. Yalnız *Piyâle*'nin her iki baskısı başına konan "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı yazıyı, Ahmet Haşim'in külliyatı arasında yayımlayacağımız nesirler kısmına koymak üzere almadık. *Piyâle*'de bir seçme yaptık. Piyâle'nin eski baskılarında ve 1933 baskısında bulunan *Zühreye*, *Gece* şiirleriyle, 1933 baskısındaki "Tamamlanmamış şiirleri" almadık.

Göl Saatleri ve *Piyâle*'de yayımlanan şiirlerden başka, bizim hazırladığımız bu baskıda dergilerde çıkıp, şair tarafından kitap halinde toplanmayan yeni yirmi şiir var. Bunlar dışında şairin daha birçok şiirleri bulunacağına şüphe yoktur. Gerek İstanbul, gerek Ankara kütüphanelerinin bu günkü berbat ve perişan hali, bu dergi kolleksiyonlarını tam olarak bulmamıza, ve bulunabilenlerden de yapılan araştırmalarda kesin sonuçlara vardığımıza inanmak imkânını vermiyor. Yeni bulduğumuz bu şiirleri biz, hemen hepsi şairin gençlik yazıları olduğu için, *Gençlik şiirleri* adı altında topladık. Bunlar bizim metnimizde LXIII LXXXII numaralardadır.

Biz *Göl Saatleri*, *Piyâle* ve *Gençlik Şiirleri* adıyle yayımladığımız bu şiirleri, eski baskılarda yapılmış dizgi hatalarını, ve 1933 baskısındaki okuma ve dizgi hatalarını düzelterek, ve eski şeklinde ihya ederek, bugünkü baskı tekniğimizin verdiği imkânlara göre, ortaya koymaya ça-

lıştık. Ama, okuyucuyu durmadan bu türlü hatalarla yormamak için bunları her şiirin bulunduğu sayfanın altına koymadık. Bu, aynı zamanda şairle okuyucu arasında lüzumsuz müdahalelerde bulunmak gibi mânasız bir hareket olurdu. Bu sebeple, her düzeltme yapılan yerde, eski baskılarında bulunan yanlışlar *Notlar ve Variyantlar* kısmında, şiirin yanlışlı mısraı da alınmak suretiyle gösterilmiştir. Bu suretle şairin şiirlerini mümkün olduğu kadar aslına yakın bir şekilde okumak mümkün olacaktır.

e. Notlar ve Variyantlar.

Kitabın sonuna eklenen *Notlar ve Variyantlar*'da: I. Her şiirin ilk çıktığı dergi ve tarihi; 2. Kime sunulduğu ve sunulan kişi hakkında bilgi; 3. Bu şiirin edebiyat çevrelerinde bıraktığı akisler, ve bu yüzden doğan olaylar; 4. Haşim hakkında makale yazanların makalelerinde anılan mısralardaki değişiklikler ve yanlışlar; dergilerde çıkan şiirle, kitapta yayımlanan aynı şiirin değişik mısraları, ve nazım şekilleri; baskılardaki yanlışlar; 5. Her şiir hakkında vesika değeri olan bilgi; 6. Şiir başka bir dile çevrilmişse hangi eserde ve sayfada olduğu gösterilmiştir.

f. İmlâ tarzı.

Ahmet Haşim'in şiirleri fazla acemce ve arapça kelimelerle yüklü olduğundan ve aruz vezni ile yazıldığından, kelimelerin yazılışında bazı imlâ değişiklikleri kabul etmek gerekti. Arapça ve acemce kelimelerdeki uzun vokaller üzerine daima uzatma işareti konmuştur. Hattâ bu vokaller vezin zoruyla kısa okunmak gerektiği

zaman bile bu işaret yine gösterilmiştir. Türkçe kelimelerden vezin zoruyla uzun okunacak vokaller üzerine bu işaret hiç bir zaman konmamıştır. *K* ve *g* seslerinden evvel ya da sonra gelip de, bu seslerin ince mi, kalın mı okunacağında karışıklık doğuracak bile olsa vokaller uzun ise, bunlar üzerine yine uzatma işareti konmuştur. Bu takdirde, kelime kalın mı, ince mi okunacak, bunu artık okuyucunun dil bilgisi seviyesi tayin edecektir. Henüz imlâmız bu önemli farkı yazıda gösterecek derecede gelişmemiştir. Arapça ve acemce kelimelerin hemze ve ayınları, vezin tekniği göstermeği gerektirmediği zamanda, bir apostrofla işaret edilmiştir.

Acemce izafet terkiplerinde izafet eki kelimeden yalnız "—", vasıf terkiplerinde iki kelime birbirinden yine "—" işaretiyle ayrılmıştır. Vasıf terkibini bir izafet eki takip ediyorsa, bu halde de vasıf terkibine giren iki kelime arasındaki "—" işareti kaldırılmamış, iki kelime birbirinden yine ayrı yazılmıştır: meselâ *sâye-zâr-ı mes'ut* gibi.

Ve bağlama eki vezin zoruyla *ü* veya *vü* okunuyorsa, bu ek, birbirine bağladığı iki kelime ortasında iki "—" işareti arasına alınarak gösterilmiştir. Meselâ: *şemsü-ü-kamer, hande-vü-girye* gibi.

Birçok edebiyat tarihçilerinin yaptıkları gibi, biz mısralarda imâlelerin bulunduğu yerleri metinde göstermedik. Eğer, göstermiş olsaydık, birçok kelimeleri ve mısraları bozmuş olurduk. Meselâ:

Ey mâh cebînin o cebîn-i keder-ü-gam

mısraında dört yerdeki imaleyi göstermek, bu mısraı şeklen tamamiyle bozmak demektir. Vezinlere kulakları alışık olanlar imalelerin yerlerini kolayca anlıyabilirler.

AHMET HAŞİM'in SEÇİLMİŞ ŞİİRLERİ

A

GÖL SAATLERİ

1

GÖL SAATLERİ

I

MUKADDİME

Seyr eyledim eşkâl-i hayâtı
Ben havz-ı hayâlin sularında,
Bir aks-i mülevvendir onunçün
Arzın bana ahçâr-ü-nebâtı.

II

ÖĞLE

Yeşil sularda büyük inciden çiçekler açar,
Gümüş böcekler okur âba bir neşîde-i hâp,
Durur sevâhilin üstünde, bî-heves, bîtâp,
Güneş ziyâsını içmiş benât-ı hâb-ü-serâp.

III

ÖĞLEDEN SONRA

İçer gümüş kıyılardan remîde âhûlar,
Ve onların sesi eyler bütün sükûtu harâp;
Eder bu da'veti, durgun sulardan istiğrâp
Gürültüsüz ve uzak mâî diğer âhûlar...

IV

AKŞAM

Susar meşâcir-i pür-şâm içinde bülbül-ü âp,
Sular semâ-yı hayâlâtı eyler istîâp;
Döner bu sâhil-i neylîye gölgeden kuşlar
Ağızlarında güneşten birer kızıl dür-ü nâp.

V

GECE

Nücûm-u-mâhı dökülmüş semânın eşçâra,
Melûl manzaralar şimdi bir gümüşlü sehâp;
Derin sulardaki ecrâmı avlayan kuşlar
Eder havâlî-i pür-nûr-u mâhitâba şitâp...

VI

GECE YARISI

Ve ansızın suya etmekle mâh-ı dûr sukût
Miyâh-ı rûhumu andırdı safha-i tâlâp:
O rûh içinde muzî bir garîp neylûfer
Bütün elemlerin üstünde müncelî ter-ü-tâp..

VII

SEHER

Ağaçların seherî zirvesinde titreşiyor
Tuyûr-u fâniye-i âlem-i tahayyül-ü-hâp.
Semâyı kaplıyacak, şimdi, gâzeler gibi nûr
Zavallılar kalacaklar esîr-i ufk-ü- türâp.
Ve onların gözü eyler nücûm-u fecre itâp
Ve onların sesi eyler "nihâyet" i işrâp...

2

GÖL KUŞLARI

VIII

SİYÂH KUŞLAR

Gurûb-u-hûn ile perverde-rûh olan kuşlar
Kızıl kamışlara, yâkût âba konmuşlar;
Ufukta bir ser-i maktû'u andıran güneşi
Sükût-u-gamla yemişler ve şimdi doymuşlar.

IX

MEHTÂPTA LEYLEKLER

Kenâr-ı âba dizilmiş, sükûn ile bekler
Füsûn-u mâha dalan pür-hayâl leylekler...
Havâda bir gölü tanzîr eder semâ bu gece
Onun böcekleri gûyâ nücûmdur yekser...
Neden bu âb-ı semâvîde avlananlar yok
Bu haşr-ı nûr-u-hüveynâtı hangi kuşlar yer?
Eder bu hikmete gûyâ ki vakf-ı rûh-u- nazar
Füsûn-u mâha dalan pür-hayâl leylekler...

X

KARANLIKTA BEYÂZ KUŞLAR

Vahşî karaltılardaki sîmîn kuşların
Mer'î miyân-ı sîne-i yeldâda yerleri:
Gûyâ cihân-ı sâyede metrûk-u nûr olan
Fecr-âşina melîkelerin muğber elleri
Koymuş kenâr-ı sâhile fağfûr kâseler
Mâhın birikmiş orda ziyâ-yı mukattarı...

XI

KUĞULAR

Suda yorgun, muzî tecellîler
Ediyor bir tekarrübü ifşâ:
Kuğular, leyl içinde, sîne-küşâ
Geliyor, gözlerinde mestîler;
Sanki mahmûl-ü hande keştîler
Ki olunmuş nücûmdan inşâ..

XII

KUĞULARIN AVDETİ

Ölü bir sath-ı âbın üstünde
Ki celî, lerze lerze, dârâtı,
Sihr-âbâd-ı mâha gitmek için
Arıyorlar reh-i semâvâtı..

XIII

YARASALAR

Dağılmış hazân-dîde tüller gibi
Uçuşmakta sessizce huffâşeler
Giderler, gelirler... san örmekteler
Nücûm-u kederle zalâm-ı şebi.

XIV

TULÛ-U KAMER

Dağıldı cevf-i havâlîye bir garîp âvâz:
Gürültüler, asabî sayhalarla, çuşâ-cûş;
Bütün tuyûr-u hafâ gölden ettiler pervâz...

Neden bu korku, neden ansızın bu cûş-u-hurûş?
Ufukta, çenber-i lerzân âba yaslanmış,
Ufukta çünki tecellî-i mâh eder suyu nûş...

XV

BATAN AYIN KENÂRINA SATIRLAR

Bir vurulmuş ilâhı andırıyor
Suda teskîn-i zahm eden bu kamer,
Nısf-ı leylin miyâh-ı dûrunda
Yıkanır, dinlenir, durur ve güler...
Eli ba'zan "sükût"u ürkütüyor
Ki miyâh illerinde hâbîde,
Ediyor bâ'zı kuşları d'avet,
Ah o kuşlar ki şimdi bî-hareket
Suların âteşinde sallanıyor...

*

Zuhalî bir cidâlin âsârı:
Gizli bir kavs-i bî-tenâhîden
Oklar indikçe -aks-i âlem-i dûr-
O muzî cüsse-i ilâhîden
Suya bir hûn-u âteşîn akıyor...

3

SERBEST MÜSTEZÂT NAZIMLARI

XVI

YOLLAR

Bir lamba hüzniyle
Kısıldı altın ufuklarda akşamın güneşi;
Söndü göllerde aks-i girye-veşi
Gecenin âvdet-i sükûniyle..

Yollar
Ki gider kimsesiz, tehî, ebedî,
Yollar
Hep birer hatt-ı pür- sükût oldu
Akşamın sîne-i gubârında.

Onlar
Hangi bir belde-i hayâle gider,
Böyle sessiz ve kimsesiz şimdi?

Meftûr
Ve muhteriz yine bir nefha-i hayâl esiyor;
Bu nefha dalları bîtâb-ü-bî-mecâl uyutur.
Sonra eyler giyâhı nâlende,
Sonra âgûş-u ufk içinde ölür...

Ey kalb!
Seni öldürmesin bir sâye-i şep,
İşte bir dest-i sâhir-ü-mahfî
Sana nûr-u nücûmu indirdi.

Kuruldu işte, mesâfât içinde, lâl-i mesâ
Bütün meâbid-i hiss-ü-meâbid-i hulyâ
Bütün meâbid-i meçhûle-i ümmîd-i beşer...

Gurûp içinde bu eşkâl-i bî-hudûd-u zehep
Zücâc-ı san'at-ü-fikretle yükselirler hep;
Büyük denizlere benzer eteklerinde sükût,
Sükût-u nâmütenâhî, sükût-u nâmahdût,
Sükût-u afv-ü-emel...

Bir el
Derîçelerde bir altın ziyâ yakıp indi,
Aktı âb-ı sükûta yıldızlar
Bütün sular zehebî lerzelerle işlendi.

Tâ öteden,
Şimdi zer gözleriyle tâ öteden,
Gam-ı ervâhı vecde dâ'vet eder
Bütün meâbid-i meçhûle-i ümmîd-i beşer.
Bütün meâbîd-i vecdin soluk ilâheleri
Birer birer iniyor, gözlerinde rü'yâlar;
Dudaklarında ziyâdâr ve muhteriz titrer
Akşamın bûse-i huzû-eseri.

Soluk ve gölgeli sîmâlarında reng-i mesâ
Nakş eder bir teheyyüc-ü rü'yâ:
Biri yorgun semâ-yı lâle bakar,
Biri bir gölge meşy-ü-gâşyile
Miyâh-ı râkideye samt-ü-hâp içinde akar;
Biri bir erganon-u eb'âdı
Dinliyor, gölgelerde ser-bezemîn,
Biri altın göziyle, gûyâ ki,
Sana ey kalb-i müphem-ü-bâkî
"Gel!" diyor.

Lâkin
İniyor
İşte leylin zalâm-ı bîdâdı...

Yollar,
Ah ey kimsesiz giden yollar,
Yolların ey sükût-u hüzn-eseri,
Bugünün inmeden şeb-i kederi,
Meâbid-i emel-ü-histe sönmeden bu ziyâ,
Ölmeden onların ilâheleri,
Âh gitmez mi, kimsesiz, sessiz
Yollar,
Âh gitmez mi hatt-ı sâkitiniz,
Şimdi zer gözleriyle, tâ öteden,
Tâ öteden
Gam-ı ervâhı vecde da'vet eden
Uzak meâbid-i pür-nûr-u vecd-ü-rü'yâya
Ki câ-becâ kapıyor bâb-ı vâ'dini sâye.

XVII

ZULMET

Ey sen
Ki şimdi şüpheli bir şekl-i pür-hayâl oldun
Bu semâ-yı mesânın altında!
Gecenin mevti ufku bağlamadan
Susmadan her teneffüs-ü zinde,
Ey sen
Ki sönmemiş zer-i zülfünde son ziyâ-yı bahâr
Bu genç elinle bu yorgun, cebîn-i lâlimi sar,
Ve sonra git Bana bî-va'd olan bu yollar hep
Adımlarınçün açılmış pür-incilâ-vü-zehep..

Bırak leyâle bu cism-i garîb-ü-memdûdu,
Dizim eğildi; soğuk bir deniz gibi zulmet
Ağır ağır boğuyor bende ömr-ü bî-sûdu.

Diken ve taşları üstünde bir çetîn râhın
Dağıldı nesc-i harîr-i ümmîd-i mahrûmum
Ve mutlakâ gelecek gölgelerle şimdi ölüm...

Lâkin sen
Ki gözlerinde güler nûru bir gümüş mâhın
Eğilme, git
Ve eyle gölgede pâ-yı şebâbını tespît...

Beni bir tûde eyliyen zulmet
Sana hüsn-ü hayâli nakş edecek:
Oldu çeşmin nücûm ile mâlî,
Onların işitiâli seyyâli
Seni gûyâ karanlık üstünde
Etti bir heykel-i ziyâ gibi hâk.

Sen git
Ve eyle dâ'vet-i ilkîm-i rûhuna rağbet.

Bu yol, bu yol, bu derin yol ki dâimâ mümtet
Bu yol uzun ve benim dizlerim eğildi; gözüm
Kapandı. Da'vet-i yeldâla titriyor rûhum;
Bırak ve git, beni mevt-i leylâle tevdî et.

Büyük, derin ve soğuk bir deniz gibi zulmet
Etti eşkâl-i arzı bî-hareket,
Ve döktü rûhuma rü'yâya benziyen bir mevt
Büyük, derin ve soğuk bir deniz gibi zulmet.

Lâkin sen
Dudakların yine pür-hande, gözlerin pür-zer,
Saçın nücûm ile meşbû, ve müşteil yine ter,
Bırakma rûhunu düşsün bu öldüren hisse,
Ve git
Ve eyle gölgede pâ-yı ümmîdini tesbît...

O belde-i zer-ü-hulyâda bekliyen gözler
"Nerde?" derlerse
"Ne oldu, nerede o?" derlerse, âh o gözler eğer,
Miyâh-ı sâyede mevt-i fecîimi anlat.

XVIII

O BELDE

Denizlerden
Esen bu ince havâ saçlarınla eğlensin.
Bilsen
Melâl-i hasret-ü-gurbetle ufk-u şâma bakan
Bu gözlerinle, bu hüznünle sen ne dilbersin!
Ne sen,
Ne ben,
Ne de hüsnünde toplanan bu mesâ,
Ne de âlâm-ı fikre bir mersâ
Olan bu mâî deniz,
Melâli anlamıyan nesle âşinâ değiliz.
Sana yalnız bir ince tâze kadın,
Bana yalnızca eski bir budala
Diyen bugünkü beşer,
Bu sefil iştihâ, bu kirli nazar,
Bulamaz sende bende bir ma'nâ,
Ne bu akşamda bir gam-ı nermîn,
Ne de durgun denizde bir muğber
Lerze-i istitâr -ü- isti'nâ.

Sen ve ben
Ve deniz
Ve bu akşam ki lerzesiz, sessiz,
Topluyor bûy-u rûhunu gûyâ
Uzak

Ve mâî gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak
Bu nefy-ü-hicre müebbet bu yerde mahkûmuz...

O belde?
Durur menâtık-ı dûşîze-i tahayyülde;
Mâî bir akşam
Eder üstünde dâimâ ârâm;
Eteklerinde deniz
Döker ervâha bir sükûn-u menâm.
Kadınlar orda güzel, ince, sâf, leylîdir,
Hepsinin gözlerinde hüznün var,
Hepsi hemşiredir veyâhût yâr;
Dilde tenvîm-i iztrâbı bilir
Dudaklarındaki giryende bûseler, yâhût,
O gözlerindeki neylî sükût-u istifhâm.
Onların rûhu şâm-ı muğberden
Mütekâsif menekşelerdir ki
Mütemâdî sükûn-u-samtı arar;
Şu'le-i bî-ziyâ-yı hüzn-ü kamer
Mültecî sanki sâde ellerine.
O kadar nâtüvân ki, âh, onlar,
Onların hüzn-ü lâl-ü-müştereki,
Sonra dalgın mesâ, o hasta deniz
Hepsi benzer o yerde birbirine...
O belde
Hangi bir kıt'a-i muhayyelde?
Hangi bir nehr-i dûr ile mahdût?
Bir yalan yer midir, veya mevcût,
Fakat bulunmıyacak bir melâz-ı hulyâ mı?
Bilmem... yalnız
Bildiğim sen ve ben ve mâî deniz
Ve bu akşam ki eyliyor tehzîz
Bende evtâr-ı hüzn-ü-ilhâmı,
Uzak
Ve mâî gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak,
Bu nefy-ü-hicre müebbet bu yerde mahkûmuz.

XIX

YAZ

Deniz,
Sürüklenir zehebî kumlar üstünde,
Bütün menâzır-ı hüzn-ü gurûp ile yalnız;
Yükselen reng-i şâmın altında
Öksürür nâtüvan-ü-nâlende
Hasta bir genç kız...

Bu bahârın kolunda bir erkek
Hüzn-ü sârîye mezc-i rûh ederek
İnliyor sessiz.

Sonra... durgun sularda bir yıkanan
Gölge, göklerde nûrunu kırpan
Büyük, derin, nazar-âvâre, mâî bir yıldız...

XX

SON BAHÂR

Dökerken ufka donuk, kanlı bir ziyâ Eylûl,
Ederek zülf-ü târümârâ hulûl
Gizli bir sesle ağlıyan ey bât!

Şimdi göklerde, katre katre, yanan
Necm-i mahmûru bir dakîka nihân
Ederek, sonra eyliyen ikât,
Âh, ey bâd-ı hasta, bâd-ı keder....

O kadar nâtüvan ki gizli sesin,
Kendi derdinle kendin ağlarsın,
Sana derdin senin kifâyet eder...

XXI

KIŞ

Yine kış,
Yine şems-i mesâda, âh, o bakış,
Yine yollarda serserî dolaşan
Âşiyânsız tuyûr-u pür-nâliş...

Tehî kalan ovalar
Sükût eder sanılır mevsimin gumûmiyle;
Harâp olan sarı yollarda kalmamış ne gelen,
Ne giden,
Şimdi yalnız kavâfil-i evrâk
Mütemâdî sürüklenir bir uzak
Ufk-u pür-ıstırâb-ü-nevmîde.

Yine kış, yine kış,
Bütün emelleri bir ağlıyan duman sarmış...

XXII

GELMEDEN EVVEL

— 1 —

Kalbim
Benim bir ormandı,
İsimsiz, âsûde,
Bir büyük orman;
Ve gölgelerde revân
Olan hafî suların âks-i şevk-i muttaridi
Dağıtırken sükûtu bîhûde,
Düşünürdüm ki, hangi gün, ne zamân,
Ne zamân
Girecektin o kalb-i mes'ûde.

Etmeden zehr-bâd-ı fasl-ı elem
Reng-i eşcâr-ü-âbı fersûde,
Dolacak mıydı seslerin, bilmem
O tehî sâye-zâr-ı mesdûde?

Sanki hicrâna bir tesellîdi
Şeceristân-ı kalb içinde revân
Olan hafî suların mûsikî-i nevmîdi.

XXIII

GELDİN

— 2 —

Bir gün
Akşamın ölgün
Duran o nâmütenâhî ziyâ denizlerine
Gark olan eşçâr,
Gark olan ovalar
Oluyorken sükût-ü-hüzne makar
Geldin âlâm-ı kalbi teskîne...

Ey şebâbın hayâl-i câvîdi,
O melûl akşamın havası kadar
Gelişin bir sükûn-u sârîdi...

XXIV

BİRLİKTE

— 3 —

Bütün bizimçündür
Nukûş-u encmü-ü vahdetle işlenen bir tül
Gibi üstünde titriyen bu semâ;
Gecenin dallarında şimdi açan
Bu kamer,
Bu altın gül...

Bütün bizimçündür
Ne varsa aşk ile bidâr-ı ra'şe, ya nâim,
Ne varsa âit olan leyl-i hande-me'nûsa,
Sana âit lebimdeki bûse,
Lebinin surh-u bî-zevâli benim.

4

MUHTELİF ŞİİRLER

XXV

DENİZ

İsyân-ı mevc-i zâhire ettinse vakf-ı gûş
Çarparken ufk-u zulmete bir bahr-i pür-hurûş
Bildin: o sayhalarla, o seslerle rûh-u âp
Bî-kaydî-i leyâle eder nakl-i ıstırâp.

Gûyâ sorar sevâhiline bahr-i nâle-gîr:
"Olmak neden neşîb-i mezellette bir esîr;
Bî-had iken semâ gibi, fîrûze-fâm iken,
Bir cilvegâh-ı encüm-ü lerzân - şâm iken!"

XXVI

O ESKİ HÜCREYE BENZER Kİ

Ziyâ-yı şemse kapanmış bütün derîçeleri
Bir öyle hücreye benzer ki ömrümün kederi:

Gubâr-ı ye's-ü-fenâ sinmiş orda elvâna
Emel, heves bırakılmış sükût-u nisyâna,

Bütün hadâyık-ı histen o toplanan ezhâr
Uyur mekâbir-i mînâda bî-ümmît bahâr.

Bu penbe gül, bu karanfil ağır ağır erimiş
Üzerinde değiştikçe her mükedder kış.

Ocak harâb-ü-tehî, lamba kimsesiz, a'mâ,
Bu samt-ı hasta eder hüzn'-ü-uzleti îmâ.

Soluk cidâra asılmış, durur garîk-i melâl
O çehreler ki uyur gözlerinde eski hayâl...

O eski hücreye benzer ki ömrümün kederi
Çekilmiş ufk-u tesellîye karşı perdeleri...

XXVII

ŞEB-İ NÎSÂN

Mahmûr, muzî, dâî, derin bir şeb-i Nîsân
Olmuştu nücûmiyle miyâh-ı dile rîzân.
Dallardan uçan ıtr-ı bahâr-ı mütefekkir
Dökmüştü o solgun şebe hulyâ, emel-ü-şî'r.
Sesler gülüşür sâyede, sevdâ ile bîhûş,
Bât anları eylerdi nevâzişle der-âgûş.
Bir cism-i perestîdeyi kalb üstüne sarmak
Hırsiyle başım sıtmalı, gözler kuru, parlak,
Eller asabî, hıçkırarak sâhile indim,
Karşımda deniz... göklerin altında gezindim.

Ey sen ki uzaktan mütebessim, heves-âmûz
Olmuş şeb-i ömrümde nigâhın bana merkûz,
Leyl işte, sükût işte... yed-i sâhir-i Nîsân,
Dökmüş suya ezhâr-ı ziyâ, dillere nîrân;
Olmuş denizin rûhu semâlarla hem-âgûş
Bin bûseyi tanzîr ile encüm suya dolmuş;
Eşçâr-ü-havâ gölgede sessiz sarışır, gel!
Gel, yalnızım, ey beklenilen hüsn-ü muhayyel!

Ey çeşm-i siyâh ey dağınık zülf-ü şeb-engîz,
Ey lep ki eder âteşi her cinneti tecvîz,
Ey sîne ki âlâmımı tenvîm edeceksin,
Ey rûh-u heves, rûh-u zîyâ, rûh-u mehâsin;

Gelsen ve bu hicrânı, bu âlâmı bitirsen,
Sen anlıyacaksın beni ey rûh-u ziyâ, sen!
Kendimle bütün bunları tekrâr ediyordum.
Doğmuştu kamer, şimdi, uzaklardaki mağmûm
Dağlardan; açık ra'şeler elvâha dağılmış,
Sarmış dil-i eşyâyı heves, bûsiş-ü-hâhiş.
Hep çift idi karşımda: kamer, enücm-ü-eşçâr,
Bendim yalnız ordaki bî-hemser-ü-bîdâr;
Durgun suya baktım ve dedim: âh ölebilsem,
Mâdem ki yok ağlıyacak mevtime kimsem.

XXVIII

EVİM

Yeşil ve gölgeli dallarda gizlenen ve gülen
Evim... Bugün bana âit, bugün benimsin sen...

Dudaklarım kuru, kaç defa bir yabancı ayak,
Sükût-u leyli dolaştıkça sandım ayrılmak
Takarrüp etti harîm-i cidâr-ü-sakfından,
Bir ufk-u bîkesin üstünde ağlıyorken ben
Geçen havâlara sevdâmı eyleyip peyrev,
Tehî, soğuk kalacaktın zavallı, bîkes ev.
Ve akşam üstü sükûtunda lamba yanmıyacak,
Ağaçların susacak, camlarında aks-i şafak
Görünmeden sönecek... Leyl-i girye, leyl-i melûl
İnince eyliyecek şekl-i pür-gumûmun üfûl.

Fakat bugün bana âit, bugün benimsin sen.
Sevimli ev ki bu koynunda en kudurmuş, en
Derin mesâib-ü-ehvâle karşı mahfûzum,
Dolaşmıyor senin üstünde şimdi eski ölüm.

Ağaçların gülerek bir bahâr-ı dîğerle
Güneş ve kuşları tutmakta tâze ellerle,
Rükûd-u sâyede açtıkça râz-ı çeşmi-i kamer
Havuzlarında açar deste, deste neylüfer...

Sevimli ev... bugün altında aşkı bekliyorum,
O penbe tıfl-ı melek-çehre nerdedir? diyorum...

XXIX

AKS-İ SADÂ

Gözümde vahşet-i hûnîn-i şems-i gâribe bak,
Sesimde ufku soran muhteriz, derin ve uak
Bu ra'şe.. reng-i şeb-âlûd-u zülf-ü magmûmum,
Bu dişlerimde gülen kanlı rûh-u mesmûmum,
Bu cephemin düşünen rengi, titriyen bu elim,
Riyâh-ı leyle-i yeldâla sönmiyen emelim,
Hulâsa ben... bana ey rehneverd-i fânî, bak!

Erîke-dar-ı zer-iklîli olduğum âfâk
Ne oldu bilmiyorum, sorma, ey yabancı, bırak,
Ve bil ki râhımı zulmette eyledim ta'kîp,
Ne gölgeler, ne fusûl etti pâyımı terhîp,
Mesâfeler bana sihr-i hayâli öğretti;
Denizlerin ebedî gayz-ı târ-ü-mümtedi,
Başımda her gece bî-hiss-ü-bî-emel, bîdâr,
Nücûmu söndürerek yırtılan büyük rüzgâr
Vuhûş-u rûhumu zehriyle etti perverde;
Dolaştığım o derin uzlet-i mükedderde
Sularda encümü her akşam eyleyip târâç,
Ölen güneşlere onlarla işledim bir tâç;
Kopardığım o nücûmun kalırdı bende zeri,
Zer-i nücûmü ile nakş oldu pâyımın eseri,
Ukûs-u vahşeti ta'kîbe koştuğum gecede;
Bütün semâ düşüyorken tahayyül-ü-vecde,
Nücûm-u-hâba karışmış münevver-ü-muzlim
Sükût-u nâmütenâhîye mezc-i rûh ettim:

Girerdi rûhuma âheste, katre katre semâ,
Erirdi bende bütün şüphe-i bekâ-vü-fenâ,
Ve böyle kaç gece iklîl-i âsümân-ü-nücûm
Başımda, samt-ı muhîtâta bir ilâh oldum.

Harîr-i esmer-i rü'yâ ki nesc eder mehtâp,
Sarardı cismimi bir muhteşem ridâ gibi, âp,
Önümde nağme-i mestân-ı şeple hârelenir,
Bu hârelerde bütün âlem-i leyâl eğilir.

Muvâcihim ebediyyette hep gurûrum iken,
Ağır, soğuk geceler, bâd-ı âsümân-efken,
Saçımda haykırarak arza mevt-i evrâkı
Dökülüp, kavî uzanan her dırahtı, her sâkı,
Önümde ferş ile en sonra ben de ağlarken,
Açık, derin, ebedî, ba'zı titriyen, ba'zan
Gülen bir ince sesin aks-i dûr-u-münhezimi
Tehî ufuklara reddetti dâima sesimi.

Benimle böyle koşan kimdi? bir gurûra rakîp
Olan o savtı seherlerde eyledim ta'kîp:
Yolun dikenleri üstünde bekledim, güldüm,
Ve dinledim... yine savt-ı muakkibi buldum.

Bu ses kamerlerin altında pür-tahassüstü,
Gurûba karşı ağır, fecr önünde mûnisti,
Karaltılarda soğuk dalgalarla yükselerek,
Olurdu gayz ile memlû-yu ra'şe bir âhenk,
Sular onunla olur dil-derîde, rencîde
Suhûr-u nâîme lerzân olur havâlîde,
O savt-ı hâkimi mephût-u-âşinâ dinler
Hudûd-u leylede yüzlerce çeşm-i âteş-ü-zer...

Fakat bu seste gülen hep benim gurûrumdu,
İnildiyen yine her sayha-i sürûrumdu;
Ve şimdi zülmet-ü-vahşette her emelden uzak,
Bu savt-ı gâib-ü-hemrâhı isterim tutmak!

XXX

SON SÂAT

Akşam, ufukta beldeler eylerken iştiâl
Örter cebîn-i neş'eyi bir hüzn-ü- bî-sebep;
Sesler durur, hayâl uyuşur dilde, beste-lep,
Yüksekte nefha nefha eser bâd-ı infiâl.

Bülbül şikâr-ı sâye, sular şimdi pür-zılâl,
Sîmâ-yı âbı ra'şeler âheste meşy-i şep;
Eşçâr dinlenir gibi; bir mûsikî-i kalp
Yorgun gezer havâları hicrân-ü-hüzne dâl.

Bî-rengî-i semâya döner çehre-i hayât,
Pûşîdelerle rûha girer haşr-i hâtırât,
Ağlar şebâb-ı münkesir âtî-i hâile...

Bir şehka-i hafî eder eşyâda istisâ
İndikçe şimdi, hüzn-ü garîb-i sevâhile
Âlâyiş-i nücûm ile bir leyle-i vedâ.

XXXI

KENDİME

Bu dört si'ri mimar Celâl Beye ithâf ediyorum.

Sen uzletinde böyle dururken hayâle râm,
Âsûde bir sükûn ile lâkayd-ü-bî-heves,
Birden havâya savt-ı kıyâm oldu râşe-res,
Karşında ufk-u hûn-u cidâl etti irtisâm.

Hâkim bu ceyşe nazra-i memdûde-i merâm,
Mezcol bu cenge, sen de katıl seyle, sen de kes;
Va'd eyliyor gurûruna bir tâc-ı nûr o ses,
Âmâdedir cünûnunu takdîse ihtirâm.

Altında zâr-ü-hâsir iken acz-i muzmahil,
Et sen rumûz-u dîde-i âtîye rapt-ı dil,
Ye's olmasın cebînine bir lahza âşînâ!

Mev'ût olan kudûmunu, bil, bekliyor, yarın
Bir arz-ı zill-ü-nağmede, bir taht-ı mu'tenâ,
Yerlerde nakş-ı meşyi bütün hûn olanların!

XXXII

RÜŞT

Rûhun edeydi da'vet-i encümden ihtirâz,
Ey sen ki bir ümîd ile açtın muhâle per,
Hâlen leyâl-i giryede etmezdi terk-i fer,
Ömrün olurdu nesr-i meâlîye bir firâz!

Ettin mefâd-ı samt-ı temâsîle bahş-ı râz,
Neşr eyledin avâlime hulyânı derbeder:
Za'findan aldı şeklini sîmâ-yı vehm-eser,
Şi'rinden aldı hüsnünü mâh-ı semâ-tırâz...

Mevt olmadan bu hâbına, bîçâre, mukterin
Gel mevc-i nûr-u fecr-i muhîtâta gir, gerin,
Sil, kalmasın gözünde eser dünkü sâyeden.

Bâlâda bil ki mâî semâlar durur tehî,
Bir doğru varsa, yerde, o sensin, yegâne sen.
Her gâyen olsun ufk-u gurûrunda müntehî.

XXXIII

ŞİMDİ

Boğdum, sükûn-u kahr ile, aşk-ı muhâlimin
Vahdet-güzîn-i kalbim olan yâr-ı lâlini;
Açmış o yerde kîn-i beşer şâhbâlini
Bekler tulû-u nuhsunu şems-i mezâlimin.

Kırdım meh-ü-nücûmunu ufk-u leyâlimin;
Gördüm semâlarımda cünûnun hilâlini;
Sildim zekâ-yı hâr-ü-alîlin suâlini,
Nakş-ı girift-i sîm-ü-zerinden hayâlimin.

Uzlet-serâ-yı samt-ü-gurûrumda münferit,
Yalnız sadâ-yı kalbime münkâd-ü-mu'tekit,
Zulmetlerin kudûmunu ben şimdi isterim!

Ezvâk-ı gayz-ü-kîn ile mestîdedir serim;
Hûnumda zehr-i nûr-u gurûp etmiş inhilâl,
Mezc eylemiş zalâmını yeldâma infiâl.

XXXIV

RÜZGÂR

Atıl, bağır, kuleler insin, indir ecrâmı!
Dolaşsın âteş-i haşyetle çizdiğin izler,
Duman, ziyâ, dağılan sayhalar, düşen dizler,
Gırîv-i mevt ile doldursun ufk-u ârâmı!

Bu haşr-i giryede koştur benim de hulyâmı,
Hayal-i ulvî-i nefrette kardeşiz bizler,
Başım cünûnu, rûhum gurûrunu gizler
Bu haşr-i giryede koştur peyinde hulyâmı...

Cibâl-i mücrime-i gayz-ü-sâyeden bize gül,
Dağıt menâzır-ı bâlâyı, sonra zîre dökül,
Bağır, bağır, gam-ı âfâk-ı bî-şükûhâ bağır!

Vururken arzı mehîp âteşin, nedir ki semâ,
Nedir semâda kamer, yerde nûr-u ra'şe-nümâ,
Ukûs-u berkin ulurken, enîn-ü-girye nedir?

B

PİYÂLE

Bu kitap, dostum şâir ve münekkit Abdülhak Şinasi'ye ithâf olunur.

1

PİYÂLE

XXXV

MUKADDİME

Karaosmanzâde Cavide Hanımefendiye

Zannetme ki güldür ne de lâle,
Âteş doludur, tutma yanarsın,
Karşında şu gül-gûn piyâle...

İçmişti Fuzûlî bu alevden,
Düşmüştü bu iksîr ile Mecnûn
Şi'rin sana anlattığı hâle...

Yanmakta bu sâgarden içenler,
Doldurmuş onunçün şeb-i aşkı,
Baştan başa efgân ile nâle...

Âteş doludur, tutma yanarsın,
Karşında şu gül-gûn piyâle...

XXXVI

SON BAHAR

Bir taraf bahçe, bir tarafta dere,
Gel uzan sevgilim benimle yere;
Suyu yâkûta döndüren bu hazân,
Bizi gark eyliyor düşüncelere...

XXXVII

YARI YOL

Nasıl istersen öyle dinle, bakın:
Dalların zirvesindeyiz ancak,
Yarı yoldan ziyâde yerden uzak;
Yarı yoldan ziyâde mâha yakın.

XXXVIII

ORMAN

Su değil, mevsimin havâsı akan,
Duyduğun yaprağın, dalın sesidir;
Suda yıldızların parıltısıdır,
Bu karanlıkta ba'zı ba'zı çakan...

XXXIX

ÖLMEK

Firâz-ı zirve-i Sînâ-yı kahra yükselerek,
Oradan,
Oradan düşmek, ölmek istiyorum
Cevf-i ye's-âşinâ-yı husrâna...
Titrek
Parıltılarla yanan bir mesâ-yı mezbaha-renk
Dağılırken suhûr-u uryâna,
Firâz-ı zirve-i Sînâ-yı kahra yükselerek
Oradan,
Oradan düşmek, ölmek istiyorum
Cevf-i ye's-âşinâ-yı husrâna...

Kanlı bir gömlek
Gibi hârâ-yı şemsi arkamdan
Alıp sürükliyerek,
O dem ki refref-i hestîye samt olur kâim
Ve bir günün dem-i âlâyiş-zevâlinde
Sürüklenir sular âfâka şu'le hâlinde
O dem ki kollar açar cism-i nâ-ümmîde adem,
Bir derin sesle "Haydi!" der uçurum,
O dem,
Firâz-ı zirve-i Sînâ-yı kahra yükselerek
Oradan,
Savt-ı ümmîd-i kalbi dinlemeden
Cevf-i husrâna düşmek istiyorum.

XL

MERDİVEN

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zamân bakacaksın semâya ağlıyarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta,
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller,
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki rûha dolmakta,
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

XLI

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi fecr oldu nümâyân,
Güller gibi... sonsuz iri güller,
Güller ki kamıştan daha nâlân,
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar,
Tekrârını ömrün eder i'lân,
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam,
Âlemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

XLII

HAVUZ

Akşam yine toplandı derinde....
Cânân gülüyor eski yerinde;
Cânân ki gündüzleri gelmez,
Akşam görünür havz üzerinde,

Mehtâp kemer tâze belinde,
Üstünde semâ gizli bir örtü,
Yıldızlar onun güldür elinde...

XLIII

PARILTI

Âteş gibi bir nehr akıyordu,
Rûhumla o rûhun arasından,
Bahsetti derinden ona hâlim,
Aşkın bu unulmaz yarasında.

Vurdukça bu nehrin ona aksi,
Kaçtım o bakıştan, o dudaktan;
Baktım ona sessizce uzaktan,
Vurdukça bu aşkın ona aksi.

XLIV

ŞAFAKTA

Dönsek mi bu aşkın şafağından,
Gitsek mi ekâlîm-i leyâle?
Bizden daha evvel erişenler,
Ağlar bugün evvelki hayâle...

Dönmek mi? Ne mümkün geri dönmek,
Düştüyse gönüller bu melâle?
Bir eldir ufuklardan uzanmış,
Zulmet bizi çekmekte visâle...

XLV

BAŞIM

Bî-haber göğdeme gelmiş, konmuş,
Müteheyyiç, mütekallis bir baş;
Ayırır sanki bu baştan etimi,
Ömr-ü ehrâma muâdil bir yaş!

Ürkerim kendi hayâlâtımdan,
Sanki kandır şakağımdan akıyor...
Bir kızıl çehrede âteş gözler,
Bana gûyâ ki içimden bakıyor!

Bu cehennemde yetişmiş kafaya,
Kanlı bir lokmadır ancak mihenim,
Ah yâ Rabbî, nasıl birleşti,
Bu çetin başla bu suçsuz bedenim?

Dişi, tırnakları geçmiş etime,
Göğdem üstünde duran ifrîtin.
Bir küçük lahza-i ârâma fedâ,
Bütün âlâyişi nâm-ü-sıytin!

XLVI

KARANFİL

Yârın dudağından getirilmiş
Bir katre âlevdir bu karanfil,
Rûhum acısından bunu bildi!

Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer,
Kızgın kokusundan kelebekler,
Gönlüm ona pervâne kesildi.

XLVII

BÜLBÜL

Bir gamlı hazânın seherinde,
Israra ne hâcet yine bülbül?
Bil kalbimizin bahçelerinde,
Cân verdi senin söylediğin gül!

Savrulmada gül şimdi havâda,
Gün doğmada bir başka ziyâda.

XLVIII

KARANLIK

Aşkın bu karanlık gecesinde
Bülbül yine vahşi müterennim,
Mecnûnunu terketti mi Leylâ?
Vahşî sesi firkat sesi sandım.

Aşkın bu karanlık gecesinde,
Hicrâmmı duydum, seni andım,
Firkat-zede bülbül gibi yandım.

XLIX

BİR YAZ GECESİ HÂTIRASI

İşveyle, fısıltıyla, gülüşle,
Olmuş şeb-i sevdâ yine bî-hâp;
Oklar gibi saplanmada kalbe,
Düştükçe semâdan yere mehtâp...

Bûseyle kilitlenmiş ağızlar,
Gözler neler eyler, neler işrâp;
Uçmakta bu âteşli havâda,
Vuslat demi bir kuş gibi bîtâp.

2

Şİ'R-İ KAMER

L

KÂRİE

Muzlim şeceristân arasında
Esrâr ile yekpâre münevver
Bir yoldur açılmış sana derdim

Kâri' bu kitâbın gecesinde
Mehtâbı seninçin yere serdim

LI

RÛHUM

Hicrân-ı muhîtât ile solmuş, sarı, çıplak,
Râkit, ölü bir havza düşen bir kuru yaprak
Sessizce nasıl izler açar sîne-i mâda,
Ey tûde-i nûr-u elem , ey çehre-i sâde,
Bir göl gibi durgun uyuyan rûhuma nûrun
Aktıkça, o sâkin suda her lem'a-i dûrun
Bir çîn-i felâket gibi ra'şeyle genişler....
Ey eski kamer, ey ezelî rûh-u münevver,
Sen şimdi bu tüllerle muhîtâtı sararken,
Nûrunda tesellî bütün âlâma koşarken,
Yalnız bu derin gölde senin açtığın izler,
Bir gizli gamın şehka-i seyyâlini gizler...

Bir göl ki semâsında ne âhenk, ne de sâye
Vermez o büyük uzlete bir hadd-ü-nihâye;
Gençlik ve emel hüzn civârında dikendir,
Üstünde esen nefhada bir girye nihendir.

Tülden ve buluttan ve bütün sîm-ü-semenden,
Bir hâb-ı serâbî dökülürken yere senden,
Sen her suda bir başka güzellikle doğarsın,
Sen her suda bir başka ziyâ, başka kamersin:
Ormanların âğûş-u sükûtundan akan âp,
Senden alır âhengine bir girye-i bîtâp;

Göller ki öper hüsnünü yalnız leb-i sâye
Feyzinle dalar hâb-ı şeb-âvîz-i semâye;
Sevdâlara bir cennet olan sâyeli göller,
Altında senin hüsn-ü esâtîr ile titrer...

Rûhumda, fakat, her dökülen katre-i nûrun,
Yalnız bir ölüm, bir ebedî mâtem-i dûrun,
Neylüfer-i giryânını, ey mâh-ı münevver,
Ezhâr-ı leylâlî gibi rü'yâ ile besler....

LII

ÇIKTIĞIN GECELER

Ba'zan sarı bir çehre-i rü'yâ gibi hissiz,
Tenhâ bir ufuktan görünürsün bize sessiz...
Çehrenden akan hüzn-ü ziyâ, hüzn-ü müebbet,
Her rûha döker giryeli bir hasret-ü-gurbet,
Bir hasret-ü-gurbet ki bütün geçmişe â'it:
Günlerle ölen hâtıralar... her şeyi râkit
Her bir şeyi pür-hande yapan mâzî-i mes'ut...
Bir lâhza sevilmiş, unutulmuş, keder-âlût,
Rü'yâlı kadın gözleri... âsûde semâlar:
Sislerde solan gizli ziyâlar gibi muğber,
Akşam dökülen reng-i tahayyül gibi meşkûk,
Sîmâ-yı sükûtunda yüzer mübhem-ü-metrûk...
Göklerde ilerler yine âheste cebînin,
Eşkâli dağılmış uyur altında zemînin
Bir gölge rükûdile hayâ-tı ezelîsi,
Nûrundan akar yerlere bir sâye-i hissî...
Her şey dağılır, ince dumanlar gibi bî-renk,
Yalnız bir ağaçtan duyulan bir küçük âhenk,
Leylin bu sükûtunda hâfî ye'sini saklar:
Bir bülbül-ü âvâre melâl-i şebe ağlar...
Sihrin o kadar nâfiz olur fikr-ü-hayâle,
Her şey değişir titriyerek hüsn-ü muhâle,
Bir mestî-i hulyâ-vü-ziyâ gözleri süsler,

Artık bütün eşyâ bize rü'yâlara benzer:
Gök sihr-i serâbınla olur çöl gibi mûhiş,
Nûrunla eder — şüphe-i eb'âda boğulmuş--
Bir belde-i rü'yâ-vü-sükût ufka tecellî,
Ezhârı ziyâ, arzı bulut, bâdı tesellî;
Dâmânına bir nehr-i hayâlî uzatır lep,
Üstünde uyur gölgeli bir gaşy-ı mükevkep;
Pûşîde kadınlar, bu kamer gözlü kadınlar,
Nehrin uzanan sâhil-i rü'yâsını dinler....
Pûşîde kadınlar, bu kamer gözlü kadınlar,
Hep hâtıralardır ki geçen günlere inler,
Hep hâtıralar ki ziyân ufku sararken,
Sessizce gelir hepsi gezer rûhumu birden...

LIII

O

Bir hasta kadın, Diclenin üstünde her akşam,
Bir hasta çocuk gezdirerek, çöllere gül-fâm.
Sisler uzanırken o senin doğmanı bekler.

Yorgun gibi mühmel duran âsûde ufuklar
Titrer, silinir... dâmen-i şep her şeyi saklar,
İklîm-i hayâlâta bakan bir nazar-ı dûr
Hüzniyle doğar necm-i semâ sâkit-ü-mahmûr;
Bir mâîlik üstünde yanar gizli ziyâlar,
Leylin bütün ezhârı semâlarda açarlar,
Leylin bütün ezhârı, bütün rûh-u ziyâsı;
Bir nefha-i meçhûlenin eşyâya temâsı,
Zulmetlerin esrârını baştan başa sallar,
Sen, âh, doğarsın o zaman, mest-ü-ziyâdâr...

Sâhilleri sessiz dolaşan hasta hayâle,
Bir nûr-u tesellî taşır alnındaki hâle;
Hattâ o soluk çehreye nûrun dokunurken,
Bir bûseye benzerdi ki gelmiş ona senden.
Nehrin gece, rü'yâ-vü-serâirle boğulmuş,
Ufkunda tahassürler okur gam-zede bir kuş.
Bir giryeli ses belki kadın, belki de erkek-
Söyler gecenin şi'rine bir aşk, bir âhenk...

Nûrun dökülür, sâhil erir, karşıki yerler,
Bir hâb-ı münevverde hep eşkâlini gizler;

Sîmîn dumanlarda ölür rûh-u menâzır,
Bir ra'şe-i zerrîn tâ karşıda yer yer,
Mahmûr ışıklar yüzer esrâr üzerinde,
Yorgun sular üstünde kanar bir şeb-i hande..

Her lerze, her âhenk bulût, hâp oluyorken,
Bir feyz-i umûmî-i ziyâdar ile birden,
Sâkin soluyorken gece eşbâh-ü-avâlim,
Yalnız o ziyâlarda kalır sâkin-ü-muzlim.
Ey mâh cebînin o cebîn-i keder-ü-gam;
Altında o yorgun, o soluk heykel-i mâtem!

LIV

SENSİZ

Annemle karanlık geceler ba'zı çıkardık;
Boşlukta denizler gibi yokluk ve karanlık
Sessiz uzatır tâ ebediyyetlere kollar....
Gûyâ o zaman, bildiğimiz yerdeki yollar
Birden silinir, korkulu bir hisle adımlar,
Tenhâ gecenin vehm-i muhâlâtını dinler...
Yüksekte semâ haşr-i kevâkiple dağılmış,
Yoktur o sükûtunda ne rü'yâ, ne nevâziş;
Bir sâ'ir-i meçhûl-ü leylâlî gibi rüzgâr,
Hep sisli temâsiyle yanan hislere çarpar.

Göklerde ararken o kadın çehreni, ey mâh!
Bilsen o çocuk, bilsen o mahlûk-u ziyâ-hâh,
Zulmette neler hissederek korku duyardı:
Gûyâ ki hafî bir nefesin nefha-i serdi,
Rûhunda bu ferdâ-yı siyeh-rengi fısıldar.
Sâkin geceler şefkat olan encüm-ü bîdâr,
Titrer o karanlıkların evc-i kederinde,
Husrân-ü-tehassür gibi mâtem nazarında;
Gûyâ ki o dargın geceler rûhu boğardı,
Her şey bizi bir korkulu rü'yâla sarardı:
Zulmet ki müebbet, mütehâcim, mütemâdî,
Eşkâle verir ayrı birer şekl-i münâdî:
Dallar kuru eller gibi mephût-ü-duâkâr,

Zânû-zede dullar gibi hep tûde-i eşçâr....
Çılgın dolaşan bâd-ı leylâlî ki serâir,
Pîş-ü-pey-i seyrinde koşar muzlim-ü-dâir;
En sonda nigâh-ı ebediyyet gibi titrer,
Tâ ufka asılmış sarı bir lem'a-i muğber...

Bir kâfile-i rûh-u kevâkip gibi mahmûr,
Zulmette çizer Dicle uzun bir reh-i pür-nûr...
Ondan yalnız rûha gelir bir gam-ı mûnis,
Yalnız o, karanlıklara rağmen yine pür-his,
Yalnız... Bu kamersiz gecenin zîr-i perinde,
Bir feyz-i ziyâ haşrederek âb-ı zerinde,
Bir kâfile-i rûh-u kevâkip gibi mahmûr,
Zulmette çîzer, Dicle uzun bir reh-i pür-nûr...

Dinlerdik onun şi'rini ben lâl, o hayâlî,
Lâkin ne kadar hüzn ile tev'emdi meâli,
Lâkin ne kadar târ idi sensiz o nazarlar!
Gûyâ, o zamân, nûrunu, ey mâh-ı mükedder,
Eylerdi semâ lu'lu-u hüzniyle telâfî:
Yıldızları göklerden alıp bir yed-i mahfî,
Bir bir o donuk gözlerin a'mâkına îsâr
Eylerdi ve zulmette koşarken yine rüzgâr,
Rûhumda benim korku, ölüm, leyle-i târîk,
Çeşminde onun aks-i kevâkiple dönerdik..

LV

HAZÂN

Ey eski kamer, sen bizi elbette bilirsin!
Annemdi o nûrunda gezen zıll-ı mehâsin,
Bendim o çocuk, bendim o sîmâ-yı tehayyür.
Bir gün ki hazân ufka kızıl dalgalı bir nûr,
Bir kanlı ziyâ haşrediyorken, onu bir yet,
Bir bâd-ı haşîn aldı o rü'yâyı müebbet.
On beş sene evvelki hakîkat hep o gündür,
Rûhumda bugün zulmet-i pür-girye onundur.
On beş senedir, ufka güneş kanlı düşerken;
Tenhâ ovadan, boş dereden, akşamın erken;
Hüzniyle susan meşçerlerden gam-ı Eylûl
Bir gölge yayarken, onu bir savt-ı tegâfül
Hasretle sorar kalbimi imlâ eden âha,
Yerlerde yatan, sisli, donuk hüsn-ü tebâha.

Âvare felâket gülü, altın kırizantem,
Her tarh-ı hazân üstüne dökmüş yine mâtem,
Durgun sular üstünde perişân-ü-mükedder
Faslın dağınık rûhu bulut, sis gibi titrer;
Yorgun, sarı yapraklar uçar bir kuru daldan,
Bir hasta güneş ufka döker sâye-i ma'den;
En sonra semâlarda da ey eski kamer, sen
Hüznünle yaparken acı bir levha-i şîven,
Çöllerde kalan bir küçücük makber-i bîkes,
Yollar bu muhîtâta kesik, şehkalı bir ses!

LVI

HASTA İKEN

Bir gün yine bîçâre kadın hasta uzanmış
Tüllerde....
Uzaklıkları bir sâye-i mûhiş,
Bir dul gibi örterdi dumanlarla, elemle,
Hep gölge adımlar bir âheng-i ademle,
Vâdîleri kaplardı serâpâ gece sessiz.
Eb'âdı boğan reng-i tahassüs gibi bir sis,
Bir lerziş-i sâkinle günün na'şını örter...

Titrek, karışık, hasta, hayâlî, sarı gözler
Yerlerde açılmıştı, semâlar ölü, durgun,
Olmuştu bütün hâb-ü-hayâlât ile meskûn.
Bir vâlide, bir zevc-i mükedder, sonra müphem
Bir ince çocuk çehresi - ben - muzlim-ü-epkem,
Bî-his uzanan hastayı durmuş düşünürken,
Akşam mütemadî dolarak pençerelerden,
Vermişti o sâkin odanın hüznüne bir renk,
Bir reng-i küdûret ki eder bizleri dil- tenk.

Zulmet o kadar doldu ki âfâk silindi,
Elvâha, mesâfâta, yere gölgeler indi.
Solmuştu o gölgeyle o sâkit ser-i müşfik,
Tüllerde yatan hastayı sarmıştı karanlık;
Gözler, ölü göller gibi bî-lem'a-vü-hâlî,
Olmuştu bütün mevt-i muhîtât ile mâlî....

Lâkin o zamân doğdu senin çehre-i lâlin,
Ey mâh ki tüllerde yatan rûh-u melâlin
Bir hemser-i ulvî-i semâvîsi idin sen,
Bir safha-i rü'yâ gibi bî-renk idi çehren!

Yükseldin ufuklarda ağır, müphem-ü-mahmûr,
Zulmette ipek, ince dumanlar gibi bir nûr,
Âfâka yayarken mütemâdî sarı bir fer,
Birden o donuk gözlere dolmuştu kamerler..

LVII

ÇÖLLER

Bir ufk-u tehî, bir gece, binlerce sitâre,
Samt-ı ebediyyetle bakar hâb-ı bahâre...
Bir kâfile, üç beş deve âheste ilerler,
Tâ önde gider gölgeli bir şekl-i mükedder,
Sâkit, müteredddit ve bütün his ile mâlî,
Bir çan sesi ervâha döker nevm-i leyâli;
Boşlukta gezen sâf, ebedî, gölge dudaklar,
Gözlerdeki rü'yâlara bir nağme fısıldar.
A'sâr ile memlû yine bir rîh-i tahassüs,
Eyler o karanlıkta, o çöllerde teneffüs.
Ettikçe o bât arzı saran otları tehzîz,
Leylin gezer esrârım bir şi'r-i havâ-rîz,
Göklerden inen râz-ı hâfî, râz-ı münevver,
Zulmette güneş, gizli perîler gibi titrer...
Pür-hande perî gözleri şeklindeki encüm,
Yollar o seferberlere bir gaşy-i tevehhüm...
Ses yok o derin çölde, ne bir hatşe-i bîsût,
Bir kalb-i umûmî gibi hep zulmet-i mes'ût,
Dalgın heyecâniyle büyüklükleri dinler,
Lerzişle geçer zulmeti bir necm-i havâ-per...
Lâkin seherin işte emel yıldızı gülmüş,
Bir hâre-i nûr ince, soluk zulmete düşmüş;
Bir gölde yüzen zülf-ü tahayyül gibi mağmûm,
Mehtâba dolan girye-i eşyâ gibi mevhûm...

Her nefha-i sâfında serinler gibi rüzgâr,
Her nefha-i sâfında bir âheng-i duâ-kâr,
Bir ince ziyâ toz dağıtır, nûr-u semâdan...
Ufkun sızar eşbâhına gül dalgalı bir levn.

Gittikçe solan samt ile, rü'yâ ile gâip,
Bir mâî ipek boşluğun üstünde kevâkip,
Binlerce ziyâ kuş gibi bir ufka giderken,
On gün yürüyen yolcuların boş gecelerden,
Çöllerde süren samt-ı müebbetle bunalmış
Rûhunda açar neş'eli bir nûr-u nevâziş,
Zulmette köpek sesleri, mes'ût sadâlar,
Bir va'd-ı tesellî gibi meskûn havâlar...

LVIII

NEHİR ÜZERİNDE

Akşam.. Sarı bir hasta semâ.. Bir gam-ı meçhûl..
Sisler gibi tutmuş yine sâhilleri Eylûl,
Bir hüzn-ü müzehhep gibi durgun yine Dicle,
Sesizliği olmuş yine rü'yâlara hacle.
Faslın yine lerzişleri her sâyede mahsûs,
Gûyâ ki uyur kalb-i tabîatte bir "Efsûs!"
Her şey o kadar gamlı, soluk, müphem-ü-bî-fer,
Gûyâ ki ölür hüzn-ü sevâhilde perîler...

Çıkmıştık o gün Dicleye: sessizce kürekler
Nehrin zehebî sîne-i emyâhım yırtar,
Ağlardı o altın suyun üstünde bir âhenk,
Serperdi o bîkes sese akşam sarı bir renk,
Gûyâ ki o gün Diclenin üstündeki mâtem
Âfâka sürükler sarı güller, kırizantem...
Solmuştu onun hüzn ile sîmâ-yı berîni,
Bir ince tül altında duran zülf-ü zerîni;
Akşamları enfâsına düşmüş uçuşurken
Sarmıştı o sâkin yüzü bir gölge semâdan,
Dalmıştı o gözler ebediyyetlere... yorgun,
Yorgundu o gözlerle bakan rûh-u melûlun,
Akşam gibi a'sâbı geren reng-i garîbi...

Gûyâ ki, kamer! sendin onun rûh-u necîbi,
Sendin ki eden hüznünü mehtâba müşâbih;

Her şey o nazarlarda semâlarla müşâfih,
Her şey sana bir parça yakın, sâf, ebedîdi.
Sâhilde ezân seslerinin âks-i medîdi,
Bîtâp uzanırken dönüyorduk... Yine sâkin,
Müphem, sarı yıldızları bir leyl-i hazânın,
Tenha sular üstünde açıp titreşiyorken,
Artık daha vâzıhtın o gözlerde kamer, sen!

Ey sen, ey onun rûhu ve ey mâtem-i seyyâl,
Ey şimdi bakan hüznüme, âh ey kamer-i lâl!

LIX

HÂTİME

Lâkin yetişir ey kamer, ey hüzn-ü leyâlî,
Rûhum o kadar oldu ki mehtâp ile mâlî,
Artık yetişir cûşiş-i pür-nûr-u hayâlin...
Yorgun bu dumanlarda duran leyl-i mehâsin,
Enhâr-ı sükût, ufku saran sâye-i rü'yâ;
Her hissi hafî, şüpheli bir gölgede gûyâ
Muğşî yatıran lems-i sükût-u ebediyyet,
Sevdâya emel, rûha ziyâ, gözlere minnet
Bahşeyliyerek şimdi bu sessizce esen bât,

Bir fâci'a-i hisse bütün oldu mübeddel:
Gûyâ ki kamer şimdi uzattın bana bir el,
Bir el ki onun dest-i şîfâ-bahşına benzer;
Onlar gibi sâkit, o dudaklar gibi bî-fer,
Çehrende gülen bir mütefekkir leb-i şefkat
Gönderdi bu hummâlara bir bûse-i hürmet;
Elhân-ı kevâkip gibi, gaşy-âver-ü-mehdî,
Bir savb-ı ziyâ hüznümü ta'dîl için indi.
Sendin bu bakan çehre, bu sâkin nazar-ı gam,
Rü'yâ-yı mehâsinle bu âvâre gülen fem,
Eller bu benim şi'rimi tahrîk eden eller;
Sendin bu inen ses ki ziyâlar gibi titrer,
En sonra bu nûrun ki sarar rûhu melâle,
Benzer o kadar ağladığım, âh, o hayâle.

Artık yetişir ey kamer! ey hüzn-ü leyâlî,
Rûhum o kadar oldu ki mehtâp ile malî,
Artık yetişir çûşiş-ü-tûfân-ı hayâlin!

C

SON ŞİİRLER

LX

AĞAÇ

Gün bitti.· Ağaçta neş'e söndü.
Yaprak âteş oldu, kuş ta yâkût;
Yaprakla kuşun parıltısından
Havzın suyu erguvâne döndü.

LXI

SÜVÂRÎ

Şu bakır zirvelerin ardından
Bir süvârî geliyor kan rengi.
Başlıyor şimdi melûl akşamda
Son ışıklarla bulutlar cengi...

LXII

BAHÇE

Bir Acem bahçesi, bir seccâde,
Dolduran havzı âteşten bâde....
Ne kadar gamlı bu akşam vakti....
Bakışın benzemiyor mu'tâde.

Gök yeşil, yer sarı, mercân dallar,
Dalmış üstündeki kuşlar yâda;
Bize bir zevk-i tahattür kaldı
Bu sönen, gölgelenen dünyâda!

D

GENÇLİK ŞİİRLERİ

LXIII

HAYÂL-İ AŞKIM

Münfail bir semâ-yı giryânın,
Zerdî-i iğbirârı altında
Münkeşif bir hazân-ı nâlânın,
Girdibâdî-i gam-nisârında

Soluvermiş, perîde reng-i bahâr,
Mestî-i inkisâr içinde nihân;
Bir çiçek gördüğüm zamân güzelim!
Ufk-u uryân-ı ömr-ü târımda,

Bir sehâb-ı siyâh içinde ayân,
Sarı bir çehre ararım.. Ah o dem görürüm,
Sarı bir çehre, bir hayâl-i besîm,

Dest-i bitâb-ü-ra'şe-dâriyle,
Rûh-u gam-bârıma eder takdîm:
Sarı, pejmürde bir soluk zühre!...

Oh, ey yâr-ı bî-vefâ! bilmem,
Bu soluk renkli, münkesir, epkem,
Bu hayâli tanır mısın , acebâ?...

Dest-i bî-rahm-ı lehv-ü-lu'bunla,
Kırdığın, sonra attığın, ey mâh!
O, benim aşkımın hâyâlidir, ah!...

LXIV

ALLÂH-Ü EKBER

— Sabah ezânında —

Sükût-u leyl ile hâbîde her taraf, her şey.
Bu rûh-u sâmiti etmez müheyyic-ü-nâlân,
Ne bir sadâ-yı teessür, ne bir terâne-i ney;
Sükûn içinde evet, hep nühûr, hep mürgân!...

Dihen-küşâ bütün ezhâr-ı jâledâr-ı seher,
Nesîm-i fecr ile hep zî-hırâm-ı istiğnâ
Fezâ-yı cevve saçarlar riyâh-ı rûh-âver;
Semâya büht ile nâzır cibâl-i deşt-ârâ.

Bu anda bir mutazarrı', sadâ-yı lerze-künân,
Bu bir sadâ ki eder âsümânı hep lerzân,
Bu rûh-u nâime bir şahbâl-i saffet ile,
Temâs eder ve çıkar âsümâna haşyet ile!...

O demde nûr-u hidâyet, sadâ-yı yezdânî,
Eder bu rûhumu mevkûf-u vecd-ü-istiğrâk.
Bütün mehâsin-i âlem olup gözümden uzak,
Sücûd-u şükr ile terk eylerim bu dünyâyı!...

LXV

GURÛP

Fasl-ı sermâ-yı dehşet-efzânın
Bâd-ı pür-zehr-i girye-dâriyle;
Karların serdî-i memâtiyle
Münkesir, bî-varak hep eşçârın
Mâverâ-yı gusûn-u hüznünden;
Saçıp etrâfa nûr-u bî-ferini
Güneş, ol dilber-i semâ-pîrâ
Bir hırâm-ı hâzîn-i mâtem ile,
Eyliyordu gurûp, rikkat ile!...

İsmirârî-i rûy-u âfâka
Saçılan nûr-u ra'şe-efzâsı;
Sanki zerrin, safîr-ü-elmâsın,
İmtizâcât-ı renk-renginden
Dökülen bir şerâre-i nûrun,
Hep bu emvâc-ı lem'a-perveridir!...
Şimdi rûhum bu şems-i muhtazırın,
İn'ikâsât-ı nûr-u zerdiyle,
Titreyip ağlıyan bu deryânın,
Pîş-i emvâc-ı nâle-dârında
Böyle bîkes, muhtazır, perâkende,
Hâtırâtının tezekkürâtiyle,
Ağhyor derbeder, hazîn, hâsir!....

LXVI

YED-İ NESEVİYYET

1

— Nâzım Nazmi Beye —

O nush-u şûh-u nezîhinde sanki nûr-u seher,
Bütün tezehhür-ü hüsniyle parlaşır, gülüşür...
Muhabbetin ezelî şi'r-i nâbı işve eder;
O lems-i hâr-ı samîminde... oh! dûrâdûr!..

Harîr-i hilkati, şefkat, garâm-u-sâfiyet;
Evet, o el ki şemîminde yekser rîh-i bahâr,
Bütün o ıtr-ı garâmiyle zî-temevvüc-ü-nûr,
Bütün esîr-ü-ziyâsiyle hande-ver-i herbâr.

Evet, o şi'r-i mutarrâ ki hatf-ı mütebessimi,
Saçar mehâsine bir nağme-i esîr-i hayât
O nazh zühre, o dilber neşîde-i ezelî,
Ki hissi aşk-ü-safâdır, ki rûhu hep hevesât!..

Semâ-yı gam-ı hayâtın, o, ufk-u hüznünde,
O, bir sitâre, o, bir mihr-i şûh-u-sevdâ-kâr;
O el ki şi'r-i hafâsiyle mâtem-i beşeri,
Gumûm-u kalbini şefkatle mahveder, uvalar...

LXVII

NESEVİYYET

2

— Çiçeklere —

Bir çiçek... belki bir firişte-i nûr...
Refref-i bâl-i pür-sürûdundan;
O şemîm-i şagaf-fürûdundan,
Süzülür mevce mevce, aşk-ü-sürûr!...

Nâzlı bir zühre... belki bir zanbak...
Cünbüş-ü şûh-u yâl-ü-bâliyle;
O semâvî hırâm-ı nâziyle,
Bitecek sanki... mahvolup gidecek!...

Sâf bir nazra... bir ümmîd-i muhâl...
Ma'nî-i hüsn-ü âsümânîsi;
Kalbi handân-ı bî-karârîsi,
Müphemiyetle hem-sürûd-u visâl...

Evet, ey hande-i ezel-perrân;
Ey kadınlık hayâli, ey sevdâ,
Öyle oldukça müphem-i ma'nâ
Pey-i nûrunda titreşir bu hayâl!...

LXVIII

EY NESEVİYYET... ŞİİR NEDİR?...

3

Bu bir hayâl evvelce, fikr-i hâtiimin,
Firâz-ı ufk-u serâbında dâimâ uçuşur;
O handedir, o tebessüm, o nağmedir ki şiir,
Uçar bahâr-ı ezelden... nevîdidir ebedin.

Bütün o aşk-ü-melâlimle ben, semâlardan
Ararken, ah ararken o nazra-i ebedi;
Bugün figân ile hep anladım, hatâlarımı,
Huzûr-u ânına geldim, suâl için senden:

— Şiir nedir?... O güzellik değil midir ki, bütün
Safâyihinde uçar hep bedîalar, mehtâp!
Meâl-i rûhu semâ, nûr, fecrdir ve şehâp...

Evet, o rûh-u safânın budur o ma'nâsı!
Fakat neden bilemem, hilkatın o cezâsı
Nigâh-ı nâfiz-i şi'rinle hep söner küskün...

LXIX

KADIN NEDİR, ÇİÇEK NEDİR?

4

Kadın nedir?... O münevver menekşedir ki uçar,
Samîm-i hüsn-ü bahârında hande-i âfâk;
Çiçek nedir?.. O da bir aşk-ı mütebessimdir ki
Şemîm-i rûh-u behîminde bir kadınlık var!...

Çiçek meâl-i ebetten terekküp etmiş ise,
Kadın hayâl-i ezelden temessül etmiştir.
Bu, mâh-ü-mihre mutâbık birer teşâbühtür;
O, rûh-u rikkate âit, bu kalbe âit ise....

Kadın, semâ; o da bir nuhbe-i tesellîdir,
Kadın çiçek, o da bir hande-i nihânîdir;
Bu iki rûh-u nefîsin meâli sevdâdır!...

Bu cân-rübâ, bu iki zühre, böyle hem-dil iken,
Sezâ mıdır ki demek aşka sen çiçeksin, sen;
Sezâ mıdır ki demek her şeye kadınlıktır?...

LXX

PERÎ-İ BAHÂR

Gül-gûn dudaklarında uçar nağmeler, müdâm
Sâkin nigâh-ı muhtecibi, rûhu titretir;
Bir nâzenîn çiçek ki, semâ mahrem-i garâm;
Bir sermedî çiçek ki muhabbet - nümûnedir...

Her hande, her tebessümü sevdâlar anlatır;
Altın, gümüş, zümrüt ve yâkûtlar saçar!..
Bir lems-i şûh-u-safâsiyle parlaşır,
Her berk, her çiçekte... zemînlerde hüsn-ü yâr!

Hem-râz-ı rûh-u bî-hazeri, nâzlı zühreler;
Pinhâ-yı sâf-ı âlemi bir menba-ı esîr;
Altın ufuklarında uçar mâî nazralar;
Tanşît eder hayâtını bir hande-i münîr!...

Her şey, evet, gözünde münevver, emel-efzâ
Her şey safâ-yı kalbine bâdî: deniz, semâ...
Lâkin eder hayâtını ba'zan melâl-i gam,
Endîşe-i hazân ki, uzak nâle-i herm!...

LXXI

GİRYE-İ NİYÂZ

Mâhitâplar, gurûplar, eshâr;
Jâleler, âsümânlar, ezhâr;
Ebr-i rengîn-i ufk-u fecr-i bahâr;
Encümün lerze-i nigâhından;
Evet, ey yâr-ı gıpta-i nâhît,
Sanki hüsnün, bütün bedîaların,
Müctemi' rûh-u sâf-nâzarından;
O kadar ki perî-i hüsn-ü garâm
Sanki meclûb-u yâl-ü-bâlindir!
Oh, lâkin sanır mısın güzelim;
Bu şebâb-ı mehâsin-i âlem,
Bir hazân-ı fenâya mâildir?....
Bir temâs-ı nesîm-i fecr ile hep,
Münkeşif gördüğün bu ezhârı,
Bir hazânın havâ-yı gaddârı
Bir zamân sonra soldurup yakacak!...
Etme dilber!... bu ömr-ü fâtirimi
Bir nevâzişle okşa; mecrûhum!....
Bu muvakkat hayât-ı aşkımızı,
Ne zehirlersin, ey benim rûhum!...
Seni mağrûr eden bu hüsn-ü şebâp,
Bir zamân sonra bâd-ı meşîp ile
Solacaktır; ve sen nedâmet ile
—Arayıp umk-u târ-ı mâzîden—
Dökeceksin sirişk-i renc-i firâk!....

LXXII

GÖZLERİNİN İLHÂMI

— O gülen gözler —

Pür-hande leyâlin —bütün âvâre ve berrâk,—
Seyyâle-i eshârı nigâhından uçarken;
Sen, ey güzelim, rûhumu rûhunla öperken,
Rûhumdan uçar rûhuna bir bûse-i müştâk!

Rûhumdan uçar rûhuna meshûr-u-girîzân,
Bir hande-i ma'sûmesi bir tıfl-ı garâmın;
Bir tıfl-ı garâmın , ki olur şi'r-i nigâhın,
Her lahzada üstünde emel-bâr-ü-nigehbân!

Ey her emelim, her elemim, hiss-ü-hayâlim,
Oldukça senin öylece aşkınla müheyyiç,
Kalbimde söner giryelerim, renc-ü-melâlim...

Her lahnımı bir bûse-i gül-reng-ü-münevver,
Bir sîne-i sevdâ ile âfâka fısıldar,
Yazdıkça senin aşk-ı nezîhinle müheyyiç!...

LXXIII

GÜLERKEN

Gülerken ey ebedî rûh-u hande-i eshâr,
Önümde penbe güneşler uçar, güler sanırım,
Yağar hayâlime ey hiss-ü-fikrettim, sanırım,
Şelâlegâh-ı şafaktan etek etek ezhâr.

Gülüşlerin mi çiçek, yoksa leplerin mi çiçek?
Çiçekte olsa lebin, handeler de nûr olacak;
Bu bir teâdül-ü hilkat ki, zühre-i lebine
Düşen ziyâ-yı tebessüm esîr-ü-nûr olacak...

Gül ey melek! şeb-i şi'rimde, şi'r-i nûrunla
Sehâbeler gülerek böyle âkis oldukça
Açar bahâr-ı hayâtımda pembe bir gonce!

Gül ey melek! seni gördükçe böyle hâlinle
Sarar hayâlimi bir zühre-zâr-ı nûrâ-nûr...
Güler önümde müzehher bir âsümân-ı sürûr...

LXXIV

SÜRÛD-U EMEL

— Yine gülerken —

Güldün; şeb-i şi'rimde bütün şi'r-ü-emeller
Pür-hande, pür-âheng-ü-pür-âvâz döküldü;
Mehtâb-ü-ziyâ, fecr-ü-şafak, nûr döküldü
Reyyân-ı emel, mest-i hafâ... şûh-u münevver...

Güldün; şafak-ı şi'rime altınlı ziyâlar
Bir ufk-u ezelden gülerek şimdi saçıldı;
Güldün güzelim, rûhuma handân-ü-müzehher
Gül-hande-i tâbân-ı lebin şimdi saçıldı....

Güldün; gülerek, güldü bütün şi'r-ü-hayâlim,
Güldükçe hayâtım gülecek hep ebediyyen
Hüznüm yine senden bana, matem yine senden!

Her lem'a-i aşkın bana bir nûra bedeldir
Her hande-i nûrun bana bir şi'r-i emeldir;
Bir şi'r-i emelsin bana ey şi'r-i hayâlim!....

LXXV

HER GÜZELLİK İÇİN

"Her güzellik ruhumda ayrı bir yara açarak geçer"
Siyah İnciler

Güzellik, ey büyük rûh-u meâlî,
Açan her hisse, pinhâ-yı ebetten
Derin bir ufk-u müstesnâ-yı hulyâ!

Hakâyık zıll-ı hulyâ-perverinden
Alırken ince bir bâl-i hayâlî,
Olur ma'nâ-yı leylâ-leyl-i hakîkat

Müzehhep, hande-ver bir şi'r-i rü'yâ...

Evet, ey heykel-i zîbâ-yı rikkat,
Olur pîşinde rûmâl-i tezellül
Küçüklükler, büyüklükler, semâlar...

Olur hatta benim kalb-i alîlim,
Benim hissim, benim şi'rim —emînim—,
Senin nûrunla bîhûş-u-tesellî.

Evet, dâim hayâlâtımda belli
Durur ma'nâ-yı ta'zîmin senin hep,
Senin ey hande, ey şi'r-i müzehhep,

Senin nûrunla kâimdir hayâtım...

LXXVI

PERÎ-İ HÜRRİYET

Edip serâir-i ebâdı câbecâ târâç
Göründü dest-i ümîdimde bir mükevkep tâç
Zalâm-ı leylede mer'îdi râh-ı zer-kârı
Ve oldu her şeye bir ra'şe-i ziyâ sârî.
Kızıl ve gölgeli kıvrıntılarda gizlenmiş
O hüsn-ü müskiri sarmıştı lerze-i hâhiş;
Gözünde katre-i zerrîn-i ihtisâs-ü-heves
O gizli sîneyi sarsardı bir menekşe nefes
Zer-i hayâl ile perverde nâşünîde, tarrî
Şükûfelerle örülmüştü zülf-ü leyl-eseri.
Gülen dudakları zulmette kanlı bir güldü
Ve gözlerim onu görmekle âşinâ buldu.

Bilirsin ey gülen âsûde-rûh-u-çehre kadın
Leyl-i vahdet-ü-gurbette beklenen sendin.

LXXVII

HİLÂL-İ SEMEN

Daha pek yavru, pek küçükken ben,
Büyük annem tutardı alnımdan,
"Bana bak, böyle dilberim!" derdi.
Sonra mâh-ı nev-incilâya bakar,
Leb-i mağmûmu bir bükâ saklar,
Bir hitâb-ı semâyı dinlerdi.
Ey hayatımda her doğan derdi
Kalbeden bir ziyâ-yı hissîye,
Bu duâsıydı eski bir rûhun
Sis ve zulmette gizli âtîye.
Leyle-i gayp, sırr-ı müstakbel,
Çeşm-i sâfında hasta bir çocuğun
Gizli fecrin ziyâlarından emel,
Bir tesellî-i mihribân alacak,
O harâbât-ı târ-ü-sâkiteye
Doğacak belki bir ziyâ-yı şafak.
Böyle her nev-hilâli seyretti.
O soluk göz ki şimdi topraktan
Seyreder başka bir hilâl-i semen,
Ben ki efsâne-i tahayyülden
Hep hayâtımda bir emel taşıdım,
O solan şi'r-i sâf-ü-mağmûmu
Hep o mâziyle duymak isterdim,
Gözünün samt-ı pür-füsûnunda.
Gel bu şâmın gümüş sükûtunda
Bu sedeften hilâle karşı senin
Bir yeşil bûse saklıyan gözünün
Göreyim cennetinde âtîmi.

LXXVIII

KIŞ

Melâl-i fasl. Birleşti işte şâm ile bât...

Zalâm-ı hücre-i ye'sinde bir ziyâ ikât
Eyle ey fânî,
Ve sonra ağlamadan
Kapat derîçe-i mağmûm-u fikr-ü-hulyânı.

Yarın çamur ve dumanlarda gayp olan birisi,
Bu soluk lem'a-i ümmît-resi.
Görerek mest-i ihtizâz-ü-hayâl,
—Cebîn-i leylede bir katre-i zehep gibi lâl—
Koşacak, sende iltică edecek...
O gelen dul kadın veya erkek
Sana, titrek lebiyle, beklediğin
O selâm-ı muhâli söyliyecek.

LXXIX

BAHÂR

Nev-incilâ fecrin,
Semâ-yı sâkin-ü-gül-gûnü inkişâf etmiş,
Bir cihân-ı buhârın üstünde.
Ve şimdi serin
Esen nesîm ile doldukça rûha ârâmiş,
Sanki etmektedir hayâle temâs,
İpekli örtüsü bir hüsn-ü şûh-u-sehhârın...

Sularda, tûde-i eşçâr-ı sebz-gûn-u bahâr
Yeniden ra'şelerle nakş olmuş...
O gümüş
Safha üstünde şimdi her şey var:
Kelebek, serçe, kumru, kırlangıç;
O böcekler ki, samta bir müz'iç
Nefha eyler, yorulmadan, îsâr;
Sonra onlarla, sönmek üzre duran,
Soluk semâdaki mahmûr dîde-i elmas...

LXXX

BAYRAK

Ey âşinâ-yı elem, ey hilâl-i bîvâye,
Dağıldı hüsnünü ye'sile saklıyan sâye;

Bu kavs-i sîm-ü-harîrin ki altı asr evvel,
Bir ufk-u sâkine doğmuştu pür-heves, pür-emel;

Koyulsun encüm-ü hulyâya doğru pervâza;
Bugün bu senden inen nûr-u tesliyet-sâza.

Biraz açılmak için muntazırdı hep geceler,
Ey ince, penbe hilâl, ey yarınki mâî kamer!

LXXXI

GÜNEŞE

Önünde böyle yatarken, soğuk, tehî, çıplak,
Bu eskidenberi açlıkla inliyen toprak,

Güneş!... Denizleri sa'yetme nakş-ü-telvîne,
Deniz değil sana muhtâç olan sakat sîne!

Güneş!... Bu nûrunu bezletme mâh-ı gam-kîne,
Gam-ü-felâketi yerlerde başla teskîne!

Yeşil ekinlere feyz-i hayâtı tesrî et,
Rükûd-u ye'si dağıt, za'f-ı zârı teşçî et;
O ağlıyan göze gönder biraz ümmîd-ü-ziyâ,
Bu yükselen ele ufk-u ümmîdi tevsî et!
Biraz füyûzunu gönder bu ye's-i ferdâya;
Kadınlar ağlamasın, hasta, bî-heves, gûyâ
Menekşe gözleri küsmüş bahâr-ı rü'yâya;

Güneş! bu zacreti rûhumda başla teskîne,
Bu ufk-u leyleyi kalb et bir ufk-u şîrîne.

LXXXII

AKŞAMLARIM

Her akşam üstü ufuklarda bir selâm ararım
Her akşam üstü uzak bir semâ-yı muzlimden
Sükût-ü-zulmet olan bir muhît-i müellimden
Doğar hayâtıma bir hicr-i dâimî sanırım.

Semâ, senin o zamân mâteminle, hüznünle,
Deniz, senin o zâman hâtıranla mâlîdir.
Havâda son nefesin ye's-i rûhu hâkîdir,
Akar sular, dereler son nidâ-yı ye'sinle;

Emellerimde bu dem bir hubûb-u târ uyanır
Kederlerimde büyük bir sükût-u zıll-ü-havâ
Başım elimde, uzaklarda ihtizâr-ı mesâ,
Dumanlı, gölgeli bir sâha-i hayâlî uzatır.

Hayâl-ü-hissimi reng-i muhîte benzeterek,
Zevâl-i ömrümü seyreyliyor sanır nazarım
Erir bu dem kalır ufkumda bî-zîyâ bir renk,
Hakâyıkım , elemim, zulmetim , düşüncelerim.

Şemîm-i vaslmı bir nağme, bir havâ, bir zıl,
Bu dem muhît-i hayâlâta anlatır, bir bir,
Bu dem, bu dem senin, ey rûh-u gâib-ü-zâil,
Cünûn-u eşkimi tenvîme geldiğin demdir.

Buhâr-ı şâm ile dağlar, denizler, ormanlar
Gurûb eder gibi bir başka cevf-i esrâra,
Uzak ufukların üstünde mest-ü-âvâre
Sükût-u firkati ervâha Zühre nakleyler.

Başım elimde, sorar gözlerim ufuklardan
Şemîm-i vaslını bir nefha, bir havâ senden;
Bakıp ufûlüne her şâm-ı müellimin sanırım
Doğar sükût ile akşamlarım mezârından.

NOTLAR
VE
VARİYANTLAR

NOTLAR VE VARİYANTLAR

A
GÖL SAATLERİ

Ahmet Haşim türlü dergilerde yayımladığı gençlik şiirlerinin bir kısmını 1337 yılında *Göl Saatleri*'nde toplamıştır. 1926 yılına kadar türlü dergilerde çıkan şiirlerini ise, bir kısım gençlik şiirlerini katarak, 1926 yılında *Piyale*'sinde yayımladı. *Piyâle* kısa zamanda tükenince, eserin 1928 de yeni bir baskısını yaptı. Bu tarihten sonra, ölümüne kadar Ahmet Haşim pek fazla şiir yazmış değildir. En son, ölümünden biraz önce, şairin dostları, *Göl Saatleri* ve *Piyâle*'de toplanmış olanlarla 1933 yılına kadar yayımlanmış birkaç yeni şiiri bir araya toplıyarak , 1933 yılında *Ahmet Haşimin Şiirleri* kitabını bastırdılar. Eserin bu yeni şeklinde *Göl Saatleri* ve *Piyâle*'deki sunulara yenileri eklenmemiştir.

1
GÖL SAATLERİ

Bu kısımdaki şiirlerden II - VII numaraya kadar olanları *Serveti Fünun* dergisinde ilk yayımlandıkları zaman (*Serveti Fünun dergisi* XLI, 1327, s. 319) "Yakup Kadriye" sunulmuştur.

I. MUKADDİME. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığını tesbit mümkün olamamıştır. Büyük bir ihtimalle Ahmet Haşim bu şiiri, *Göl Saatleri*'ni yayımlıyacağı sıralarda, ya da bir süre önce bir dergide yayımlamak üzre yazmış, ama sonra bunu kitabın başında ve ilk defa yayımlamıştır.

Nurullah Ataç, *Ahmet Haşimin Şiirleri* (*Dergâh* dergisi, I, 1337. s. 178 - 79) adıyle ve *Göl Saatleri* çıktığı sıralarda yazdığı bir makalede bu şiirin dördüncü mısraını şu şekilde göstermiştir:

Arzın bana eşcâr-ü-nebâtı

Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İst. 1941, s. 103 te bu şiirin sonuncusu mısraındaki *ahcâr* kelimesine, eşcârmış gibi *ağaçlar* manasını vermiştir.

Ahmet Haşim'in şiirleri, İst. 1933, s. 79 da da dördüncü mısra Nurullah Ataç'ın gösterdiği şekildedir. Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İst. 1934, s. 14 te bu şiirin üçüncü mısraını şu şekilde göstermiştir.

Bir aks-i mülevvendir anınçün

II. ÖĞLE. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi XLI, 1327, s. 319 da yayımlanmıştır. Dördüncü mısra *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İst. 1933, s. 80 de:

Güneş ziyasını içmiş benât hâb-ü-serâb

şeklinde kaydedilmiştir.

III. ÖĞLEDEN SONRA. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XLI, 1327, s. 319 da yayımlanmıştır.

IV. AKŞAM. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XLI, 1327, s. 319 da yayımlanmıştır.

V. GECE. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, 1327, XLI, s. 319 da yayımlanmıştır.

VI. GECE YARISI. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XLI, 1327, s. 319 da yayımlanmıştır. Dergide ikinci mısra:

Miyâh-ı rûhumu andırdı bağteten tâlâp

şeklindedir.

VII. SEHER. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XLI, s. 319 da çıkmıştır. Rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 22.

2

GÖL KUŞLARI

VIII. SİYAH KUŞLAR. *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İst. 1933, s. 89 da bu şiirin dördüncü mısraı dizgi yanlışıyle

Sükût-u gamla yemişler ve şimdi doymuşlar

şeklinde çıkmıştır. Bu şiirin birinci ve üçüncü mısraları Ch. Baudeleaire'in *Fleurs du Mal*'indeki *Harmonie du Soir* şiirinin "*Le soleil s'est noyé dans son sang....*" mısraını hatırlatmaktadır.

IX. MEHTÂPTA LEYLEKLER. İlk defa nerede çıktığı tesbit edilemeyen bu şiirin birinci beyti Divan şairi Sâbit'in:

Kenâr-ı havzda mehtâba karşı sine - çâk olmuş
Edip aksiyle havzı ma'den-i simâp leb ber-leb.

beytini hatırlatmaktadır.

Ahmet Haşim 1922 yılında yayımladığı *Ay* adlı yazısında (Ahmet Haşim, *Bize göre*, İst. 1928, s. 32 - 33) ayın füsûnundan, en çirkin şeyleri bile güzel göstermekteki fevkalâdeliğinden bahsetmişti. Bu yazıyı bir mizah konusu yapan *Ay Dede* dergisinde (*Ay Dede*, No. 24, 1922) imzasız *Bir şi'ri bihterîn* adlı şu makale yayımlanmıştır. "Geçenlerde Kalamış koyu sahilinde dolaşan muharririmiz Ahmet Haşim Beyi suların çekilmesiyle meydana çıkan yüze yakın patlak kunduralara bakarak düşünür görmüş ve kendisinden bu derin tahayyülünün sebebini sorunca şu cevabı almıştır:

— Azizim, *Göl Saatleri* namındaki mecmua-i eşarımın ikinci cildini neşretmek istiyorum. Bunun için bu defa ilhamımı göl sahillerinden değil, Kalamış Koyu sahillerinden toplamağa karar verdim. İşte bu ikinci cildi tezyin edecek mısralardan birer tanesi:

Kenâr-ı âba dizilmiş füsûn-i mâha dalar
Çamurlu, patlak, ezik çizmelerle kunduralar"

Bu mizahî yazıda anılan birinci mısra, asıl şiirin birinci ve ikinci mısralarının "Kenâr-ı âba dizilmiş...." ve ".... füsûn-u mâha dalan (dalar) ..." parçalarıyle teşkil edilmiş ikinci mısra da uydurulmuştur.

Bu şiirin fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, İst. 1933, s. II; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 18.

X. KARANLIKTA BEYAZ KUŞLAR. İlk defa nerede yayımlandığı tesbit edilemeyen bu şiirin fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, İst. 1935, s. 13 de. Rumca çev. *Vas. Kasapakis*. s. 20.

XI. KUĞULAR. İlk defa *Rebap* dergisi, 1328. No. 26, s. 294 te çıkan bu şiirin rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 19.

XII. KUĞULARIN AVDETİ. Bu şiir ilk defa *Rebap* dergisi. II, 1329, s. 399 da çıkmıştır. *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İst. 1933, s. 94 te bu şiirin birinci mısraı yanlış olarak:

Ulu bir sath-ı âbın üstünde

şeklinde çıkmıştır.

XIII. YARASALAR. Bu şiir ilk defa *Rebap* dergisi, II, 1329, s. 399 da çıkmıştır.

XIV. TULÛ-U KAMER. Bu şiir ilk defa *Rebap* dergisi, II, 1329, s. 399 da çıkmıştır. Fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. II; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 25.

XV. BATAN AYIN KENARINA SATIRLAR. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığı tesbit edilememiştir. Bu şiirin yazılışı hakkında Salih Zeki Aktay şöyle bir hatırasını bana anlattı: Bir gün Ahmet Haşim'in evindeki bir toplantıda edebiyat meseleleri konuşulurken, Salih Zeki Aktay, Yunan mitolojisindeki meşhur Titanların İlahlarla cengi efsanesini manzum bir hikâye şeklinde yazmak tasavvurunda olduğunu söyleyince Ahmet Haşim:

-Bunu manzum bir hikâye şeklinde yazmaktansa, cengin verdiği empresyonu bir tablo halinde çizivermek daha şairce olur, demiş.

Aradan birkaç gün geçmiş, Ahmet Haşim, Salih Zeki'ye Titanların İlahlarla cenginden mülhem bu şiiri okumuş. Salih Zeki Aktay'a göre, bu şiirin onuncu mısraındaki *Zuhali* kelimesini *Saturnien, kavs* kelimesini *yay, cüsse-i ilâhi* kelimesini *centaure* mânasında anlamak gerekir.

Ahmet Haşim'in, Ruşen Eşref, *Diyorlar ki*, İst. 1332, s. 289 da Yahya Kemal hakkında söyledikleri bu mevzu ile ilgili olsa gerek.

Rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 23.

3

SERBEST MÜSTEZÂT NAZIMLARI

XVI. YOLLAR. Bu şiir ilk defa *Musavver Muhit* dergisi, I, 1324, s. 131 de çıkmıştır. Dergide kırk altıncı mısra:

Miyâh-ı râkide-i sıhhat-ü-hâb içinde akar

Altmış yedinci mısra:

Bütün meâbid-i pür-nûr-u vecd-ü-rü'yâya

şeklindedir.

Fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. 15 (çevri yirminci mısranın sonuna kadar yapılmıştır).

XVII. ZULMET. Bu şiir ilk defa *Musavver Muhit* dergisi, I, 1324, s. 277 - 78 de çıkmıştır. Dergide on dördüncü mısra:

Diken ve taşları üstünde bir uzun râhın

On sekizinci mısra:

Ki gözlerinde güler nûru bir sedef mâhın

Yirmi dördüncü mısra:

Onların nûr-u lâl-ü-seyyâli

Otuz birinci mısra:

Kapandı avdet-i yeldâla titriyor rûhum

Otuz beşinci mısra: *Göl saatleri*, 1337 de:

Ve döktü rûhuma rü'yâya benzer bir mevt.

XVIII. O BELDE. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığı tesbit edilememiştir.

Yakup Kadri, *Ahmet Haşim*, İst. 1934, s. 33 te bu şiirin on dokuzuncu mısraını şu şekilde göstermiştir:

Lerze-i istitâr-ı istiğnâ

Fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. 13 - 15; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 27.

XIX. YAZ. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XXXVIII, 1325, s. 70 te çıkmıştır. Dergide üçüncü mısra:

Bütün menâzır-ı hüzn-ü gurûp ile yalnız...

Dördüncü mısra:

Yükselen zıll-ı şâmın altında.

XX. SON BAHAR. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, XXXVIII, 1325, s. 70 te çıkmıştır. Dergide üçüncü mısra:

Hüzn-ü sedâla ağlayan ey bât!

Dördüncü mısra:

Gece, göklerde, katre katre yanan.

XXI. KIŞ. Bu şiir ilk defa *Musavver Muhit* dergisi, I, 1324, s. 99 da çıkmıştır.

XXII. 1: GELMEDEN EVVEL. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XXXIX, 1326, s. 102 de çıkmış ve "Sevgili kardeşim Köprülüzade Fuat'a„ ithaf edilmiştir. Bu şiirle bundan sonraki XXIII ve XXIV numaralı şiirler bir bütün teşkil eder. Bu şiirlerin ithaf edildiği zat, perişan bir siyasî hayatı olan Prof. Fuat Köprülüdür.

Dergide onbeşinci mısra:

Sanma hırmâna bir teselliâi

şeklindedir.

XXIII. 2: GELDİN. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi. XXXIX, 1326, s. 322 - 323 te çıkmıştır. Dergideki adı *Kudûm*'dur.

XXIV. 3: BİRLİKTE. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, XXXIX, 1326. s. 319 da çıkmış ve "Mehmet Sadi Beye" ithaf edilmiştir. Bu Mehmet Sadi beyin kim olduğunu bilmiyoruz. Haşim'in hayranlarından biri olan bu zat, birçok şiirlerini şairimize ithaf, hattâ onu taklit de etmiştir (Meselâ

bk. Mehmet Sadi, *Nevruz şiiri*, ds. *Musavver Muhit* der. I, 1325. s. 344; *Şebistân-ı hayâl* şiiri, ds. *Resimli Kitap*, I, 1324, s. 315 - 316).

Bu şiirin 2-6 ncı mısralariyle, Cenap Şahabettin'in *Temâşâ-yı Hazân* şiirinin (Sadettin Nüzhet, *Cenap Şahabettin*, 1934, s. 212 - 216):

Asümân bir sahîfe-i âhen;
Sisler üstünde âfitâbb-ı hazin,
Bir büyük dâne dürre-i hûnîn...

mısraları arasında yakın bir benzerlik dikkati çekiyor.

Dergide birinci mısra:

Evet bizimçündür

Üçüncü mısra:

Gibi bâlâda titreyen bu semâ,

Dördüncü mısra:

Samt-ı ağsân içinde açan.

4

MUHTELİF ŞİİRLER

XXV. DENİZ. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi XXXIX, 1326., s. 206 da adsız olarak çıkmıştır.

Dergide üçüncü mısra:

Bildin: o şehkalarla, o seslerle rûh-u âp

Rumca çev., *Vas. Kasapakis*, s. 17.

XXVI. O ESKİ HÜCREYE BENZER Kİ. Bu şiir ilk defa *Aşk* adıyle *Aşiyan* dergisi, II, 1324, s. 206 da Ahmet Haşim'in bir resmiyle birlikte yayımlanmıştır.

Dergide yedinci mısra:

Bu penbe gül, bu karanfil ağır ağır solmuş

Dergide on dördüncü mısradan sonra şu iki mısra vardır:

Evet bu hücreye benzer şebâb-ı muhtazırım
Düzeltecek ele hicrân içinde muntazırım.

Bu şiirin on dördüncü mısraı *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İst. 1933 s. 128 de:

Çekilmiş ufku teselliye karşı perdeleri

şeklindedir.

XXVII. ŞEB-İ NİSÂN. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, I, 1324, s. 450 de çıkmıştır.

Dergide on yedinci mısra:

Eşcâr-ü-havâ gölgede sessiz sarılır... gel

Yirmi beşinci mısra:

Ye'simle bütün bunları tekrâr ediyordum.

Yirmi yedinci mısra:

Dağlardan... açık lerzeler elvâha dağılmış.

Otuzuncu mısra:

Yalnız ben idim ordaki bî-hemser-i bîdâr

XXVIII. EVİM. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, I, 1324, s. 52 çıkmıştır. *Göl Saatleri*, İst. 1337 ve *Ahmet Haşim'in şiirleri*, İst. 1933 teki bir notta, bu şiir "Meşrutiyet ilânı akabinde yazılmıştır" deniliyor.

Dergide on altıncı mısra:

Dolaşmıyor bugün üstünde eski korku, eski ölüm...

On sekizinci mısra:

Tuyûr-u-şemsi tutar ince, tâze ellerle;

XXIX. AKS-İ SADÂ. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, I. 1324, s. 22 - 223 te çıkmıştır.

Dergide kırk altıncı mısra:

Bu ses kamerlerin altında bir tahassüstü

Elli altıncı mısra:

Ve şimdi zulmet-ü-vahdette her emelden uzak.

XXX. SON SAAT. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, XL. 1326, s. 342 de de yayımlanmış, ve "Hamdullah Suphi

Beye" ithaf edilmiştir. Burada adı geçen kişi vaktile Maarif Vekilliği, Bükreş elçiliği eden, İstanbul Milletvekili olan Hamdullah Suphi Tanrıöver'dir (Bk. Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İst. 1941, s. 93, 386, 387 ve 402).

Bu şiirin çıkışından altı ay sonra, *Serveti Fünûn* dergisi XLI. 1327, s. 279 da bir çerçeve içinde Ahmet Haşim imzasıyla şu yazı çıkmıştı. "Selânik'te çıkan *Genç Kalemler* gazetesi [1] sahiplerine: Gazetenizin üçüncü nüshasında *Son Saat* ismiyle *Serveti Fünûn*'da intişar etmiş bir manzumemin harfiyen nesre tahvil edilerek Fernand Gregh'in [2] gûya bu isimdeki bir şiirinden tercüme edilmiş gibi gösterildiğini haber aldım. Benim olmasını istemediğiniz bu şiiri Fernand Gregh'in hangi kitabında arıyayım?"

Bu yazının çıkması üzerine, bu dergi yazarlarından Ali Canip (Edebiyat öğretmeni, Orta öğretim genel müfettişi, milletvekili, İstanbul üniversitesi Edebiyat Fakültesinde rektör ve şimdi emekli olan Ali Canip (Yöntem) Beyin "Ahmet Haşim Beye" diye yazdığı mektup *Serveti Fünûn* derg. XL, 1327, s. 329 da yayımlanmıştır:

"Ahmet Haşim Beye,

"*Genç Kalemler* tahrir heyeti namuslu gençlerdir. Pek az zaman sonra meydana çıkacağı şüphesiz olan adi bir hile ile kimsenin sukutunu hazırlayacak derecede terbiyesiz ve ahmak olmadıkları gibi, sizi de böyle bir zanda bulunacak kadar küçük ve saf görmek istemezler...

"Bundan bir kaç ay evvel o zaman Bulgaristan hududunda bulunan arkadaşım Ömer Seyfettin'den [3] bir mektup almıştım, diyordu ki: "Lisanımızdaki ecnebi kaidelerini atsak ve bunun için beraber çalışsak..." [4] Ben yazdığım cevapta:

---

[1] *Genç Kalemler* dergisi hak. bk. Ali Canip, *Ömer Seyfettin*, İst. 1935. s. 5-15; Akçuraoğlu Yusuf, *Türkçülük Cereyanı*, 1928, s. 101-150.

[2] Fernand Gregh bir Fransız şairi olup 1873 te doğmuştur. Önce sembolist bir şairken sonraları *Humaniste* şiir okulunu kurmuştur. Şiirleri en çok Ali Canip tarafından türkçeye çevrilmiştir.

[3] Ali Canip, *Ömer Seyfettin, Hayatı ve Eseri*, s. 3.

[4] Aynı eser. s. 229 - 230.

İyi, dedim, fakat acaba lisanımıza hiç bir noksan gelmiyecek mi?... Sana Fernand Gregh'ten, Georges Rodenbachtan,[5] Emin Bülent'ten[6], Ahmet Haşim Beyden birer parça yolluyorum; hepsini saydığın şartlar dahilinde gönder". On gün sonra aldığım mektupta hepsini yeni lisanla yazmış ve göndermişti. Gerek kendim ve gerek kendi arkadaşlarım okuduk. Lisanımızın bu şartlarla ne kadar nefîs olacağını anladık. Ömer Seyfettin'in gönderdiği kâğıtlar idarehanede Gregh'in *La Maison de L'Enfance*'ının[7] içinde duruyordu. Bir gün matbaadan bir çocuk yollamışlar, çıkacak nüshanın boş yeri için bir yazı istemişler. Arkadaşlardan biri kitabın içinden bir kağıt çıkarmış; ve şüphesiz Fernand Gregh'in eserinden çıkardığı için onun sanmış ve üstüne ismini yazmış. Bir ay evvel Ömer[8] Selânik'e geldi; hepimiz yanlışı anladık... fakat zaman geçmiş olduğu gibi, şüphesiz meselenin büyük bir ehemmiyeti olmadığından tashihe de lüzum görmedik... İşte, Haşim Bey, sizi namuslu bir adam sıfatıyla temin ederim ki, mesele bundan ibarettir. Yoksa ne biz böyle saçma bir hileye tevessül ederiz ve ne de siz bir manzumeyi (harfiyyen) fransızcadan tercüme ederek isminizi yazarsınız... Eğer arzu edersenîz, on on beş gün evvel Mehmet Ali Tevfik beyin yine bu meseleye dair gönderdiği bir mektuba cevaben yazdıklarımı, eğer kendisi ile tanışıyor ve görüşüyorsanız, öğrenebilirsiniz.

"Arkadaşlarımın ekserisi Paris'te, İzmir'de... Ve işte bunun için istediğiniz cevabı ben yazdım.

Selânik, 26 Temmuz 1326
Ali Canip"

Bu şiirin altıncı mısraı Ch. Baudelaire'in *Les Fleurs du Mal*'indeki *Recueillement* şiirinin şu mısraını hatırlatıyor:

Entends, ma chère, entends la douce nuit qui marche.

---

[5] Georges Rodenbach (1855 - 1899) aslen flaman olan sembolist bir şairdir. Şiirlerinden bazıları türkçeye çevrilmiştir.

[6] Emin Bülent için bk. Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İst. 1941, s. 93.

[7] Fernand Gregh'in 1897 de Paris'te yayımlanan bir şiir kitabı.

[8] Ömer Seyfettin.

Dergide on üçüncü mısra:

İndikçe samt-ü-bu'd-u- garîb-i sevâhile

On dördüncü mısra:

Zer-lerziş-i nücûm ile bir leyle-i vedâ

Bu şiirin fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. 11 12.

XXXI. KENDİME. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi XXXVIII, 1325, s. 182 de ithafsız olarak çıkmıştır. *Göl Saatleri*'nin 1337 baskısında bu ve bundan sonraki XXXII, XXXIII ve XXXIV numaralı şiirler "Mimar Celâl Esat'a" ithaf çdilmiştir. Bu şiirlerin ithaf edildiği Celâl Esat (Arseven) uzun süre Güzel Sanatlar Akademisi'nde mimari tarihi profesörlüğü etmiş, sonra milletvekili olmuştur. Mimari tarihine, *Türk sanatı*'na dair bir eseriyle, bir *Sanat Ansiklopedisi* vardır.

XXXII. RÜŞT. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, 1325, s. 230 da ithafsız olarak çıkmıştır.

XXXIII. ŞİMDİ. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, XXXIX. 1326, s. 38 de yayımlanmış ve "Celâl Sâhir'e" ithaf edilmiştir. Celâl Sahir için bk. İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, cüz. 2, İst. 1931, s. 221 - 23.

XXXIV. RÜZGÂR. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, XL, 1327, s. 607 de ithafsız olarak çıkmıştır.

Dergide dokuzuncu mısra:

Cibâl-i mücrime-i gayz-ü sâyede bize gül.

On dördüncü mısradaki *berkin* kelimesi hakkında sayfanın aşağısında şu not var: "*Yahut: ukûs-u handen*". Bu türlü şeylere Abdülhak Hamit'te de pek rastlanır; meselâ bk. *Eşber*, İst. 1922, s. 25 not, s. 65 not.

B

PİYALE

Ahmet Haşim *Piyâle*'nin gerek 1926, gerek 1928 baskısı başına "Bu kitap dostum şair ve münekkit Abdülhak Şinasi'ye

ithaf olunur" cümlesini koyduğu halde, *Ahmet Haşim'in Şiirleri* adiyle dostları tarafından 1933 de yapılan baskıda bu ithaf mevcut değildir. Bunu dostları mı koymamıştır, yoksa Ahmet Haşim mi böyle istemiştir, bilmiyoruz. Aptülhak Şinasi, Ahmet Haşim'in Galatasaray Sultanisi'nden arkadaşıdır. Ahmet Haşim hakkında en çok yazı yazmış, onu bize en iyi tanıtmış bir kimsedir. Aptülhak Şinasi Hisar hakkında bk. Cevdet Kudret, *Türk Edebîyatında Hikâye ve Roman*, II, İst. 1967, s. 396-415.

Piyâle'nin 1926 ve 1928 baskıları arasında, içindeki şiirler bakımından fark yoktur. Yalnız 1928 baskılarında XLV numaralı *Başım* şiiri fazladır.

1

PİYALE

XXXV. MUKADDİME. Bu şiir ilk defa *Dergâh* dergisi, II, 1337, s. 179 da *Piyâle* adiyle çıkmış ve "Cavide Hayri Hanımefendiye hürmet ve minnetle ithaf" edilmiştir. Bu şiirin sunulduğu Karaosmanzade Cavide Hanımefendi[9] hakkındaki bilgimiz, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile İstanbul'un tanınmış tüccarlarından Suat Karaosmanoğlu'nun halaları olduğunu bilmekten ibarettir. Bu hanım Ahmet Haşim'in üç şiirini bestelemiştir.

Feyzullah Sacit Ülkü, Ahmet Haşim hakkındaki bir makalesinde (*Ülkü* der. XVII, 1941, s. 19, 24) bu şiirin 1, 2, 3, 4. ve yedinci mısralariyle Şeyh *Galib'in Hüsn-ü-Aşk*'ındaki:

Eyler gölü lâle nûş eder nûş
Sâkinin elinden sâgar-ı nûr
Bir nûr idi ki şarâb-ı âteş
Giydikleri âfitâb-ı temmuz
İçtikleri şu'le-i cihân-sûz

mısraları arasında bir benzerlik bulmaktadır. Feyzullah Sacit bu makalede *Piyâle*'nin son iki mısraını:

[9] *Piyale*'nin her iki baskısında sunuda ad bu şekilde gösterilmiştir.

Ateş doludur tutma yanarsın
Destimde şu gül-gûn piyâle

şeklinde gösteriyor. *Dergâh* dergisinde de son mısra:

Destimde şu gül-gûn piyâle

şeklindedir. Bu şiirin Almanca çev. *Duda*, s. 230; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 13.

XXXVI. SON BAHAR. Feyzullah Sacit Ülkü, Ahmet Haşim hakkındaki makalesinde (*Ülkü* der. XVII, 1941 s. 20) bu şiirin üçüncü mısrai ile, Şeyh Galip'in *Hüsn-ü-Aşk*'ındaki:

La'l ırmağı oldu bâğâ cûşân

mısraı arasında bir benzerlik bulmaktadır.

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 230.

XXXVII. YARI YOL. Bu şiir ilk defa *Yeni Mecmua*, IV, 1923, s. 59 da *Satırlar* adiyle yayımlanmış sekiz mısralık şiirin dört mısraını (ikinci kıtasını) teşkil eder.

Bu şiirin üçüncü ve dördüncü mısralarıyle Rudyard Kipling'in Bandar-Logların yol şarkısı şiirinin ikinci mısraı olan:

Yarı yoldan ziyâde kıskanç aya doğru gidiyoruz!

arasında bir benzerlik var gibi görünüyor. (Bk. Rudyard Kipling, *Cengel Kitabı*, Nurettin Artam çev., Ankara 1936, s. 88)

Dergide üçüncü mısra dördüncünün, dördüncü mısra üçüncünün yerindedir.Aptülhak Şinasi, *Ahmet Haşim'in Şiirleri*, ds. *Varlık* der., sayı 23, 1934, s. 359 da bu şiirden bahsederken "Ahmet Haşim'in iki mısraı ya bir zuhûl eseri olarak yanlış sıralanmış, yahut benim hafızamda, yavaşça biri ikincisinin yerine kaymış. Kitabında:

Yarı yoldan ziyâde yerden uzak
Yarı yoldan ziyâde mâha yakın.

diyor. Fakat ben hatırladığım gibi sıralasam:

Yarı yoldan ziyâde mâha yakın,
Yarı yoldan ziyâde arzdan uzak.

v.b..." Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 230; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 15.

XXXVIII. ORMAN. Bu iki şiir ilk defa *Yeni Mecmua*, IV, 1923. s. 59 da *Satırlar* adıyle çıkan sekiz mısralık şiirin dört mısralık birinci kıtasını teşkil eder. Dergide dördüncü mısra:

Bu karanlıkta gâh, gâh çakan

Bu şiirin Almanca çev. *Duda*, s. 230.

XXXIX. ÖLMEK. Bu şiir ilk defa *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 22 de çıkmış ve "Halil Fikret'e" ithaf edilmiştir. Bu kişi hakkında bk. *Mustafa Nihat*, s. 398.

Bu şiirin laytmotifi birinci, sekizinci ve onbirinci mısralarda tekrarlanan "Firâz-ı zirve-i Sînâ-yı kahr"la şair, Hazret-i Musanın Sinâ dağında Tanrı ile efsânevî buluşmasına imada bulunuyor (bk. *Tevrat*, XIX).

Dergide üçüncü mısra yoktur. Dördüncü mısra:

Cevf-i hüsrana düşmek istiyorum.

Yirmi dördüncü mısra:

Gavr-ı husrâna düşmek istiyorum.

İzzet Melih, *En Eski Mektep Arkadaşım Ahmet Haşim*, ds. *Yeni Türk Mecm.*, Temmuz 1933, s. 861 - 62 de *Ölmek* şiirinin son mısraını:

Cevf-i ye's âşinâ-yı husrâna

şeklinde kaydetmiştir.

Bu şiirin Almanca çev. *Duda*, s. 231.

XL. MERDİVEN. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığını tesbit etmek mümkün olamamıştır. Eser, Cavide Hayri Hanım tarafından şarkı olarak şattı Arabân makamında ve Yürük Semâi usulünde bestelenmiştir (Şarkının notası için bk. *Dergâh* dergisi III. 1338, s. 26).

Feyzullah Sacit Ülkü, Ahmet Haşim hakkındaki makalesi nde(*Ülkü* dergisi XVII, 1941, s. 18) bu şiirin yedinci mısra ile, Şeyh Galip'in *Hüsn-ü-Aşk'ındaki*:

Bilmez mi ki nedir nihâl-i gül-nâr,
Ateş mi bitirdi yoksa gül-zâr;

mısraları arasında bir benzerlik bulmaktadır.

Ali Canip, Ahmet Haşim'in, *Gurebâhâne-i Laklâkân*'ı hakkında yazdığı bir makalede (*Hayat* derg. IV, 1928. s. 487) bu şiirin altıncı mısraını şu şekilde değiştirmiştir:

Eğilmiş arza, kanan muttasıl kanan güller

Bu şiirin fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. 12; almanca çev. *Duda*, s. 231; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 16.

XLI. BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU. Bu şiir *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 7 de çıkmıştır. İlk çıktığı sıralarda bu manzume fazla müphem bulunmuş, şaire hücum edilmiştir. *Şiirde mânâ* yazısı şairin bu hücumlara verdiği karşılıktır. önce *Dergâh* dergisi, I, 1337 s. 113 te çıkmış, sonra *Piyâle*'nin birinci ve ikinci baskıları kıları başında da yayımlanmıştır.

Bu şiir aynı zamanda zamanın mizah gazetelerinde de bazı alaylara yol açmıştır. Bunlardan biri *Anber* takma adiyle yazılan *Kıyafet Meselesi* yazısıdır. (*Ay Dede*, No. 64, 1922, s. 2) Muharrir, kadınların "kıyafeti" hakkında Ali Emîrî [10], Ahmet Rasim [11] v.b. nin fikirlerini naklettikten sonra, şair Ahmet Haşim beye de şunları söyletir: "İnce kamış yapraklarından jerse biçiminde çarşaf, kurbağa derisi renginde çorap giyerlerse çok güzel olur. Peçeler balık oltası olmalı ve yüzlerine pudra yerine Kâğıthane deresinin sarı çamurundan sürmelidirler."

Dergide birinci mısra:

Altın gözümün halkalarında

Beşinci mısra:

Gün doğdu fakat arkalarında

Sekizinci mısra:

Kuşlar mıdır, onlar ki, bu akşam

Dergi ve *Piyâle* 1926 da on birinci mısra ile on ikinci mısra arasında:

Üstümde semâ bir kavs-i mutalsam

mısraı vardır.

---

[10] Ali Emîrî hakkında bk. İbnülemin M. Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, cüz. 2, İst. 1931, s. 298 - 312.

[11] Ahmet Rasim hakkında bk. *İslâm Ansiklopedisi*; *Hayat Ansiklopedisi*; İbnülemin M. Kemal, *Adı geçen eseri.*

Dergâh dergisinin 1 mayıs 1337 tarihli sayısında ve s. 32 de bu şiir hakkında şöyle bir düzelti yayımlanmıştır: "Ahmet Haşim Beyin geçen nushamızda (15 Nisan 1337 tarihli *Dergâh*'ın birinci sayısında, s. 7) intişar eden şiirinde (*Bir günün sonunda arzu*) görülen bazı tertip hatalarının şu suretle tashihi rica olunur: birinci mısrada *altın gözümün* yerine *yorgun gözümün, gün doğdu fakat* yerine, *gün doğdu yazık*; *onlar ki bu akşam* yerine *onlar ki her akşam* olacaktır". Dergi müdürlüğünün sözünü ettiği bu dizgi yanlışlarının, şair tarafından şiir çıktıktan sonra yeni yapılmış düzeltiler olması ihtimali pek kuvvetlidir. Çünkü, aynı şiirdeki üç tertip yanlışından hiç biri vezni bozmadığı gibi, en son tashihteki *bu akşam* yerine *her akşam* kelimelerinin konması, Ahmet Haşim'in şiirine vermek istediği klâsik edaya da uygundur.

Bu şiirin almanca çev. *Duda* , s. 232; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 23.

XLII. HAVUZ. Bu şiir ilk defa *Dergâh* dergisi, II, 1337, s. 99 da çıkmıştır.

Almanca çev. *Duda*, s. 232.

XLIII. PARILTI. Bu şiir ilk defa *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 26 da çıkmış ve Cavide Hayri Hanım tarafından Şehnâz Bûselik makamında ve Sengin Semâî usulünde şarkı olarak bestelenmiştir (Şarkının notası için bk. *Dergâh* der. I, 1337, s. 194).

Dergide beşinci mısra:

Vurdukça o nehrin oṇa aksi

Fâzıl Ahmet , *Ahmet Haşimin Piyâle'si* (*Hayat* der. I, 1926, s. 98) makalesinde bu şiirin dördüncü mısraını:

Aşkın bu umulmaz yarasından

şeklinde göstermiştir.

Bu şiirin fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. 12; almanca çev. *Duda*, s. 232 - 33; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 13.

XLIV. ŞAFAKTA. Bu şiir ilk defa *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 83 te çıkmıştır.

Fransızca çev. *Anthologie des écrivains turcs d'aujourd'hui*, s. 12; Almanca çev. *Duda*, s. 232.

XLV. BAŞIM. Bu şiir ilk defa *Hayat* dergisi, I, 1927, s. 385 te çıkmış, ve "Yakup Kadri'ye" ithaf edilmiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu hakkında bilgi edinmek için bk. Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İst. 1941, s. 298.

XLVI. KARANFİL. Bu şiir ilk defa *Yeni Mecmua*, IV, 1923,s. 20 de "Ressam Namık İsmail Bey tarafından yapılmış bir çerçeve" içinde ve "bu şiir Abdülhak Şinasi'ye ithaf olunur" ifadesiyle çıkmıştır.

Bu şiirin çerçevesini yapan Namık İsmail hakkında bk. *Hayat Ansiklopedisi*, ve Nurullah Berk, *Türk Resim tarihi*.

Dergide birinci mısra:

Yârin dudağından getirildi

Üçüncü mısra:

Gönlüm acısından bunu bildi...

Bu şiirin üçüncü mısraı, Ahmet Haşim'in ölümünden on yedi gün sonra *Yedi Gün* dergisinin çıkardığı 21 Haziran 1933 tarihli *Ahmet Haşim nüshası*nda (s. 10):

Bir deste alevdir bu karanfil

şeklinde ve yine ayni mısra Feyzullah Sacit'in Ahmet Haşim hakkındaki makalesinde (*Ülkü der.* XVII. 1941, s. 17):

Bir katre ateştir bu karanfil

şeklinde gösterilmiştir. *Ahmet Haşim: Hayatı, seçme şiir ve yazıları*, İst. Semih Lütfü Kit. 1941, s. 13 te bu şiirin dördüncü mısraı yerine yanlışlıkla *Bir yaz gecesi hatırası* şiirinin üçüncü mısraı konmuş, ve şiirin dördüncü mısraı eksik kalmıştır.

Almanca çev. *Duda*, s. 233; rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 21.

XLVII. BÜLBÜL. Bu şiir ilk defa *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 165 te *Hazanda Bülbül* adiyle çıkmış, ve "İzzet Melih'e" ithaf edilmiştir. Bu şiir yine *Hazanda Bülbül* adile Hüseynî makamında ve Sengin Semâi usulünde Cavide Hayri

Hanım (notası için bk. *Dergâh* der. II, 1337, s. 110) ve Kürdîli Hicazkâr makamında Suphi Ziya bey tarafından şarkı olarak bestelenmiştir.

Bu şiirin ithaf edildiği İzzet Melih hakkında bk. Mustafa Nihat, *Son Asır Türk Edebiyatı*, İst. 1941, s. 178.

Dergide beşinci mısra altıncının, altıncı mısra da beşincinin yerindedir.

Almanca çev. *Duda*, s. 233, rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 24.

XLVIII. KARANLIK. Bu şiir ilk defa *Yeni Mecmua*. IV, 1923, s. 114 te *Gece* adıyle çıkmıştır. Dergide ve *Piyâle* 1926 da üçüncü mısra:

Terk etti mi mecnûnunu Leylâ

şeklindedir. Almanca çev. *Duda*, s. 234.

XLIX. BİR YAZ GECESİ HATIRASI. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığım tesbit etmek mümkün olamamıştır. Fazıl Ahmet, *Ahmet Haşim'in Piyâlesi* adlı makalesinde (*Hayat* der. I, 1926, s. 98) bu şiirin birinci mısraını:

İşveyle fısıltıyla, gülüşün

Altıncı mısraını da:

Göze neler eyler neler işrâp

şeklinde göstermiştir.

2

Şİ'R-İ KAMER

Bu genel ad altında toplanan şiirlerden LI den LVIII numaraya kadar olanları *Şi'r-i Kamer*: *Diclenin ve annemin hatıraları* adiyle 1324 ve 1325 yıllarında *Resimli Kitap* dergisinde çıkmıştır. Aptülhak Şinasi'nin sözüne bakılırsa, Haşim bunları daha Galatasaray'da öğrenci iken yazmağa başlamıştır. Sonraları *Piyale* adlı şiir kitabında (1926 ve 1928 baskıları) bu grupa LIX numaralı şiir de eklenmiştir.

L. KARİE. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığım tesbit etmek mümkün olamamıştır. Büyük bir ihtimalle Ahmet

Haşim bunu *Piyâle*'nin yayımlanması sıralarında, ya da daha evvel yazmış ve ilk defa *Piyâle* (1926 ve 1928) de ve *Şi'r-i Kamer*'in başına koymuştur.

Almanca çev. *Duda*, s. 234.

LI. RUHUM. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, I, 1324, s 570 de *Şi'r-i Kamer*'in ilki olarak çıkmıştır. Dergide dördüncü mısra:

Ey tûde-i nûr-u-elem, ey çehre-i sâde!

Beşinci mısra:

Bir göl gibi sessiz uyuyan rûhuma nûrun

Altıncı mısra:

Aktıkça o sâkit suda her lem'a-i dûrun

Yedinci mısra:

Bir çîn-i felâket gibi girye ile genişler....

On dördüncü mısra:

Vermez o büyük vahdete bir hadd-ü-nihâye;

On dokuzuncu mısra:

Her bir göle bir rûh-u hayaliyle düşersin

Aynı mısra *Piyâle*, 1926 da:

Sen her suya bir başka güzellikle doğarsın

Yirminci mısra:

Her gölde bütün başka ziyâ , başka kamersin

Yirmi dördüncü mısra:

Feyzinle dalar hâb-ı şeb-ârâ-yı semâya;

Yirmi yedinci mısra:

Rûhumda, fakat, her dökülen lerze-i nûrun

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 234 - 35.

LII. ÇIKTIĞIN GECELER. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, I, 1324, s. 570 - 71 de *Şi'r-i Kamer*'in ikincisi olarak çıkmıştır.

Dergide birinci mısra:

Ba'zan ölü bir cephe-i rü'yâ gibi hissiz

Üçüncü mısra:

Mevtinden akan hüzn-ü ziyâ, hüzn-ü müebbet

Dördüncü mısra:

Her hisse döker giryeli bir hasret-ü-gurbet

On ikinci mısra:

Sîmâb-ı sükûtunda yüzer müphem-ü-metrûk

Yirmi beşinci mısra:

Gök gaşy-ü-serâbınla olur çöl gibi mûhiş

Yirmi altıncı mısra:

Nûrunda eder - şüphe-i eb'âda boğulmuş-

Yirmi dokuzuncu mısra:

Dâmâsına [12] *bir nehr-i hayâlî uzadır leb*

Otuz beşinci mısra:

Hep hatıralardır ki ziyân ufka akarken

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 235 - 36.

LIII. O. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, II, 1325, s. 652-53 te *Şi'r-i Kamer*'in üçüncüsü olarak çıkmıştır.

Dergide ikinci mısra:

Bir hasta çocuk gezdirerek, öllere [13] *gül-fâm*

Beşinci mısra:

Sessiz silinir, dâmen-i şep her şeyi saklar.

Yedinci mısra:

Hüzniyle doğar necm-i semâ, sâkit-ü-mehcûr...

On ikinci mısra:

Zulmetlerin esrârını bir nağmede saklar

---

[12] Bu kelime *dâmânına* olacaktır.

[13] Bu kelime *çöllere* olacaktır.

On üçüncü mısra:

Sen, ah, doğarsın mest-ü-münevver....

On altıncı mısra:

Hâtta o soluk çehreye nûrun süzülürken

Yirmi beşinci mısra:

Bir gaşy-i zer-endûd ile karşıda yer, yer

Aynı mısra *Piyâle*, 1926 da:

Bir ra'şe-i zerrin ile karşıda bir bir [14]

Dergide ve *Piyâle* 1926 da, yirmi yedinci mısra:

Yorgun sular üstünde yanar bir şeb-i hande....

Otuzuncu mısra:

Sâkin soluyorken gece eşbâh-ı avâlim [15]

Otuz birinci mısra:

Yalnız o ziyâlarda kalır âfil-ü-müellim [16]

Otuz ikinci mısra:

Ey mâh o cebîninin [17] *o cebîn-i keder-ü-gam*

Piyâle 1926 da otuz üçüncü , yani son mısra yoktur. Almanca çev. *Duda.* s. 237.

LIV. SENSİZ Bu şiir ilk dafa *Resimli Kitap*, II 1325, s. 760 - 61 de *Şi'r-i Kamer*'in dördüncüsü olarak çıkmıştır.

Dergide dördüncü mısra:

Gûyâ o zaman hep bilinen yerdeki yollar

Dergide ve *Piyâle* 1926 da, onuncu mısra:

Hep sisli temâsiyle yatan [18] *hislere çarpar....*

---

[14] Bu iki kelime *yer yer* olacaktır.

[15] Bu mısradaki *eşbâh-ı avâlim* terkibi *eşbâh-ü-avâlim* olarak düzeltilmelidir..

[16] Bu mısranın *müellim* kelimesinde vezin bozuktur.

[17] Bu kelimeyi *cebînin* şeklinde düzeltmelidir.

[18] Bu mısradaki *yatan* kelimesi *yanan* olacak.

On ikinci mısra:

Bilsen o çocuk, âh o küçük rûh-u ziyâ-hâh

On dördüncü mısra:

Gûyâ ki hâfî bir nefesin lerze-i serdi

On beşinci mısra:

Rûhunda bu ferdâ-yı siyeh-rûzu fısddar

Yirmi altıncı mısra:

Piş-ü-pey -ü- [19] *vehminde koşar sâîr-ü-hâsir:*

Piyâle 1928 de yirmi dokuzuncu mısra:

Bir kâfile-i rûh-u kevâkip gibi mahmûr

Piyâle 1926 da otuz altıncı mısra:

Zulmette çizer bir müteselsil reh-i pür-nûr

Piyâle'nin 1926 ve 1928 baskılarında otuz altıncı mısra ile otuz yedinci mısra arasında şu kıta vardır:

Bir zemzeme , bir gizli nefes, bir dağınık ses
Zulmetleri nâlette [20] *şehikkiyle eder lems*
Bir feşfeşe-i gaşy-ü-tesehhürle bütün nehr
Seyr-i keder-âhengi eb'âda [21] *sürükler*

Otuz yedinci mısra:

Beklerdik onun şi'rini ben lâl, o hayâlî..

Otuz dokuzuncu mısra:

Lakin ne kadar târ idi o sensiz o nazarlar... [22]

Kırkıncı mısra:

Gûya o zaman nûrunu, ey mâh-ü-mükedder [23]

---

[19] *Pey* ve *vehminde* kelimeleri arasındaki *-ü-*, yani *ve* fazladır, bu kelime grubunu: *Piş-ü-pey-i vehminde* şeklinde okumalıdır.

[20] Bu kelime *nâlende* olacaktır.

[21] Bu kelimeyi *abâda* şeklinde okuyunuz.

[22] Bu mısradaki birinci *o* fazladır.

[23] *Mâh-ü-mükedder* grubunu *mâh-ı mükedder* şeklinde düzeltiniz.

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 238 - 39.

LV. HAZÂN. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, II, 1325, s. 656 - 57 de *Şi'r-i Kamer*'in dördüncüsü olarak çıkmıştır.

Dergide dördüncü, beşinci ve altıncı mısralar:

Bir gün ki hazân ufka ölüm sâyeli bir nûr
Bir kirli ziyâ haşrediyorken onu bir yet
Bir bâd-ı hafi aldı o rüyâyı müebbet...

On beşinci, on altıncı ve on yedinci mısralar:

Ezhâr-ı felâket kırizantem sarı güller
Mağmûn salonlarndaki mînâları süsler.
Ölmüş sular üstünde perîşân-ü-mükedder

Yirmi dördüncü mısra:

Yollar [24] *bu muhîtâta kesik şehkalı bir ses.*

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 239 - 40.

LVI. HASTA İKEN. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, II, 1325, s. 761 de *Şi'r-i Kamer*'in numarasız (belki de altıncı) şiiri olarak çıkmıştır.

Dergide birinci ve ikinci mısralar birleştirilmiştir:

Bir gün yine biçâre kadın hasta uzanmış tüllerde

Dördüncü , beşinci, altıncı ve yedinci mısralar:

Bir dul gibi örterdi ridâ-yı şeb-i gamla
Hep gölge adımlarla, bir âheng-i ademle
Vâdileri saklardı mükedder gece, sessiz...
Eb'âdı boğan reng-i tahassür gibi bir sis

Dokuzuncu ve onuncu mısralar:

Bir girye , donuk, hasta, leyâli sarı gözler
Zulmette açılmıştı; semâlar ölü, durgun

On ikinci, on üçüncü ve on dördüncü mısralar:

Bir vâlide, bir zevc-i mükedder, sonra ma'sûm
Bir ince çocuk çehresi hep sâkit-ü- mağmûn
Bî-his uzanan hastayı sessiz düşünürken

---

[24] Bu mısradaki *yollar* kelimesi arap harfli metinde *yol* kelimesinin çoğuludur. Bu kelimeyi *yollamak*'tan *yollar* diye anlamalıdır.

On altıncı ve on yedinci mısralar:

Vermişti ufak odanın sahnına bir renk
Bir reng-i küdûret ki eder umûmu dil-tenk....

On dokuzuncu, yirminci, yirmi birinci ve yirmi ikinci mısralar:

Elvâh-ü-mesâfâta bütün gölgeler indi;
Solmuştu o renklerle o sâkit ser-i müşfik;
Tüllerde yatan hastaya düşmüştü karanlık
Gözler ölü göller gibi bî-saye ve hâlî[25]

Yirmi altıncı mısra:

Bir hem-dem-i ulvî-i semâvîsi idin sen!

Yirmi dokuzuncu, otuzuncu ve otuz birinci mısralar:

Zulmette ipek mâi dumanlar gibi bir nûr
Âfâka sererken yine bir saye-i pür-fer
Birden o soluk gözlere dolmuştu kamerler.

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 240 - 41.

LVII. ÇÖLLER. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, II, 1325, s. 1016 da *Şi'r-i Kamer*'in (Lakin dizgi hatası yüzünden *Şi'r-i Kamer* adı yazılmamıştır) sekizinci olarak çıkmıştır.

Dergide ikinci mısra:

Samt-ı ebediyyetle bakar hâb-ı bahâr... [26]

On üçüncü mısra:

Göklerden inen ranz-ı hafi , ranz-ı münevver [27]

Piyâle, 1926 ve 1928 de on beşinci mısra:

Bir hande peri gözleri şeklindeki encüm

olduğu halde, dergide:

Pür - hande peri gözleri....

şeklindedir, ve doğrusu da budur.

---

[25] Bu mısradaki *sâye-i-ve-hâlî* grubu *sâye-vü-hâlî* olacak.
[26] Bu mısradaki *bahâr* kelimesi *bahâra* olacak.
[27] Bu mısradaki *ranz* kelimeleri *râz* diye düzeltilmelidir.

Dergide on altıncı mısra:

Yollar o seferberlere bir gaş-i tevehhüm [28]

Yirmi dördüncü, yirmi beşinci ve yirmi altıncı mısralar:

Mehtâba dalan girye eşyâ gibi mevhûm [29]
Her nağme-i sâfında serinler gibi rüzgâr,
Her nağme-i sâfında bir âheng-i duâ-kâr

Otuz altıncı mısra:

Bir nefh-i teselli gibi meskûn havâlar...

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 241 - 42.

LVIII. NEHİR ÜZERİNDE. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünun* dergisi, XXXIX, s. 1326, s. 434 te (*Şi'-r-i Kamer* dışında) çıkmıştır.

Dergide yedinci mısra:

Muğşî ya neyrân lems-i sükût-u ebeddiyyet [30]

Metinde yerini boş bıraktığımız dokuzuncu ve on birinci mısralar arasındaki onuncu mısra, şiir *Serveti Fünûn* dergisinde çıktığı zaman da eksikti. Bu şiirin şair tarafından o zaman da böyle eksik bir mısra ile yayımlanmış ya da dizgi hatâsı yüzünden dergide çıkmayan bu mısraın sonraları şair tarafından tekrar yazılmamış olması muhtemeldir; çünkü, *Piyâle*'nin 1926 ve 1928 baskılarında ve *Ahmet Haşim*'in *Şiirleri*, İst. 1933 te de bu mısra eksiktir. H. W. *Duda* bu şiiri almancaya çevirirken dokuzuncu mısraın sonraki mısra ile aynı kafiyede olmadığının ve bu mısraın tek başına kalışının farkına varmamıştır. (Bk. H. W. Duda, *Ahmed Haschim*, 1928, s. 243). Ahmet Haşim'in şiirlerini almancaya tercüme etmekte Duda'ya yardım etmiş olan Prof. Ali Nihat Tarlan'la Orhan Şaik de bu eksikliğin farkına varmamışlardır.

Dergide on sekizinci mısra:

Bir savt-ı ziyâ hüznümü ta'dil için indi.

---

[28] Bu mısradaki *gaş-i* kelimesi *gazy-i* olacaktır.
[29] Bu mısradaki *girye* kelimesi *girye-i* olacaktır.
[30] Bu mısradaki *ya neyrân* kelimesi *yatıran* olacaktır.

Dergide on sekizinci mısra ile, on dokuzuncu mısra arasında şu aşağıdaki beyit vardır.

Ey mâh senin revzene-i sîm-ü-zerinden
Kimdir bu alan şi'rimi, evhâmımı benden.

Bu şiirin almanca çev. *Duda*, s. 243.

C

SON ŞİİRLER

LX. AĞAÇ. Bu şiir ilk defa *Yeni Türk Mecmuası*, c. I, Şubat 1933, s. 395 de Ahmet Haşim'in bir resmiyle birlikte yayımlanmıştır. Bu şiir her halde, şairin yayımlamayı tasarladığı yalnız dörtlük kıt'alardan ibaret şiirleri bir araya toplayacak kitap için hazırlanmış şiirlerden biri olsa gerektir [31]. *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İstanbul, 1933, s. 148 de de vardır.

LXI. SÜVÂRİ. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığı tespit edilememiştir. Bunu da LX numaralı şiir gibi kıtalardan ibaret şiir kitabı için hazırlanmış, ve Frankfurt dönüşünde tamamlanmış olması muhtemeldir. [31] *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İstanbul. 1937, s. 24 de de vardır.

Bu şiirin adını Yusuf Ziya, *Ahmet Haşim*, İstanbul 1937, s. 29 da *Akşam* diye göstermiştir.

Şair Salih Zeki Aktay. Frankfurttan döndükten sonra Ahmet Haşim'i ziyarete gitmiş. Ahmet Haşim odada bir aşağı, bir yukarı dolaşıyor ve izlenimlerini anlatıyormuş. Salih Zeki Aktay da odadaki yazı masasının yanında oturuyor, ve önündeki bir sarı zarfı karıştırıyormuş. Bu sarı zarfın içinde *Mercure de France* dergisinde çıkmış üç mısralık Japon şiirlerinin küpürleri varmış. Sayfalardan birindeki bir şiir mor, diğer bir şiir de kırmızı kalemle işaretlenmiş. Şiirlerden biri Ahmet Haşim'in son şiirlerinden *Süvari*'yi akla getiriyormuş. Salih Zeki Aktay:

— Eh, eh, *Süvari*'nin aslını bulduk!

deyince, Ahmet Haşim olduğu yerde duraklamış, sapsarı kesilmiş, gazaba gelmiş, ve:

[31] Ahmet Hamdi, *Ahmet Haşime Ait Hatıralar*, ds *Yeni Türk Mecmuası*, Temmuz 1933, s. 869.

— Şiir çalınmaz! şiir çalınmaz!
diye bağırmış, ve derhal kâğıdı Salih Zeki'nin elinden kapmış.

Mercure de France dergisinin 1918 yılından 1933 yılına kadarki bütün ciltlerini karıştırdık,dergide çıkmış Japon ve Çin şiirleriyle *Süvari'yi* karşılaştırdık, hiç bir benzerliğe raslamadık, Salih Zeki'nin bahsettiği Japon şiirleri belki başka bir Fransız dergisinde çıkmıştır.

LXII. BAHÇE. Bu şiirin ilk defa hangi dergide çıktığı tesbit edilememiştir. Bunun da LX ve LXI numaralı şiirler gibi, kıtalardan ibaret kitap için hazırlanmış, ve Frankfurt dönüşünde tamamlanmış olması muhtemeldir.[32] *Ahmet Haşimin Şiirleri*, İstanbul 1933, s. 22 - 23 te de vardır.

Bu şiirin adım Suut Kemal, *Ahmet Haşim ve Senbolizm*, Ankara 1938, s. 16 da ve Yusuf Ziya, *Ahmet Haşim*, İstanbul. 1937, s. 28 de *Tahattür* adiyle göstermişlerdir.

Bu şiirin rumca çev. *Vas. Kasapakis*, s. 14.

D

GENÇLİK ŞİİRLERİ

LXIII. HAYÂL-İ AŞKIM. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. I, 22 Şubat 1316, s. 145 - 46 da çıkmıştır. Bugünkü bilgimize göre, şairin elimizde bulunan en eski şiiri budur.

LXIV. ALLÂHÜ EKBER. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. I, 7 Nisan 1317, s. 181 de çıkmıştır. Şiirin sonunda: 7 Şubat 1316 tarihi vardır.

LXV. GURUP. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. I, 7 Haziran 1317, s. 259 da çıkmıştır. Sonunda: Makrıköy (Bakırköy) 22 Kanunusani (Ocak) tarihi vardır.

Yirminci mısradaki *bikes* kelimesi dergide *bik* şeklindedir.

---

[32] Bakınız: Ahmet Hamdi, *Ahmet Haşim'e Ait Hatıralar*, ds. *Yeni Türk Mecmuası*, Temmuz 1933, s. 869.

LXVI. YED-İ NESEVİYYET. 1 . Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. I, 23 Ağustos 1317, s. 346 da çıkmştır. Şiirin sunulduğu "Nazım Nazmi Bey"in *Mecmuai Edebiye*'de bir çok şiirler yayımladığını biliyoruz. Ama, hakkında bilgi edinmek mümkün olamamıştır.

Bu şiir *İnce Güzelliklerden* adlı manzumeler serisinin ilkidir. Sonunda, "22 Haziran Makrıköy (Bakırköy)" tarihi vardır.

Bu şiirin dördüncü kıtasının son mısraındaki son kelime arap harfleriyle "evvalar" şeklindedir. Bu kelimeyi okumak mümkün olamıyor. Kelimenin ovalamaktan *ovalar* muzari şeklinde olması hatıra geliyor. Şiir bir başka yerde neşredilmediği ve Ahmet Haşim'in dergilerde çıkan şiirlerinin kendi eliyle yapılmış düzeltmeleri elimizde olmadığı için, bu kelimeyi hatalı bir şekilde bırakmağa mecbur kaldık.

LXVII. Nesevviyet. 2. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiyye*, c. I, 27 Eylül, 1317. s. 390 da çıkmıştır. *İnce güzelliklerden* adlı manzumeler serisinin ikincisidir. Sonunda 15 Haziran tarihi vardır.

LXVIII. EY NESEVİYYET... ŞİİR NEDİR. 3. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*. c. I, 18 Teşrinievvel (Ekim) 1317, s. 409 da çıkmıştır. *İnce Güzelliklerden* adlı manzumeler serisinin üçüncüsüdür. Sonunda "30 Eylül Beyoğlu" tarihi vardır.

LXIX. KADIN NEDİR. ÇİÇEK NEDİR.4. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. II, 25 Teşrinievvel 1317, s. 2 - 3 te çıkmıştır. *İnce Güzelliklerden* adlı manzumeler serisinin dördüncüsüdür. Sonunda; "Temmuz 15 Harem (Üsküdar)" tarihi vardır.

LXX. PERİ-İ BAHÂR. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. I, 6 *Eylül* 1317, s. 365 te çıkmıştır. Sonunda: "Temmuz 15 Harem (Üsküdar)" tarihi vardır.

LXXI. GİRYE-İ NİYÂZ. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. I, 4 Teşrinievvel 1317, s. 395 - 96 da çıkmıştır. Sonunda: "Şubat 5, 1316 Makrıköy (Bakırköy)" tarihi vardır.

LXXII. GÖZLERİNİN İLHÂMI. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. II, 17 Kânunuevvel (Aralık) 1317 tarihinde çıkmıştır.

LXXIII. GÜLERKEN. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. II, 31 Kânunusani (Ocak) 1317, s. 113 te çıkmıştır. Şiirin sonunda: "Makrıköy (Bakırköy) 2 Kânunuevvel 1317" tarihi vardır.

Şiirin birinci kıtasının ikinci mısraındaki *uçar* kelimesinde bir dizgi yanlışı olduğu kanaatindeyiz. Belki kelime aslında *açar* idi. Fakat o devirde şairin fazla mecazlı bir ifade kullandığını düşünerek *uçar*'ın da mümkün olacağını kabul ediyoruz.

Aynı kıt'anın üçüncü mısraındaki *hiss-ü-fikretim* kelimeleri asıl metinde *ve*'siz ya da buradaki şekliyle *-ü-*'süzdür; yani *hiss-i fikretim* şeklindedir.

LXXIV. SÜRÛD-U EMEL. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. II, 7 Şubat 1317, s. 121 - 22 de çıkmıştır. Şiirin sonunda: "10 Teşrinisani (Kasım) 1317" tarihi vardır.

LXXV. HER GÜZELLİK İÇİN. Bu şiir ilk defa *Mecmuai Edebiye*, c. II, 7 Mart 1318, s. 154 de çıkmıştır.

LXXVI. PERİ-İ HÜRRİYET. Bu şiir ilk defa *Âşiyan* dergisi, c. I, 1324, s. 71 - 72 de çıkmıştır.

LXXVII. HİLÂL-İ SEMEN. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, c, XXXVIII, 3 Kânunuevvel (Aralık) 1325, s. 71 de çıkmıştır.

LXXVIII. KIŞ. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, c. XXXVIII, 3 Kânunuevvel 1325, s. 71 de çıkmıştır.

LXXIX. BAHÂR. Bu şiir ilk defa *Serveti Fünûn* dergisi, c. XXXVIII, 3 Kânunuevvel 1325, s. 71 de çıkmıştır.

LXXX. BAYRAK. Bu şiir ilk defa *Resimli Kitap*, c. I, 1324, s. 121 de şairin bir resmiyle çıkmıştır. Şiirin sonunda "20 Eylül 1324" tarihi vardır.

LXXXI. GÜNEŞE. Bu şiir ilk defa *Musavver Muhit* dergisi, c. I, 1324. s. 37 de çıkmıştır.

LXXXII. AKŞAMLARIM. Bu şiir ilk defa *Musavver Muhit* dergisi, c. II, 1325. s. 231 de çıkmıştır.

Şiirin beşinci kıtası sonundaki *dağıdır* kelimesi asıl metinde *dâ-ydır* şeklindedir. Tarafımızdan bu şekilde düzeltilmiştir. Son kıtanın dördüncü mısraındaki *doğar* kelimesi metinde (o) suz çıkmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

A. Tetkikler ve Hâtıralar:

1. İBRAHİM ALÂEDDİN, *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*, c. I, 1933 - 1935, s. 38. Burada verilen bilgi kontrol edilmelidir.
2. FUAD KÖPRÜLÜ, *Türk Edebiyatı*, ds. *Encyclopedie de l'Islam*. IV, *Türk maddesi*, s. 1008.
3. NİHAT SAMİ BANARLI, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1949.
4. İSMAİL HABİP, *Yeni Edebi Yeniliğimiz*, İstanbul, Remzi Kitabevi. 1940, c. I, s. 451 - 55. Verdiği bilgi kontrol edilmelidir.
5. MUSTAFA NİHAT, *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul. 1941, s. 96 - 97, 108 - 111.
6. İBNÜLEMİN MAHMUT KEMAL, *Son Asır Türk Şairleri*, III, İstanbul. 1932, s. 567 - 68.
7. *Anthologie des écrivains turcs contemporains*, İstanbul. 1935, s. 11 - 15.
8. EDMOND SAUSSEY. *Proseteurs turcs contemporains*, Paris, 1935, s. 245 - 56.
9. RUŞEN EŞREF, *Diyorlar ki*, İstanbul. 1334.
10. HİKMET FERİDUN, *Bugün de diyorlar ki*, İstanbul 1932.
11. HALİT ZİYA UŞAKLIGİL, *Kırk Yıl*, V. İstanbul. 1937, s. 155 - 58.
12. H. W. DUDA, *Ahmet Haschim: Ein Türkischer Dichter der Gegenwart*, ds. *Die Welt des Islams*, XI, 1928, s. 200 - 44, şairin bir resmiyle.
13. V. KASAPAKİS, *Ahmet Haşim poyimata* (Ahmet Haşimin Şiirleri), rumca, İstanbul. 1934, 82 s.

14 LOUIS ROLLAND, *Ahmet Haschim Bey*, ds *La Revue européenne* , Avril 1928, s 416 - 19
15 YAKUP KADRİ, *Ahmet Haşim*, İstanbul. 1934, 82 s
16 YUSUF ZİYA, *Ahmet Haşim*, İstanbul. 1937, 64 s
17 SUUT KEMAL YETKİN, *Ahmet Haşim ve Sembolizm*. Ankara. 1938, 16 s.
18. N. A., *Ahmet Haşim*, ds. *Hayat Ansiklopedisi*, IV, 1935, s. 1895.
19. *Yeni Türk dergisi*, Ahmet Haşim sayısı, Temmuz 1933, s. 845 - 80.
20. *Yedi Gün dergisi*, Ahmet Haşim sayısı, 21 Haziran 1933, 16 s. resimler.
21. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim ve Göl Saatleri*, ds. *İleri gazetesi*, 15 Eylül 1337, şairin bir resmiyle.
22 APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'in Şiirindeki Yenilik Nedir*, ds *Yarın* dergisi, sayı 1, 1337, s 5 - 6.
23. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'in Eseri Etrafında*, ds. *Dergâh* dergisi, I, s. 178 - 79.
24. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Şiirde Vuzuh*, ds. *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 195.
25. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'in âlemi*, ds. *Yeni Türk* dergisi, Temmuz 1933, s. 854 - 58.
26. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'e Dair Son Hatıram*, ds. *Varlık* dergisi, sayı 1, 1933. s. 4 - 5.
27. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'in şiirleri*, ds. *Varlık* dergisi, sayı, 23, 1934, s. 358 - 59.
28. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'e Dair Hatıralar*, ds. *Varlık* dergisi sayı 35, 1935, s. 212 - 13, sayı 39, 1935, s. 228 - 30.
29. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim'in Son Zamanları*, ds. *Varlık* dergisi, sayı, 41, 1935, s. 258 - 59; sayı, 42, 1935, s. 274 - 76.
30. APTÜLHAK ŞİNASİ, *Ahmet Haşim: Şiiri ve Hayatı*, İstanbul. 1963, 214 s.
31. NURULLAH ATAÇ, *Ahmet Haşim'in Sanatı*, ds. *Kaynak*, İzmir. 1939, s. 109 - 114.
32. FUAD KÖPRÜLÜ, *Piyâle Hakkında*, ds. *Hayat* dergisi, I, 1926, s. 37 - 38.

33. NURULLAH ATA, *Ahmet Haşim*; *Göl Saatleri Münasebetiyle*, ds. *Dergâh* dergisi, I, 1337, s. 178 - 179.
34. ALİ CANİP, *Ahmet Haşim ve Eseri*: *Gurabâhâne-i Lâklakânın İntişarı Münasebetiyle*, ds. *Hayat* dergisi, IV, 1928, s. 485 - 87.
35. CELÂL NURİ, *Gurabâhâne-i Lâklakân*, ds *İkdam* gazetesi, 8 eylül 1928.
36. NASUHİ ESAT, *Gurabâhâne-i Lâklakân'ı Ararken*, ds. *Varlık* dergisi, sayı, 23, 1934, s. 360.
37. İZZET MELİH, *En Eski Mektep Arkadaşım Ahmet Haşim*, ds. *Yeni Türk* dergisi, Temmuz. 1933.
38. AHMET HAMDİ, *Ahmet Haşim'e Ait Hatıralar*, ds. *Yeni Türk* dergisi, Temmuz. 1933.
39. FEYZULLAH S. ÜLKÜ, *Ahmet Haşim Hayallerini Kimlerden Alırdı*, ds. *Ülkü* dergisi, XVII, 1941 s. 17 - 24.
40. NİHAT M. ÇETİN, *Ahmet Haşim'in Kaynakları Hakkında Bir Deneme*, ds. *Türkiyat Mecmuası* XI, 1954, s. 157 - 212.
41. A. THİBAUDET, *Histoire de la litterature française*, Paris. s. d.

Meşrutiyetten sonra yetişen şairlerimizin en önemlilerinden biri olan Ahmet Haşim, Türkiye'de Sembolizm akımının başlıca temsilcisi olmuş; «açıklık - kapalılık» ve «anlam» sorunlarını ele almış, şiirde güzelliğin kapalılıktan doğduğunu, «şairin dilinin nesir gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş, musiki ile söz arasında, sözden çok musikiye yakın, ortalama bir dil» olduğu görüşünü savunmuştur.

Bu eserde, şairin hayatı ve sanat anlayışı üzerine geniş bir inceleme ile, kitaplarına giren ve girmeyen şiirlerini bulacaksınız.

7,5 Lira

KAPAK BASKISI ÜNDER MATBAA - ANKARA